YENİLİKÇİ HAREKET

Nasuhi GÜNGÖR

ANKA YAYINLARI 14
ARAŞTIRMA-İNCELEME 6

Kitabın Adı:
YENİLİKÇİ HAREKET - Yeni Dünya Düzeni Ekseninde Bir Değerlendirme

Yazan:
NASUHİ GÜNGÖR

Yayın Editörü:
ERHAN GÜNGÖR

ISBN: 975-6628-10-3

3. Basım	Ocak 2002
Ofset Hazırlık	Literal Tanıtım
Kapak	Ahmet Mayalı
Baskı:	Çalış Ofset
Cilt	İstanbul Mücellit

ANKA YAYINLARI
İstanbul Kitap ve Kültür Merkezi
Büyük Reşit Paşa Cad. No: 22/2 Laleli/İstanbul
Tel: (0212) 513 30 30 Faks: (0212) 513 48 36
www.ankakitabevi.com
e-mail: anka@ankakitabevi.com

NASUHİ GÜNGÖR

YENİLİKÇİ HAREKET

Yeni Dünya Düzeni Ekseninde
Bir Değerlendirme

YAYINLARI

Nasuhi GÜNGÖR, 1968, Kırşehir, Mucur doğumlu. Ankara Üniversitesi SBF mezunu. 1986 yılından itibaren *Zaman Gazetesi*'nde muhabirlik, çeşitli dergi ve gazetelerde editörlük yaptı. 1995'ten itibaren 7 yıl boyunca *Yeni Şafak Gazetesi*'nde haber müdürlüğü, köşe yazarlığı ve muhabirlik yaptı. Halen serbest gazetecilik yapmakta olan Nasuhi Güngör'ün *'İpin Ucundakiler'* isimli kitabı Anka Yayınları arasından çıkmıştır.

Yazar, evli ve iki çocuk babasıdır.

Önsöz 9
Giriş 11
1. Bölüm: Muvazaa Partileri. **15**
Atatürk Eliyle Muhalefet 16
Demokrat Parti. "Kontrolden Çıkan Proje" 17
Parçalanma Miladı: 12 Eylül 1980 19
28 Şubat 1997 Yeni Oluşumlar 20
2. Bölüm: Millî Görüş: "Bağımsız Bir Deneme" **. 23**
Millî Nizam Partisi 23
MSP Kuruluyor 26
12 Eylül ve Refah Partisi 30
RP'nin Önlenemeyen Yükselişi. 32
Cemaatler, Tarikatlar ve Millî Görüş 33
Yenilikçilere Destek. 36
3. Bölüm: RP İktidarının Konjonktürü. . . 39
"İktidar Ama Muktedir Değil" 39
Washington Genç Lider Arıyor 42
"Bu Partida Genç Lider Adayı Yok mu?" 43
"Taviz Vermeyiz" Diyen Genç Refahlı 45
"Erbakan Askerlerin Kontrolünde Olmalı" 46
İsrail'le İttifak ve RP 47
Türkiye'nin İttifak Hevesi. 50
ADL: "Erbakan'dan Kurtulduk" 53
Parantez -1- Kanlı Rüya. 55
4. Bölüm: Aşı Tutmayan RP ve Parçalanan Hareket **. . . 57**
RP'ye Sağcı Aşılar! 58
Millî Görüş ve Sağcılık. 60
Sağın Eskileri - RP'nin Yenileri 62
Kavakçı Olayı ve Menderes Kopuyor 65
Millî Mücadele Grubunun "Mücadelesi" 66
Yenilikçi Gökçek 67

Makovsky'nin Konuğu Gökçek 68
Parantez -2- İki Ayrı Dünya ve Savaşın Farklı Renkleri 71
5. Bölüm: Bölünmenin Atlantik Ötesi 73
İslâmcı Meydan Okumaya Tedbirler. 75
Ya İktidar Olursa 77
6. Bölüm: Keşfedilen Tayyip Erdoğan . 81
Erdoğan'ı Keşfediyorlar 82
Abromowitz Makamda 84
Bir Portre: Morton Abromowitz 85
İlişkilerde Kilit Bir İsim: Münci İnci 87
TÜSİAD'la Başbaşa 88
Tayyip Erdoğan-Fethullah Gülen. 88
Olay Ziyaret ve ABD'nin Tavrı 91
Çevik Bir'le Görüşmeler 92
Yahudi Komitesi'nin Davetlisi 93
"Ehven Tayyip" 93
Erdoğan Bağımsızlık Günü'nde. 95
Bir Lawrence Daha! 95
İngilizler Sırada: "Bu Parti Bizi Mutlu Eder" 96
Ve ADL Tekrar Devrede 98
Buluşma Gerçekleşiyor 100
Görüşme Yalanlanmıyor 100
Koç Geri Adım Atıyor 101
Parantez -3- D-8'den Utanan RP'li. 105
7. Bölüm: "Anti-Semitik Olmayan Bir RP'li": Abdullah Gül 107
CIA Başkanı'nın Ziyaretleri 109
"Gül, Anti-Semitik Değil" 109
Washington Çıkarması 111
Gül, Carnegie'de 111
"ABD Laikliği İstiyoruz" 112

Gül. "Gizli Dünya Devleti"nde 113
Yahudi Komitesi ve Gül 116
Refah-Yol Düşmeseydi. 117
Gül ve "Derin Amerika 117
Geleneğe Karşı İlk Aday 120
Ortalığı Birbirine Katan Gazete: "El-Aziz" 121
"Gül ABD Vatandaşı!" 122
Garip Bir Arabuluculuk Öyküsü 123
Üst Düzey Talepler 124
Aracı Diyanet İşleri Başkanı 125
Yenilikçi Arabulucu 125
Gül: "Böyle Bir Teklif Yok" 126
Misilleme. 126
8. Bölüm: Parçalanmış Zihinler ve Türkiye 131
Merkez Nerede? 132
Sorulmayan Sorular 134
Millî Görüş'ün Direnişi. 134
Yugoslavya ve Irak 136
Türkiye Yugoslavya Değil (mi?) 141
Ek-1 / Dünyayı Yönetenler. . 145
Anti Defamation League (ADL) 145
ADL'nin Fişleme Yöntemi 148
JINSA, 28 Şubat'ı Ödüllendiren Örgüt. 150
JINSA Geleceğin Liderlerini Arıyor 150
JINSA ve İslamcılar 152
JINSA'nın Türkiye Planı 153
AIPAC, Washington'un Kralı 153
CFR (Dış İlişkiler Konseyi) 155
Ek-2 / Graham Fuller'le Söyleşi 159
Kaynakça 171
İndeks. 173

ÖNSÖZ

Yenilikçi Hareket, siyasî gündemin uzun zamandır önemli bir parçasını oluşturuyor. Kimilerine göre "merkez" diye tanımlanan siyasî alandaki boşluğu doldurmaya en büyük aday. Kimilerine göre de siyasî tarihimizdeki diğer örneklerde olduğu gibi "ana kıta"dan, yani gövdeden kopan diğer siyasî oluşumlar gibi başarısız olmaya mahkum.

Son 30 yılın en önemli siyasî hareketlerinden olan Millî Görüş, uzun süredir çektiği sancıların sonunda kendi içinden önemli bir parçanın kopuşunu yaşadı. Bu kopma ya da ayrılmanın, ilk bakışta diğer kopmalardan farklı olduğu ve başarı şansının yüksek olduğu konusundaki değerlendirmeler, şimdilik çok aceleci görünmektedir.

Yenilikçi hareket, kısa zaman önce partileşmiş, ancak ortaya çıkan parti, en azından şimdilik, hareketin genel seyrindeki akışı taşıyacak düzeyde olmamıştır. Bu nedenle Türkiye siyasetinin içine girdiği "yeni oluşumlar"ın farklı denemelere ve girişimlere açık olduğu söylenebilir.

Bu açıdan Yenilikçi hareketi, Ak Parti çatısı altında incelemek, şu aşamada mümkün görünmemektedir.

Bu çalışmada, hareketin nasıl bir "gelenek"ten koptuğu ve nasıl bir zeminde ortaya çıktığı üzerinde durmaya çalıştık. Bunu yaparken de gerek siyasî tarihimizdeki ge-

nel seyri, gerekse de dış şartların ortaya çıkardığı yeni durumların siyasete yansımalarını dikkate aldık.

Türkiye, uzun zamandır söylendiği üzere, gerçekten yeni bir dönemin eşiğindedir. Bu yeni dönemin siyasî taşıyıcılarının kim ya da kimler olacağı üzerindeki çekişme ise henüz sonuçlanmamıştır.

Gerek modern çağın karakteri, gerekse de Türkiye'ye dünya sisteminin öngördüğü şartlar, belki de artık bu çekişmeyi sürekli hatta çatışma düzeyinde devam ettirecek gibi görünmektedir. Siyasetin yeni adresi olma iddiasındaki her oluşum bu anlamda büyük önem taşımaktadır.

Sözü uzatmadan, Millî Görüş hareketinin nasıl böyle bir "meyve" verdiğini, iç ve dış şartların etkileriyle birlikte değerlendirmeye çalıştık. Birbirinden kopuk ve dağınık gibi görünen unsurlar ve başlıklar ile ortaya koyduğumuz akış, bir tarihçe değildir. Anlama ve kavrama çabası olduğu kadar, bu alanda sadece bir başlangıç çalışması olma iddiasındadır.

Emeği geçenlere teşekkürler. Özellikle de hazırlık sahasında bana ulaşıp eleştirilerini iletenlere.

Ankara, Eylül 2001

GİRİŞ

Niçin böyle bir çalışma? Dahası, niçin böyle bir başlık? Aslına bakarsanız bu soruların birden çok cevabı var.

Doğrusu yıllardır gerek meslekî duyarlılıklarla, gerekse "içeriden birisi" olarak izlediğim Millî Görüş hareketiyle ilgili bir kitap yazmak, kısa süre öncesine kadar aklımın ucundan bile geçmemişti.

Türkiye'de siyasetin savrulmalarını izlemek ne içeriden ne de dışarıdan kolay değil. Hele gazeteci gözüyle bakarsanız, bunlara kapılıp ne olup bittiğini izlemek adına, olup bitenden habersiz kalma tehlikesi de var. Yani, izliyorsunuz, ama görmüyorsunuz.

İşte bunun için bir noktada olup bitenleri dondurup, göremediklerimi görmeye çalıştım. Çalışmanın çıkış noktası özetle bu. Kaldı ki yakın tarihe kadar Türkiye'de kendi içinde bölünme yaşamayan tek siyasi hareket olan Millî Görüş'ün de "bölünenler" arasına katılması, sadece bizim değil, tüm dünyanın yakından izlediği bir gelişme.

Millî Görüş hareketi içinde bir bölünme yaşanması, hiç kuşkusuz dikkatleri yeniden "siyasal İslâm" üzerinde yoğunlaştırdı. Bu yoğunluğun merkezinde yaşayanlardan birisi olarak cevabını aradığım sorular var. Kendi içinde sahip olduğu tutarlılık ve bütünlükle öne çıkan bir siyasî düşünce/yapı nasıl olup da böyle bir bölünmeyi yaşadı. Belki daha önemlisi bu gerçekten bir bölünme mi? Yani birbirine benzer iki parçanın ortayı çıkışı mı? Yoksa, bü-

tünden giderek daha "farklı hale gelen"in kopuşu mu?

Bu çalışmanın ana konusu bu sorulara cevap bulmaya çalışmak değil. O nedenle basit bir sorudan hareket ederek yola çıkıyoruz? MNP, MSP, RP ve FP deneyimlerinin ardından ortaya çıkan "yenilikçi" kopuş, nasıl şekillendi?

Yenilikçi hareketin ortaya çıkışını tanımlamak, hiç kuşkusuz öncelikle Millî Görüş hareketini ve bu hareketin tartışılmaz lideri Necmettin Erbakan'ı anlatmayı gerektiriyor.

Bu anlatım, zaten farklılık iddiasıyla hareketten kopan Yenilikçi hareketi anlamamızı da kolaylaştıracaktır.

Batı'nın Türkiye'ye ve özelde Türkiye'de İslâmî gelişmelere olan ilgisi, her zaman entelektüel merakların çok ötesinde oldu.

Modern olarak tanımladığımız Türkiye'nin temellerini, Tanzimat'a, hatta III. Selim'in reformculuğuna kadar gerilere götürebiliriz. Ama sonuçta modern Türkiye'nin gerçek anlamda Batılı değerlerlerle bütünleşmesi için atılan en önemli adımın, Mustafa Kemal'in ilan ettiği cumhuriyet olduğu kabul edilebilir.

Hilâfetin, "TBMM'nin şahsında mündemiç" olduğu vurgulanarak "kaldırılması", bir anlamda asırlardır İslâm dünyasına öncülük/önderlik eden, en azından Sünnî dünyanın bir dönem tartışmasız lideri olan Osmanlı'dan önemli bir kopuşu da ifade ediyordu.

Türkiye'nin Cumhuriyet dönemindeki batılılaşma serüveni, sistem içi ya da karşıtı, fakat çoğunlukla düşünce dünyası batılı değerlerlerle örülmüş muhalif hareketlerle karşılaştı.

İttihat ve Terakki kadrosunun ve devam eden uzantı-

larının, "motor" görevini üstlendiği batılılaşma, çoğunlukla, kendi içinde "modern" kurgusunu barındıran muhalif akımlarla karşı karşıya kaldı. Sonuçta, aslında "kimsenin ilerlemeye karşı olmadığı" bir yüzeysel iktidar mücadelesi ortaya çıktı. Daha da doğru bir deyişle Cumhuriyet döneminin iktidar savaşlarında, "modern" ve "ileri" olanın karşısında olma cesaretini ve özünü kendisinde bulabilen bir siyasî hareket ortaya çıkmadı.

Türkiye'de İslâmcılığın modern karakteri üzerinde, özellikle son dönemde kaleme alınan çalışmalarda, bu konularda ayrıntılı değerlendirmeler ve analizler ortaya konuldu. İslâmcılık tanımı altında belki de en kapsamlı başlık olan Millî Görüş hareketinin de böyle bir "modern karakter" taşıdığı, "ilerlemeci" olduğu, hatta son dönemde daha ilginç bir kırılmayla "Avrupa Birliği"ni savunduğu da önemle işaret edildi.

Sonuç itibarıyla bir siyasî parti çatısı altında örgütlenmenin, seçimlere katılmanın, iktidar ortağı ya da ana muhalefet olmanın, "oyunu kuralı gereği oynamak" şeklinde değerlendirilmesinde bir yanlışlık ya da eksiklik bulmak da kolay değildir. Nitekim MNP-MSP-RP-FP çizgisinde tüm bu unsurların, merkezdeki siyasi partilerden daha vurgulu olarak savunulduğu, "demokrasiye olan inancın" daha kuvvetle ifade edildiği de herkesin malumudur. Kendisinden şüphe duyulanın, savunma duygularının siyaseten öne çıkması da şaşırtıcı değildir.

Bu çalışma boyunca şu noktayı gözden kaçırmamaya özen gösterdim. Türkiye'de İslâm'la ilgili olarak ortaya konulan düşünce ya da hareketler, Tanzimat sonrasında yoğun biçimde yaşanan modernleşme sürecinin etkilerinden bağımsız olamamıştır. Tamamıyla öyle olması zaten mümkün değildir; ancak mümkün olanın sınırlarını zorlayan da pek olmamıştır.

Yoksa Türkiye'de neden hep İslâmî duyarlılığı yüksek olan insanların, "en demokrat" ya da "en Atatürkçü" olduklarını açıklamak mümkün olmazdı. Bu üzerinde önemle durulması gereken ciddi bir "kırılma"dır. Zaman zaman da "sapma" sınırlarında gezinmektedir.

Türkiye'de İslâmî kimliği öne çıkan bir siyasî hareket olarak Millî Görüş dışında, bugüne kadar siyasî parti olarak kendisini ifade eden kalıcı bir örnek ortaya çıkmadı.

Kendilerini ne kadar farklı tanımlarla ifade etseler ve "dindarların partisi değiliz" diye çırpınsalar da, henüz partileşen "Yenilikçi hareket" de bu bakımlardan tüm dikkatleri daha şimdiden üzerinde toplamıştır.

Sadece bu bakımdan değil, ortaya çıkışı ve şekillenmesi itibariyle de "Yenilikçi hareket", üzerinde önemli durulmayı gerektirmektedir. Türkiye'de her yeni dönemle birlikte, siyaset alanının yeniden düzenlenmesi ve dünyayla, en kestirmesi "sistem"le uyumlu hale getirilmesi, ortaya çıkan her oluşumu dikkatle ve bu gözle izlemeyi zorunlu kılmaktadır.

İşte bu nedenle "Yenilikçi hareket" için "Yeni Dünya Düzeni ekseninde bir değerlendirme" gereklidir. Bu gelişmelerden ve "düzenlemeler"den bağımsız olarak Yenilikçilerin anlaşılması mümkün değildir.

Cumhuriyet tarihinden bazı kesitler, Millî Görüş'ün kısa tarihçesi, soğuk savaş sonrasında dünyada Türkiye'ye biçilen rol ve ortaya çıkan yeni siyaset biçimleri...

"Yenilikçi hareket", tüm bunların ortasında yerini arıyor. Biz de onu tanımlamaya ve anlamaya çalışıyoruz. Çalışmanın özeti de bu zaten.

1. BÖLÜM

MUVAZAA PARTİLERİ

Cumhuriyet Halk Fırkası ya da daha sonra aldığı isimle Cumhuriyet Halk Partisi, bizzat Atatürk'ün isteği ile ortaya çıkan iki başarısız muhalefet denemesinin dışında, 1940'lı yılların ortasına kadar ülkenin mutlak iktidar merkezi oldu.

Çok partili siyasi hayata geçilmesinin ardından da CHP'nin gücü ve etkisi korundu. Bu etki öylesine güçlü ve kalıcı oldu ki, uzun yıllar boyunca devletle CHP'yi pek çok alanda birbirinden ayırmak mümkün olmadı.

CHP'nin bir devlet partisi olmaktan tümüyle koparılışı, 12 Eylül 1980 askerî darbesiyle gerçekleşti.

Bu parti de, artık "ötekiler" gibi muamele görmüştü, yani kapatılmıştı. Cumhuriyeti kuran iradenin partisinin kapatılmasının anlamı, ancak daha sonraki yıllarda ortaya çıkacaktı.

Aslına bakılırsa CHP'nin diğerlerinin arasına katılmasından daha çok, onların CHP'ye benzemesinden söz etmek herhalde daha doğru olurdu.

Türkiye'de toplumsal değişimin en güçlü yönlendiricisi halen ve tartışmasız olarak devlettir. En belirgin şekliyle askerî darbelerde ve hemen sonrasında ortaya çıkan bu "değiştirici" ve "dönüştürücü" gücün, kendisine seçtiği

araçlarda ya da uzantılarda ortaya çıkan farklılıklar ise, uluslararası gelişme ve değişimleri dikkate alarak belirlenmiştir. Daha açık bir deyişle, değişimin mimarı olan "devlet", tek parti döneminden itibaren, kendisine çeşitli görüntü ve biçimlerde "araçlar" seçmiş, ama bir gerçeğin değişmesine izin vermemiştir: Değişimin şartları, sınırları ve çerçevesini belirleme hakkı kendi elinde olacaktır.

Bu bakımdan Türkiye siyasî hayatının farklı dönemlerinde kurulan siyasî partilerin, "devletle olan irtibatları" her zaman tartışma konusu oldu. Devletle irtibatı "zayıf" olanların ise "varlığı" tartışmalı hale getirildi. Zira "devlet partisi" olmayanlara hayat hakkı tanınmıyordu.

Bu bölümde söz konusu tartışmalara ışık tutan birkaç anekdot aktarmakla yetineceğiz.

Atatürk Eliyle Muhalefet

Cumhuriyet Halk Fırkası, tek partiydi, tartışılmaz liderin partisiydi.

Ancak güçlü devlet ve siyaset geleneği, çöküntüye rağmen siyasetteki farklı kanalları tüm diriliği ile ayakta tutuyordu. Daha savaşlardan yeni yakasını kurtaran ülkenin olumsuz şartlarına rağmen, halkın tek parti etrafında kenetlenmediğini hisseden Mustafa Kemal, bizzat kendi eliyle muhalefet partileri kurdurdu.

Bu gerçekten fazlasıyla açık bir "devlet eliyle muhalefet" oluşturma öyküsüdür. Daha da ilginç olanı, kısa sürede bu kontrollü muhalefetin, milletin elinde nasıl şekillendiğidir.

"Serbest Fırka, nihayet birtakım temaslar, karşılıklı taahhütler, hülasa bir bakışta kardeşçe kombinezonlar içinde kurulmuştur.

Muhalif fırkanın üyelerini bile Mustafa Kemal tayin eder. Serbest Fırka siyasî mücadele sahasına işte bu hava içinde salınır.

Ama ne var ki Mustafa Kemal'in de düzenleyebileceği ve düzenleyemeyeceği şeyler vardır.

Fethi bey ve arkadaşları parti teşkilatı için seyahate çıkar. Ve daha ilk aşamada her şey allak bullak olur. Mesela ilk merhale olan İzmir'de "Fethi Bey geliyor" diye yer yerinden oynar. Daha sekiz yıl önce başta Mustafa Kemal'in kumandasında düşmandan kurtarılan halk dalga dalga Fethi Bey'in neredeyse ayaklarına kapanır, haykırırlar:

-Kurtar bizi, kurtar!

Hatta bu karışıklıkta bir polis kurşunu ile vurulan bir yavruyu kucağına alan yaşlı bir baba, bu kurbanı getirir, Fethi Bey'in ayaklarına serer:

-Bu ilk kurbanımız. Ama daha kurbanlar lazımsa vereceğiz. Fakat bizi kurtar, diye haykırır.

Meydanda gözyaşı selleri çağlar. Her tarafta birtakım resimler yırtılır, parçalanır."[1]

Demokrat Parti. "Kontrolden Çıkan Proje"

Demokrat Parti'nin Türk siyasî hayatına nasıl katıldığı konusunda, uzun değerlendirmeler yerine, tek parti döneminin son lideri İsmet İnönü'den bir hatırayı aktarmak yerinde olacak. Bakınız İsmet İnönü, General Kazım Özalp'e DP'nin kuruluşunu nasıl değerlendiriyor:

"Neye gülüyorum biliyor musun? Celal de (Bayar),

---

[1] Şevket Süreyya Aydemir, Cumhuriyet, 5 Mart 1969.

Adnan da (Menderes), Fuat da (Köprülü), Refik de (Koraltan), Halk Partisi'nin değiştirip düzeltemedikleri için DP'yi kurmaya mecbur kaldıklarını sanıyorlar! Çok yanlış. Onlara DP'yi kurduran benim. Tabii bir muhalefet partisi kurun demedim elbette; ama onları bir karşı parti kurmaya zorladım. Türk milleti için çıkar yolun demokrasi olduğuna inanmıştım. Savaşın sonunu bekledim ve 19 Mayıs nutkunda (1945) bu düşüncemi açıkladım. Celal Bey ve üç arkadaşının müşterek imza ile Halk Partisi Meclis Grubu'na verdikleri takrir, bu konuşmamdan sonradır.

İsteseydim bu takriri grupta kabul ettirebilir ve yine istediğim gibi partiyi idare edebilirdim.

...Fakat benim asıl kaygım, kurulacak muhalefet partisinin ciddi insanlar tarafından kurulmasıydı. Takriri veren kimseleri yakından tanırım. Hem vatanperverdiler, hem böyle bir işin üstesinden gelebilecek vasıfta idiler. Onurlu kişilerdi, takrirleri reddedilince bunu mesele yapacaklar ve böylece onları bir parti kurmaya itmek kolay olacaktı.

...Bunun için de sudan sebeplerle onları partiden uzaklaştırdım. Celal Bey'e dokunmadım.

Çünkü biliyordum ki arkadaşlarını yalnız bırakmayacak kadar vefa gösterecekti."[2]

Bu değerlendirmenin Millî Şef İnönü açısından "Her şey kontrolümüz altındaydı" şeklinde bir "ego"yu yansıttığını hesaba katmak gerekirse de, Atatürk tarafından yönlendirilen iki parti denemesi ve sonuçları incelendiğinde durumun çok farklı olmadığı değerlendirilecektir.

Tüm bunların DP'nin siyasî hayatının tümünü açıkla-

---

[2] İsmail Kara, Biraz Yakın Tarih, Biraz Uzak Hurafe, Kitabevi Yay., s.101

mak gibi bir iddiası elbette olamaz. Sonuçta Demokrat Parti'nin ve Adnan Menderes'in halktan gördüğü büyük ilgi ve destek, CHP gibi bir devlet partisi karşısında duyulan tepkinin ifadesiydi. Ancak bir başka açıdan da, DP'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan yeni şartların zorunlu bir ürünü olmasını ve "yeniden kurulan dünyada Türkiye'nin yerini almasının bir parçası olduğu" gerçeğini değiştirmeyecektir.

İki muhalif deneme, Mustafa Kemal için özellikle ülke üzerindeki kontrolünü artırma, zaaflarını sahada görme şansını ortaya çıkarmıştı. DP ise İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan şartlarda, Türkiye'nin dünya sistemi ile uyum için attığı en önemli adım olmuştu.

"Çizgiden çıkanlar"ın cezası ise dönemin şartlarına göre en ağır biçimde verildi.

Parçalanma Miladı: 12 Eylül 1980

Birbirinden çok farklı şartların ürünü olarak tanımlanan 1960 ve 1980 darbelerinin, bu bakış açısıyla son derece dikkat çekici bir benzerliği vardır. İkisi de Türkiye'ye farklı dünya görüşleri, (aslında bunlara dünyada esen rüzgarların yansıması olan son derece yüzeysel algılamalar demek daha doğrudur) ve bunlarla birlikte yeni bir özgürlük tanımı getirmiştir.

1960'ın getirdiği "sosyalist esintili" anayasal özgürlükler, 1980 sonrasında anayasaların "bir kez delinmekle bir şey olmayan" özgürlük barajlarına dönüştürülmesiyle yeni bir havaya bürünmüştür.

İkisini de gerçekleştiren ve yönlendiren gücün devletin bizzat kendisi olduğunu söylemek, kesinlikle abartılı bir yaklaşım olmayacaktır. Yoksa örneğin, Türkiye'yi huzur ve güven ortamına kavuşturmak için yapılan 12 Ey-

lül darbesinin, aslında 24 Ocak 1980'de alınan ekonomik kararların, daha merkezî bir denetimle hayata geçirilmesi için ortaya çıktığını ve Turgut Özal'ın da bunun neredeyse 10 yıllık bir aracı olduğunu anlamak mümkün olmayacaktır.

Devlet her iki dönemde de yine değişimin ve "sisteme ayak uydurmanın" en etkin karar mekanizmasıdır. Darbenin ardından başlayan ANAP'lı yılların estirdiği liberal rüzgarlar, sık sık 12 Eylül'den bağımsız gelişmeler gibi değerlendirilmiştir.

ANAP'ın ve Özal'ın bu rolünü İsmet Özel, o günlerde şöyle değerlendiriyordu:

"12 Eylül rejimi ve onun ortaya çıkardığı ANAP iktidarı Türkiye Cumhuriyeti'nin tek parti döneminde inşa ettiği motoru söküp, yerine yeni bir motor taktı, fakat bu motor eskisinin yerine getirdiği vazifeyi aynen inşa etmek üzere çalışıyor. Bu bakımdan ANAP çizgisini Kemalist çizginin kendisi olarak görmek doğru bir yaklaşımdır."[3]

28 Şubat 1997: Yeni Oluşumlar

Darbelerin vakti geçti denilse de, 28 Şubat 1997'deki Millî Güvenlik Kurulu kararları ve sonrasında ortaya çıkan gelişmeler, cumhuriyet tarihine yeni bir kavram kazandırdı: Postmodern darbe.

Darbenin ilk hedefi, öncekilerden farklı olarak ve biraz zamana yayılarak gerçekleştirildi. Refah Partisi iktidardan indirildi, kapatma davası açıldı ve sonuçta Millî Görüş geleneğinin üçüncü partisi de kapatıldı.

---

[3] Kemalist Çizgi, Anap Çizgisidir, İsmet Özel, Milli Gazete, 18 Kasım 1988.

O günden bu yana gündemdeki sıcaklığını koruyan yeni siyaset, yeni oluşum arayışları da hiç kuşkusuz, küreselleşme süreci ile olan bütünleşmenin zeminini oluşturmaktadır. Küreselleşmeye direnen, direnme ihtimali olan tüm muhalif unsurlar, kısa zaman içinde eritilmiş ve dönüştürülmüştür. Millî Görüş'ün başına gelenler, bu perspektif içinde çok daha anlamlı görünmektedir.

Cumhuriyet tarihi boyunca "devlet partisi" ya da "muvazaa partisi" gibi tanımların, siyaset-devlet ilişkilerini anlamakta anahtar rol oynadığı açıktır.

Şimdi, bu çalışmanın konusunu teşkil eden, Millî Görüş ve Yenilikçi hareket eksenindeki tartışmalara bakıldığında ortada hayli ilginç bir manzara vardır.

Millî Görüş hareketinden kopan (daha doğru bir deyişle koparılan) Yenilikçi hareket ve nihayetinde Adalet ve Kalkınma Partisi olarak ortaya çıkan yapılanmanın, iddialarının aksine, "merkezle masaya oturma" ve "sisteme entegrasyon mesajları verme" noktasında, bir hayli öne çıktığı görülmektedir.

Başka bir deyişle, iki kısa koalisyon ortaklığı dönemine rağmen, siyaseten daima "sistem dışı ve muhalif" olarak tanımlanan Millî Görüş geleneğini, "yenilik, vizyon, muhalefet" üretememekle suçlayan bir yeni oluşum, siyasetini öncelikle olarak "sistemle uzlaşma" denkleminde kurmaya çalışmaktadır.

Yenilikçi hareket mensuplarının son yıllarda yurt içinde ve yurt dışında yaptığı çeşitli temaslar, uluslararası kuruluşlara, büyük elçilere verdiği mesajlar, henüz hangi düzeyde görüştükleri açıklığa kavuşmasa da bazı emekli askerlerle yapılan görüşmeler, bu "uzlaşma" hatta "aman dileme" arayışlarının çabaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Sistemin, bu "aman dileme" karşısındaki tavrı, sanıl-

dığının aksine çok nettir. Gerek Ak Parti kurulduktan hemen sonra ortaya çıkan yeni davalar, gerek ortalıkta gezdirilen kasetler, gerekse de Ak Parti liderlerine ısrarla söyletilen "Biz din partisi değiliz, dindarların partisi de değiliz, dün şeriatçı değildik, bugün hiç değiliz." şeklindeki "inkâr zinciri", son derece açık mesajlar ve talepler içermektedir.

Yenilikçi hareket ya da partileşmiş haliyle Ak Parti, henüz yolun başında olsa da, kısa zamanda çok büyük mesafeler alması beklenmektedir. Hareketin lider kadrosunun postmodern darbe sürecinde Türkiye'de ve dünyada verdiği mesajların, ne ölçüde yetiştikleri siyasî gelenekten kopma anlamına geldiğini ancak zamanla görmek mümkün olacaktır.

Bu çalışmanın son bölümünde ele alınan bir hususa, burada kısaca değinmekte yarar var. Dünyadaki mevcut gelişmelerin ve açık ifadesiyle sistemin dayattığı yeni şartlarda, Türkiye siyaseti için "büyük ve kuşatıcı" siyasî organizasyonlara izin verilmeyeceği açıktır.

Sistemin tercihi, çok sayıda partinin mücadele ettiği, siyasî geleneklerin parçalandığı bir Türkiye'dir. Bu bakımdan ufukta bir değil birden çok "yenilikçi hareket" görünmektedir. Bahse konu ettiğimiz FP'den kopan hareket, sistemin belirlediği bu alanda kendisine önemli bir dönüştürücü rol biçmekte, bu nedenle Millî Görüş çizgisini "üçüncü dünyacı saplantılar" olarak değerlendirmektedir.

Sistemle Yenilikçi hareket arasındaki bu alışveriş, henüz yolun başındadır.

2. BÖLÜM

MİLLÎ GÖRÜŞ: "BAĞIMSIZ BİR DENEME"

Millî Görüş hareketinin tarihçesi, bu çalışmanın hacmini aşıyor elbette. Yine de Cumhuriyet tarihine damgasını vuran bu hareketin biraz "sıkıştırılmış" bir tarihçesini ortaya koymak, bugün yaşanan gelişmeleri daha anlaşılır kılacaktır.

Tek partili hayat boyunca varlıklarını ancak çeşitli muhalefet denemelerinde ya da farklı toplumsal olaylarda görebildiğimiz "hareketler", çok partili hayatla birlikte kendilerini çeşitli kanallarda ifade etmeye başladılar.

Millî Görüş hareketi, 2001 yılında yaşadığı kopmayla birlikte geriye doğru çok ayrıntılı bir okumayı gerektiriyor. Şimdilik bizi aşan bu ayrıntılar yerine, hareketin genel karakterini anlamamıza yardımcı olacak bir pencereden tarihçesini ele alalım.

Millî Nizam Partisi

26 Ocak 1970'de kurulan Millî Nizam Partisi'nin ömrü hayli kısa olmuştu. 1972 Ocak ayında bu parti Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

Oysa partinin hayli ilginç bir kuruluş öyküsü vardı.

Anadolu'nun küçük ve orta ölçekli tüccar ve sanayicilerini, büyük sanayi ve tüccarlara karşı savunan bir ismin giderek yükselişi, bağımsız bir parti kuruluşuyla sonuçlanmıştı.

Necmettin Erbakan, 1969 yılında Odalar Birliği başkanı seçilmiş, ancak AP'nin seçimleri geçersiz saydırması üzerine görevden uzaklaştırılmıştı. Tuhaf olan, bu olayın yıllarca "Erbakan oturduğu koltuktan zorla kalkar." şeklinde değerlendirilmesi ve meşrû bir seçimin niçin iptal edildiği üzerinde hemen hiç kimsenin durmamasıydı. Odalar Birliği'nde başına gelenler, bir kader çizgisi olarak Erbakan'ı takip etti ve aradan tam 28 yıl geçtikten sonra, bu kez 28 Şubat darbesiyle başbakanlık görevini bırakmak zorunda kaldı.

Erbakan, Odalar Birliği'nden uzaklaştırılmış, ancak siyasetteki yükselişi durdurulamamıştı. 1969 milletvekili genel seçimlerinde AP'den adaylık başvurusu yaptı, kendisinin de önceden tahmin ettiği ve hesapladığı gibi bu başvuru reddedildi. Erbakan, Süleyman Demirel'in bu cevabını, Konya'dan bağımsız milletvekili seçilerek cevapladı. Hemen ardından da MNP'nin kurulmasına öncülük etti ve Süleyman Arif Emre'den sonra partinin genel başkanı oldu. AP'den iki milletvekili de kendisine katıldı.

MNP'nin siyasî hayatımızdaki önemi iki tespitle özetlenebilir: Birincisi, burada ortaya çıkan ve şekillenen çekirdek kadro, 30 yıl boyunca Türkiye'nin tek "bağımsız siyasî İslâmî hareketi"ni temsil etti. Diğer İslâmî grupların zaman zaman desteklediği, çoğunlukla ise mesafeli davrandığı bu siyasî hareket, muhtevasına yönelik tüm eleştirilere rağmen, 30 yıl boyunca bu özelliğini korudu. Millet Partisi örneğinde olduğu gibi, programlarında İslâmî öğelerin ağır bastığı partilerden hiçbirisi, bir siyasî hareket olarak devamlılık gösteremedi. Türkiye'deki diğer

İslâmî gruplar ve akımlar, ayrı bir siyasî parti kurma tercihinde bulunmadılar. MNP-MSP-RP-FP ile devam eden siyasî hareketi desteklemeyenler, çoğunlukla merkez sağdaki parti ya da partilere oy vermeyi tercih ettiler. Bu tercihler 1990'lı yılların sonunda daha da parçalı hale geldi. Daha ileride değineceğimiz gibi 1995 erken seçimlerinde bu konuda önemli bir farklılık yaşandı.

Genel olarak muhafazakâr ve dinî hassasiyetleri yüksek insanların o güne kadar DP ve AP çatısı altında siyaset yapmayı tercih ettiği bir ortamda MNP ayrı bir siyasî güç olarak ortaya çıkmıştı. Bu çıkışın zamanlaması da hayli önemliydi.

Kanlı Pazar olayının izleri hala çok tazeydi. O güne kadar bünyesinde pek çok farklı sağ eğilimi barındıran AP, MNP ile birlikte bu tabanın bir bölümünü kaybetti. MNP'nin siyasî çizgisi ise, sık sık "solcu bir ağız" kullanmakla, MSP ise CHP ile koalisyonu sonrasında "komünistlerle bir olup ülkeyi bölmekle" suçlandı.

Sonuç itibarıyla Millî Görüş hareketi, sağcıların solculukla, solcuların ise "aşırı sağ" suçlamalarıyla siyasî yelpazede yerini aldı. Hareketin bu farklı karakteri daha sonraki yıllarda kendisine yapılmak istenen "aşıları" reddetmesinde önemli rol oynadı.

MNP'nin İslâmî kimliği ile yakından ilgili ikinci temel özelliği, ilk defa bu kadar net bir biçimde "küçük ve orta sanayici ve tüccar"ın desteklenmesi ve parti tabanında bu unsurların belirleyici rol oynamasıdır. MNP'den başlayan bu taban oluşturma süreci, RP'nin iktidar oluşuyla belirginleşen "yeşil sermaye" diye tanımlanan ve artık "orta" ölçeğin üzerine çıkan yapılanmaların da temeliydi.

MNP'nin programı, oldukça belirgin bir İslâmî hava taşıyordu. Aynı zamanda millî ve mânevî kalkınma üzerinde önemli duruluyor, ahlâk ve fazîlet kavramları öne

çıkıyordu. Bunlardan daha önemlisi "serbest rekabet sisteminin acımasızlığı" ve faizin zararları belirtilerek, "devletin de müdahil olduğu bir ekonomik nizam" savunuluyordu. Ağır sanayi düşüncesi ortaya atılırken, o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu'na girilmesine de karşı çıkılıyordu.

MNP, kendisinden sonra kurulan RP ve FP'nin de başına geleceği gibi, Cumhuriyet Başsavcısı'nın açtığı bir dava ile "laikliğe aykırı çalışmalar yürüttüğü" gerekçesiyle 21 Mayıs 1971'de kapatıldı.

MSP Kuruluyor

12 Mart Muhtırası'nın ardından yaşanan gelişmeler, ülkede sol muhalefete ağır darbe indirirken, MNP'nin de kapatılmasını beraberinde getirmişti.

Ancak, MNP kadroları ve Erbakan'ın yeni bir parti kurmaları fazla zaman almadı. 11 Ekim 1972'de MSP kuruldu. Erbakan'ın partiye resmen katılması ise 1973 Mayıs'ında gerçekleşti. Yani parti 1973 seçimlerine Süleyman Arif Emre'nin genel başkanlığında girdi. Hemen ardından Erbakan partinin genel başkanı olarak seçildi. Partinin seçimlerdeki başarısı ise şaşırtıcıydı. Ardından da CHP ile koalisyon ortaklığı geldi.

Burada yapmak istediğimiz Millî Görüş için bir geniş tarihçe sunmak değil. Bu nedenle 1980 askerî darbesine kadar siyasî hayatta kelimenin tam anlamıyla ve amblemine uygun olarak "anahtar" rolünü sürdüren bu partinin kimliği üzerinde kısaca duralım.

19. yüzyılın sonları itibarıyla, Osmanlı Devleti içinde öne çıkan siyasî akımlardan İslamcılık, Batı'yı medeniyetin her alanında kabullenen akımlara karşı, "teknolojiyi alıp ahlâkını reddetme" söylemiyle öne çıkmıştı.

Millî Görüş hareketini, bu İslâmcılık akımından kopuk olarak tanımlamak elbette mümkün değil. İslâm medeniyetinden kopuşu net bir tercih olarak ortaya koyan Cumhuriyet'in ilk yıllarında, bu akımın dönemin şartları gereği kendisini hayli geriye çektiği, ancak kendi bünyesinde pek çok tartışmayı canlı tuttuğu da söylenebilir. Bizzat Mustafa Kemal'in isteği, hatta eliyle kurulan iki başarısız muhalif denemenin kapatılmasında, bu kontrollü muhalefetin hızla kendisine yönelen muhalif tabanın rengine bürünmesinin önemli payı vardı kuşkusuz. Daha açık bir ifadeyle, sistemin kendi eliyle kurdurduğu iki muhalif parti, birdenbire batılılaşma karşısında sert tepkilerin ifade merkezi olmuştu.

Çok partili hayata geçiş ve her ne kadar CHP kadrolarıyla kurulsa da milletin büyük desteği ile bir anda "proje dışı" politikaların da sözcüsü olan Demokrat Parti döneminde ortaya çıkan "hürriyet" ve "demokrasi" ortamı, özellikle de Bedîuzzaman Saîd Nursî'nin şahsında, İslâmî arayışları Menderes'e destek vermeye yönlendirmişti. Bu yüzden DP döneminde, program düzeyinde Millet Partisi gibi, İslâmî öğeleri öne çıkaran partiler olsa da bunlar kısa ömürlü olmuş ve toplumsal destek bulamamıştır.

DP döneminin, 27 Mayıs 1960'la birlikte ve "cezalandırma" ile sona ermesi, daha sonraki çok partili hayatta DP'nin varisi olarak ortaya çıkan AP'yi ve Süleyman Demirel'i hiç kuşkusuz daha dikkatli ve "seçici" olmaya itmiştir. Zaten Demirel'in de "ne kadar özenli bir seçim olduğu" 35 yıl sonra daha iyi anlaşılacaktı.

AP'nin giderek büyük sanayi ve sermaye çevreleriyle bütünleşmesi, toplumdaki bir başka arayışı kendisine siyasî temsilci bulmaya itmiştir. İşte MNP'de ifade ettiğimiz ve MSP'de daha da belirginleşen "küçük sanayici ve tüccar" tabandan başkası değildir bu desteğin sahibi.

MSP'nin 8 yılı aşan etkin siyasî hayatı boyunca Erbakan, tartışmasız liderliğini korumuştur. Süleymancılar ve bazı Nurcu gruplar tarafından zaman zaman çok sertleşen eleştiriler alsa da, MSP ve Erbakan, Türkiye'de İslâmî vurgusu ağır basan bir siyasî merkez olmayı ve zaman içinde de bu yönde bir kadro oluşturmayı başarmıştır. (Özellikle Yeni Asya grubunun AP içinde yer alarak yaptıkları "broşürlü" MSP karşıtı çalışmalar ayrı bir inceleme konusu olacak zenginliktedir.)

MSP'nin Türkiye'deki diğer İslâmî yapılanmalarla olan ilgisi, farklı zamanlarda farklı ilişki biçimleri almıştır. Ancak, MSP'nin genel yapılanması içinde Nakşibendîliğin önemli ölçüde belirleyici olduğu, ancak bu belirleyiciliğin Türkiye'de farklı isimler etrafında varlığını sürdüren tüm Nakşîler için bir "tek merkez" oluşturmadığını da burada anmak gerekiyor. (Bu nokta bir hayli önem taşımaktadır. Zira Türkiye'de en yaygın tarikat olan Nakşibendîlikle ilgili yapılan değerlendirmelerde önemli hatalara düşülmektedir. Örneğin, yakın bir zamanda vefat eden Esad Coşan örneğinde sık sık görüldüğü gibi, bir ya da birkaç şeyhin Millî Görüş'ten ayrılması, hareketle Nakşibendîlik arasında kopma olarak değerlendirilmektedir. Oysa Millî Görüş hareketi içinde Nakşibendîlik harekete rengini veren en önemli unsurlardan birisidir. Nakşibendîliğin Türkiye'de, sonradan ortaya çıkan cemaatler gibi modern sosyal topluluklar gibi tanımlanmak istenmesi bu hataları doğurmaktadır. Burada, yani Millî Görüş hareketinde Nakşibendîliğin rolünü, Esad Coşan örneğinde olduğu gibi bizatihî siyasette etkin olma yöntemiyle birbirinden ayırmak gerekmektedir. Birisi siyasete ahlâkî bir çerçeve ve sınır çizerken, diğeri ise siyasete doğrudan müdahaleyi içermektedir.)

MSP'nin siyasî hayatta önemli rollerinden birisi üzerinde tekrar durmakta yarar olacaktır. Zira yıllar sonra

ortaya çıkan "yeşil sermaye" tartışmalarında da görüleceği gibi, bu partinin tabanında ve oluşumunda küçük ve orta sanayici, tüccar ve zanaatkârların önemli rolü vardır. MSP bir anlamda, bu kesimlerin "merkez"e taşınmasının aracı olmuş ve bunu yaparken da "maneviyatçı" yapısıyla onlar için bir sığınak olmuştur.

Türkiye'nin batılılaşma serüveninde, MSP, maneviyatçı bir parti olarak, hiçbir zaman maddî ilerleme (ağır sanayi, kalkınma vs.) vurgularını geride bırakmamıştır. İlginçtir, Millî Görüş hareketinden ayrılanların kurduğu partinin adı da Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur.

Millî Görüş hareketi, MSP ile birlikte özellikle ekonomide, CHP ve AP'yi aslında birbirinden farklı olmayan ve ABD'nin çıkarlarına hizmet eden partiler olarak tanımladı. Her iki partiyi de ağır sanayi hamlesine engel olmakla ve ABD'den bağımsız bir endüstri programı olmamakla suçladı. İşin herhalde en ilginç yanı, bunları oldukça benzer ifadelerle, yıllar öncesinde Türkiye sosyalistlerinin söylemiş olmasıydı.[4]

Bu bölümü yıllar önce 1977'de kaleme alınan bir değerlendirme ile tamamlayalım.

...Artık bütün hesaplar MSP'nin tasfiyesi üzerine yapılmaktadır. Neden mi? Sosyalistlerin tasfiyesi neden yapılmışsa ondan. Kaç kere belirtmedim mi siyasal ekonomik düzlemde MSP'nin sosyalistlerin rahatlıkla imzalayabilecekleri bir programı önerdiğini ve savunduğunu! İyi güzel, o programı savunan sosyalistleri yirmi beş yılda elli parçaya bölen iyi saatte olsunlar, bu kere sağdan savunmaya kalkanları tırnak sahibi ederler mi ? Elbette etmemek isteyecekler, el-

[4] Attila İlhan, Hangi Sağ, Bilgi Yayınevi, s. 200-201.

bette ellerinden geleni ardlarına koymayacaklar."[5]

Sahi, 12 Eylül askerî darbesi için MSP'nin meşhur Konya Mitingi'ni "patlama gerekçesi" olarak gösterenler, acaba ne demek istiyorlardı. Bir de unutmadan, 12 Eylül'den sonra hangi siyasî hareket "tek parça" halinde kalabildi. Yoksa ard arda kapatılan RP ve FP, bu parçalanmaya direnen son harekete kesilen bir ceza mıydı?

12 Eylül ve Refah Partisi

Askerî darbenin kararları gerçekten ağırdı. İstisnasız tüm siyasi partiler, CHP de dahil olmak üzere, kapatılmıştı.

Millî Görüş'ün partisi MSP de kapatılanlar arasındaydı ve sık sık darbenin önemli gerekçeleri arasında bu partinin "laiklik karşıtı eylemleri" gösteriliyordu. "Netekim", bu durum, 12 Eylül'ün Evren paşası tarafından, sağ ve sol terörle birlikte hemen her konuşmada dile getirildi. "İrtica" büyük tehditler arasında "özel bir yer"e sahipti.

MSP'nin üst düzey yöneticileri, tutuklandılar ve sıkıyönetim mahkemelerinde uzun uzun yargılandılar. Mahkemelerin üslubu yumuşaktı, en azından Yassıada'daki havadan farklıydı. Ama, askerî yönetim, önceki dönemin siyasî hareketlerine kolay geçit vermeyeceğini her vesileyle ortaya koydu. Kurulan partiler, parti yöneticileri veto edildi.

MSP yönetimi sıkıyönetim mahkemelerinden yakasını kurtardı, ama 12 Eylül yönetiminin "halk oyuna sunduğu" anayasanın getirdiği siyasî yasaklardan kurtulamadı.

---

[5] A. g. e., s. 204

1983 seçimleri öncesinde Millî Güvenlik Konseyi'nin denetimi altında siyasî parti faaliyetlerine izin verilince, Millî Görüş hareketi de parti çalışmalarını başlattı. Bu kez kurulan partinin adı Refah'tı. Ancak partinin 33 kişilik kurucular kurulunun tam 27'si veto edilince, seçimlere girmek için gereken şartları sağlayamadı ve 83 seçimlerinin dışında kaldı.

RP, buna rağmen çalışmalarına ara vermedi. Ahmet Tekdal'la birlikte 25 Mart 1984 yerel seçimlerinde yüzde 4.4 oya ulaştı. Partinin artık kemikleşen tabanının yarısından fazlası, Turgut Özal'ın ANAP'ına kaymıştı.

Askerî rejimin, cumhurbaşkanı "seçilen" Kenan Evren dışında, gölgesi azaldıkça, siyaset sahnesi yeniden hareketlendi. Özal'lı yıllar, 1987'de Türkiye'nin önüne "siyasi yasak referandumu"nu getirdi. Yasaklar az farkla kalkınca, "80 öncesi"nin siyasileri birer birer sahnede yerlerini aldılar.

Yerine en kolay ve tartışmasız ulaşan Necmettin Erbakan oldu. ANAP'ın dört eğilimi birleştirme olarak tanımlanan siyasî yapılanması, MSP tabanından oy alsa da, Millî Görüş hareketi, ayrı bir siyasî hareket olma karakterinde ısrarlı oldu.

Erbakan'lı RP, istikrarla oylarını artırmaya başladı. 29 Kasım 1987 seçimlerinde yüzde 7.1 oy alan RP, ülke barajını geçemediği için meclis dışı kaldı.

1989 yerel seçimleri ise RP için gerçek anlamda bir yükseliş habercisiydi. ANAP'ta tutunamayanlar yavaş yavaş RP'ye kaymaya başladı. RP'nin oyları yüzde 9.8 olmuştu. Daha da önemlisi, Konya, Urfa, Sivas, Van ve Kahramanmaraş belediyelerini kazanmıştı.

Gözler artık RP'ye ve Erbakan'a çevrilmişti. Nitekim 1991 seçimlerine MHP ve IDP gibi iki partiyle birlikte it-

tifak halinde giren RP, toplamda yüzde 16.2 oya ulaştı. MHP ve IDP milletvekilleri ayrıldıktan sonra 40 milletvekili ile parlamentoda yer aldı. Parti kısa sürede son derece etkin bir muhalefet partisi rolü oynamaya başlamıştı.

RP'nin Önlenemeyen Yükselişi

Turgut Özal'ın ölümünün ardından, Türkiye siyasetinin yeni bir döneme girdiğini söylemek abartılı sayılmaz. ANAP'ın, önce Süleyman Demirel'in siyasete dönüşü ve ardından sosyal demokratların yerel seçim başarıları ile inişe geçmesi, zaten siyasetin dengelerini alt-üst etmişti.

Siyasetin tıkandığından söz ediliyor ve sürekli olarak çareler aranıyordu. En çok dile getirilen formüllerin başında, neredeyse herkesin olması için gayret sarf ettiği, ancak bir türlü gerçekleşemeyen "merkez sağ"ın birleşmesi yer alıyordu.

"Merkez sağ" Türkiye siyasetinde bir daha varolmadı. Ama onu yeniden oluşturmak için ortaya konulan çabalar hiçbir zaman bitmedi. Özal'ın ANAP'ına "el koyan" Mesut Yılmaz'la; Süleyman Demirel'in DYP'sini "ele geçiren" Tansu Çiller arasında gidip gelen "merkez sağ" sarkacı, bir o yana bir bu yana sallanıp dururken, bu gelişmeleri lehine değerlendiren bir parti hızla yükseliyordu: Refah Partisi.

Erbakan'ın Refah Partisi, ANAP-DYP arasında her geçen gün eriyen Türkiye siyasetinin yeni gözdesiydi. Üstelik sosyal adaleti öne çıkaran söylemi, sayısını kimsenin hatırlayamadığı kadar kongre, birleşme ve bölünme yaşayan sol kesimde de ilgiyle izleniyordu. Kaldı ki 12 Eylül darbesinin ardından siyasî merkezleri parçalanan Türkiye'de "sağ-sol" ayrımı da yerini giderek farklı bölünmelere ve seçeneklere terk ediyordu.

Patlama 1994 yerel seçimlerinde ortaya çıktı.

RP, büyük şehirlerde ve yüzlerce belediyede seçimin tartışmasız galibi olmuştu. Hele İstanbul ve Ankara gibi iki merkezde, büyükşehirde ve pek çok ilçede seçimi RP adaylarının kazanması artık tüm dikkatleri RP üzerinde toplamıştı. İki metropol, üstelik diğer partilerin en gözde adaylarına rağmen, artık Millî Görüş hareketini temsil eden siyasî parti tarafından yönetilecekti.

Yerel seçimlerde alınan sonuçlar sürpriz değildi. RP'nin yükselişi, en azından sağduyu sahibi araştırmacılar ve analizciler tarafından öngörülmüştü. Ancak asıl tartışma konusu, RP'nin bundan sonra izleyeceği politikalardı. Üstelik Türkiye hızla genel seçime doğru sürükleniyordu.

Gelişmeleri endişe ile izleyenlerin asıl işaret ettikleri nokta, genel seçimlerde yaşanacak bir RP zaferi sonrasında olabileceklerdi. Yerel yönetimlerin ardından merkezî iktidarın da RP'ye geçmesinin muhtemel sonuçları, hem dünyada hem de Türkiye'de büyük bir yoğunlukla tartışılıyordu.

Cemaatler, Tarikatlar ve Millî Görüş

Böyle bir başlığın hemen altına eklenecek ilk soru aslında, çok bildik, ama bir o kadar da hesaba katılmayan bir soru. Türkiye'de Millî Görüş hareketi, cemaat ve tarikatların desteklediği ve bu destekle varolan bir hareket midir? Yoksa bu topluluklar, söz konusu harekete karşı çoğunlukla mesafeli bir tavır mı izlemişlerdir?

Her şeyi aynı sepete koyma kolaycılığıyla bakıldığında, Millî Görüş hareketi, sürekli olarak "irtica" başlığı altında toplanan cemaat ve tarikatların desteklediği, onların siyasete ulaşma aracı bir hareket olarak değerlendiril-

miştir. Oysa gerçekte durum çok farklıdır.

Millî Görüş ortaya çıkışından itibaren, özellikle cemaatlerden ciddi bir destek bulamamıştır. Verilen destekler ise, zaman zaman ortaya çıkan ve çok farklı etkenlerin ortaya çıkardığı istisnaî durumlardır.

1973 genel seçimlerinde Risâle-i Nur gruplarının, o dönemde henüz ortaya çıkan Fethullah Gülen grubunun MSP'ye verdiği destek, 1977 seçimlerinde, üstelik son derece sert eleştirilerle ve kampanyalarla geri alınmıştır.

Burada öne çıkarılan ve neredeyse tüm ülke çapında kampanyalara dönüştürülen bu eleştirilerin temelini, MSP'nin CHP ile kurduğu koalisyon ve "1974 affı ile komünistleri sokağa bırakması" oluşturmuştur. Ancak görünürdeki ve daha çok sağ seçmene hitap eden bu söylem, aslında cemaatler için çok önemli bir gerekçe oluşturacak değerde değildir.

Burada daha farklı nedenler aramak yerinde olacaktır. Her şeyden önce yavaş yavaş kendi kadrosunu şekillendiren, bürokraside yer tutmaya çalışan MSP ile diğer İslâmî gruplar arasında bu yer tutma kavgasının giderek önem kazandığı görülebilir. Siyasî merkezle olan ilişkilerini, merkez sağın büyük partisi üzerinden gerçekleştiren, hatta bunu kemikleştiren diğer İslâmî, hatta daha genel olarak muhafazakâr diye nitelendirilen gruplar; Erbakan liderliğindeki harekete mesafeli davranarak bu geleneği devam ettirmeyi "daha uygun" bulmuşlardır. Artık ortada, çok sonraları daha açık biçimde ortaya çıkan bir "rekabet", hatta "çatışma" vardır.

Burada bir başka önemli nokta İsmail Kara'nın üzerinde durduğu tespittir. Yani, aslında Erbakan da kendi siyasî yapılanmasını cemaatler ve tarikatlar üze-

rine kurmayı doğru bulmamıştır.[6]

Cemaat ve tarikatların 1994 yerel ve 1995 genel seçimlerinde RP'ye verdikleri destek ise çok daha manidardır. Burada öne çıkarılan, RP'nin 1946 ruhunu temsil ettiğidir. Partiye sonradan katılan İstanbul Milletvekili Aydın Menderes'ten Abdullah Gül'e kadar pek çok isim bu söylemi dile getirmişlerdir.

1994 ve 1995'teki desteğin anahtarı önemli ölçüde buradadır. Yani RP'nin ANAP'la DYP arasındaki çekişmeden doğan boşluğu, merkezi doldurabileceği ihtimali, yıllardır bu hareketten uzak duranları oy vermeye itmiştir. Süleyman Hilmi Tunahan'ın torunu Ahmet Arif Denizongun da RP listesinden seçilenler arasında yerini almıştır.

Fethullah Gülen cemaati ise, 1994 ve 1995'te daha pasif bir desteği tercih etmiş, en azından cemaat mensuplarına diğer seçimlerde olduğu gibi "Erbakan'a oy verilmemesi" telkininde bulunulmamıştır. Diğer İslâmî grupların, özellikle da tarikatların bu seçimlerde RP'ye açık destekleri olmuştur.

RP ile diğer gruplar arasındaki bu bahar havası, çok kısa sürdü. 28 Şubat atmosferi, başta Süleymancılar ve Fethullah Gülen cemaatleri olmak üzere, RP'ye destek verenleri tekrar eski konumuna ve arayışlara yöneltti. Özellikle Fethullah Gülen 28 Şubat sürecinde, RP'ye yönelik ağır eleştirilerde bulundu ve partinin üzerinde kapatma davası varken seçimlere gidilerek bu partinin geriletilmesini önerdi.

Sonuç itibarıyla Millî Görüş hareketiyle cemaat ve tarikatlar arasındaki ilişki mesafeli olmuştur. Cemaatlerin Millî Görüş'e desteği istisnai olmuş, genel tercih DP-AP-

[6] İ. Kara, Şeyh Efendi'nin Rüyasındaki Türkiye, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999, s. 53.

ANAP çizgisinde kullanılmıştır. Ancak Türkiye siyasetinde 12 Eylül sonrasında yaşanan parçalanmadan bu topluluklar da nasibini almış, bölgeye ve adaya göre tercihlere kadar farklı destekler ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede DYP, MHP, hatta DSP yer yer bu gruplar tarafından desteklenmiştir.

Millî Görüş hareketi içinde Nakşibendîliğin rolü ise, daha önce de özetlemeye çalıştığımız gibi, hareketin ahlâkî ve mânevî değerlerini oluşturan bir çerçeve rolündedir. Yani, hareket içinde bu tarikatın geleneği fevkalade önemlidir. Ancak bundan çıkan sonuç asla şu değildir: Türkiye'deki tüm Nakşibendî gruplar Millî Görüş'ü desteklemektedir. Böyle bir akış hiçbir zaman olmamıştır. Üzerinde düşünmeye değer bir diğer nokta da, Anadolu'nun birçok yöresinde siyaset dışında kalan şeyhlerin etrafındaki yapıların, genel olarak Millî Görüş hareketine daha yakın olduklarıdır.

Modern örgütlenme modellerini tercih edenler ise, cemaatlerin tavrına benzer tepkiler vermekte, siyaseti "merkezle sağlıklı ilişki kurmasını temin ettiğine inandığı parti" üzerinden yapmaktadır.

Yenilikçilere Destek

Millî Görüş hareketiyle cemaat ve tarikatların ilişkisi üzerinde biraz ayrıntılı durmamızın asıl nedeni, bu toplulukların ortaya çıkan Yenilikçi harekete karşı daha sıcak ve yakın tavırlarını anlayabilmektir.

Örneğin, Fethullah Gülen cemaati, gerek yayın gruplarıyla, gerekse de diğer siyasî enstrümanlarıyla, Yenilikçi harekete başından beri ciddî ölçüde destek vermektedir. Yakın zaman önce vefat eden Prof. Esad Coşan ve bağlıları açısından da benzer tutumlar söz konusudur. Sü-

leymancılar daha sessiz kalmayı tercih ederken, hareketin kurucular listesine isim vermeyi de ihmal etmemişlerdir.

Tarikatların ise Yenilikçilere karşı bir hayli sıcak oldukları, ancak siyasetle ilgili genel tavırları gereği temkinli oldukları gözlemlenmektedir.

Yenilikçi hareketin, önce RP içinde, daha sonra da FP içindeki tartışmalar sırasında özellikle cemaatler tarafından hararetle desteklenmesi önemli bir gelişmedir. Ayrıca ortaya çıkan Yenilikçi hareketin yapısı hakkında da ipuçları vermektedir.

Yenilikçiler cemaatler tarafından daha partilerinden ayrılmadan desteklense de, bu grupların partide operasyonel anlamda güçleri ve ekipleri bulunmadığı için, sürekli olarak Yenilikçi grubu, yeni bir oluşuma yönlendirmişlerdir.

Burada yine 1994-1995 seçimlerindekine benzer bir arayış vardır. Cemaatler açısından artık kemikleşen kanaat, Erbakan'ın kontrolünde herhangi bir İslâmî gelişmeye izin verilmeyeceği, hatta aksine zarar görüleceğidir. Bu nedenle yeni ve daha merkezde bir siyasî harekete destek verilmesi hesaplanmaktadır.

Nitekim, Yenilikçi hareketin yayın organı olan Yeni Şafak gazetesinin son üç yılda yaşadığı değişim, bu gazete içinde farklı İslâmî gruplara yakınlığı ile bilinen isimlerin (Ahmet Taşgetiren, Ersin Nazif Gürdoğan, cemaatin mensubu olmasa da uzun bir dönem Zaman Gazetesi'nde yer alan Fehmi Koru gibi), Yenilikçi harekete olan destekleri de ilginç örnekler oluşturmaktadır.

Dağınık siyasî tabloda, ortaya çıkan yeni oluşumları dikkatle izleyen cemaat ve tarikatların yeni gözdelerinin

Ak Parti olması şimdilik ciddi bir ihtimal olarak görünüyor. Tabii eğer, Yenilikçi hareket, çok istediği ve çaba gösterdiği "merkezle pazarlıklar"ını az hasarla tamamlayabilirse.

3. BÖLÜM

RP İKTİDARININ KONJONKTÜRÜ

"İktidar Ama Muktedir Değil"

Tarih 23 Aralık 1993. O dönem 38 milletvekili ile TBMM'de muhalefette bulunan Refah Partisi'nin Genel Başkanı Necmettin Erbakan, kendisiyle yapılan bir söyleşide bakın neler söylüyor.

Dikkatinizden kaçmaması için hatırlatalım. Yıl 1993 ve henüz RP'nin 1994 yerel seçim ve 1995 genel seçim başarıları ortada yok. Sadece RP'nin yükselişinden söz ediliyor ve diğer partiler, farklı merkezler ve güçler bu yükselişi durdurmak için çareler arıyor.

Araştırmacı-yazar Aytunç Altındal'ın Erbakan'la yaptığı bu önemli söyleşinin bir bölümünü sizlere aktaralım.

"...Erbakan'ın Refah Partisi'nin geleceği ile ilgili endişeleri var.

'Refah Partisi'ni bekleyen büyük bir tehlike var.' diyor Erbakan.

Ben de bu tehlikeyi açıklamasını rica ediyorum.

Şöyle konuşuyor Erbakan.

---

[7] Bu söyleşi 23-24 Aralık 1993 tarihlerinde Yeni Günaydın'da yayınlandı.

'Bakın şimdi muhterem kardeşim. Türkiye'nin ekonomisi çıkmazdadır. Türkiye, taklitçi zihniyetle yönetiliyor. Bu adamlar kadrolar kuruyorlar. İktidara getiriyorlar kurdukları kadroları. Yıpranıncaya kadar bunları kullanıyorlar. Sonra yıpranan kadroları ambara kaldırıyorlar. Ellerindeki yedek kadroyu iktidar yapıyorlar. Ambara kaldırdıkları kadroyu da yeniden cilalayıp, gerek görülürse iktidara getirmek için hazır bekletiyorlar. Böylece tahterevalli gibi, biri iniyor, diğeri çıkıyor. İşte bu nedenle Demirel, yedi defa gidip, sekiz defa geri gelebiliyor. Biz buna karşıyız. Biz iktidara geliriz. Geliriz gelmesine de...' diyor ve duraklıyor Erbakan.

Yine kısa bir sessizlik oluyor. Erbakan'ı rahatsız eden, endişelendiren bir durum var. Ama ne? Erbakan neden çekiniyor?

Belki inanmayacaksınız, ama Erbakan'ı endişelendiren konu iktidar. Evet yanlış okumuyorsunuz; Erbakan, Refah Partisi'ni bekleyen en büyük tehlikenin 'iktidar' olduğunu düşünüyor. Diğer bir deyişle Erbakan, iktidara gelmekten değil, iktidara gelip 'muktedir' olamamaktan korkuyor.

Erbakan şöyle açıklıyor endişelerini:

'Evet, iktidara gelebiliriz. Ama sonra ne olur? İktidarda kalabilir miyiz? Yani bizi iktidara hapsederler.'

'Kim hapseder?' diye soruyorum.

'Bakın muhterem kardeşlerim' diye başlıyor Erbakan. 'Biz bir şey fark ettik. Bugün Türkiye'de bizim iktidara gelmemizi engellemek isteyen güçler var. Eskiden bize ilgi göstermeyen çevreler, şimdi bize hoş görünmeye çalışıyorlar. Eskiden yolumuza engel koyanlar, şimdi engellerini çekmek ister gibi davranıyorlar. Adeta bizim iktidara gelmemizi ister gibi çalışıyorlar. En azından bize iliş-

memeye özen gösteriyorlar.' diyor Erbakan.

'Ne var bunda çekinilecek?' diye soruyorum.

'Mesele öyle değil muhterem kardeşim. diyor Erbakan ve ekliyor:

'Bu adamlar bizim iktidara gelmemizi hoşgörüyle karşılıyorlarsa, bunda bir bit yeniği vardır. Anladığımız kadarıyla, bu adamlar bizim iktidara gelmemize ses çıkartmamak kararını aldılar. Biz iktidara geldikten sonra da bizi iktidarda perişan etmeyi düşünüyorlar.'

'Anlamadım, nasıl yani? Nasıl perişan edebilirler sizi?' diye soruyorum.

'Böyle bir planları varmış gibi geliyor bana. Biz iktidara geleceğiz. Sonra da bizi iktidara hapsedip perişan etmek isteyecekler. Bize iş yaptırtmayacaklar. Önümüze akıl almaz engeller çıkaracaklar. Atacağımız her adımda bizi batırmayı, sabote etmeyi düşünecekler. Hangi soruna el atsak, çözümü yokuşa sürüp, çok kısa zamanda bizleri iktidarda beceriksiz davranmış olmakla suçlayacaklar. İşte Müslümanlar ne kadar başarısızlar, görün diyecekler.'

'Elimizde Amerikalıların yayınladıkları stratejik araştırma enstitülerinin raporları var. Bunlara göre, Türkiye'de askerî ihtilaller çözüm getirmiyor deniliyor. Ama biz iktidara gelirsek hükümetimizi çalıştırmazlar. Bu raporlardan bizim çıkardığımız sonuç budur. Ama biz Allah'a güveniyoruz."

Erbakan'ın Aytunç Altındal'a söyledikleri özetle bunlardı. Bu sözler gerçekten Türkiye kamuoyunda hak ettiği yeri bulmadı ve neredeyse hiç tartışılmadı.

Çok değil sadece 3 yıl sonra, Erbakan'ın endişeleri, fazlasıyla haklı çıktı.

Washington Genç Lider Arıyor!

Tekrar RP'nin yükselişine dönelim ve onu izleyen gözlerin neler gördüğüne bakalım.

Evet, RP'nin 1990'lar itibarıyla çıkışa geçmesi, tüm dikkatleri, özellikle de dış dünyada bu parti üzerine çevirmişti. Hele 2 Mart 1994 yerel seçimlerinde kazanılan başarının ardından artık RP iktidarı için geriye sayım başlamıştı.

İçerideki soru çok netti. "Ordu, RP'nin iktidarına karşı nasıl bir tutum izleyecek?" Bu sorunun cevabını almak için birkaç yıl daha beklemek gerekti. Ancak o günlerde gündemin ilk sırasında "dışarıdan" bir soru daha vardı ki, işte herkes onun cevabını arıyordu. "ABD; RP'ye ve Erbakan'a nasıl bakıyor?"

Bu sorunun farklı anlamları vardı elbette. ABD'nin siyasal İslâm çizgisini temsil eden bir harekete nasıl baktığından tutun da, böyle bir hareketin Türkiye'deki iktidarına nasıl baktığına kadar geniş bir yelpazede anlam buluyordu bu soru kendisine.

ABD tarzını değiştirmedi, sıcak temas yoluyla RP hareketini yakın izlemeye aldı. Büyükelçi ziyaretleri, karşılıklı görüş alışverişi derken, Erbakan'ın ABD ziyareti gerçekleşti.

Necmettin Erbakan'ın 1 Ekim 1994'de başlayan ABD gezisi, Türkiye ve dünya medyasında çok geniş bir yankı buldu. Türkiye medyasının ağırlıklı yorumu, "Hoca'nın vize almak için ABD'ye gittiği" şeklindeydi.[8]

Erbakan'ın gezisinde olup bitenler, özellikle de HAMAS yetkilileri ile yaptığı görüşmeler Türkiye'de günler-

---

[8] 15-16-17 Ekim 1994 Hürriyet, ayrıca Milliyet ve Cumhuriyet bu konuda manşet haberlere yer verdiler.

ce tartışıldı. Ancak bu gezinin daha önemli ayrıntıları vardı ve bunları aylar sonra bir Türk gazeteci yazı dizisi halinde gündeme getirdi.[9]

Diziyi hazırlayan Ruşen Çakır, gezisi sırasında Erbakan'la tanışan bir Amerikalı diplomata, izlenimlerini sorduğunda aldığı cevap hayli ilginçti: "Erbakan, tehlikeli biri."

"Neden?" sorusunun cevabı ise çok daha çarpıcıydı. "Çünkü çok zeki. Benim izlediğim konuşmasında fazlasıyla korkutucu bir Batı tasviri yaptı. Böyle bir Batı yok. Kendisi ya Batı hakkında hiçbir gerçek bilgiye sahip değil ya da bile bile gerçekleri tahrif ediyor. Sanıyorum ikincisi doğru."

"Bu Partide Genç Lider Adayı Yok mu?"

Çakır'ın adını vermediği diplomatın sorusu ise, neredeyse geçtiğimiz 6 yılın gündemini ortaya çıkaran bir vurguya sahipti: "Bu partide genç bir lider adayı yok mu?"

Görüşmede bulunan bir başka diplomat ise Çakır'ın ifadesiyle soruyu daha da geliştiriyordu. "Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğe soyunduğu doğru mu?"

Washington'da herkes, "öğretim üyesinden lobicilere kadar" Erbakan'ı "fazla yaşlı" bulmuştu.

Nitekim 1995'ler itibarıyla önce RP, daha sonra da FP içinde başlayan aksaçlı-yenilikçi ayrımı, sonuçta Ak Parti'ye kadar uzandı.

Çakır'ın aktardığı çok önemli bir anekdot daha vardı.

---

[9] Ruşen Çakır, *ABD'nin RP Dosyası*, Milliyet 27-28 Şubat 1995.

"Deneyimli bir üst düzey diplomat" Turgut Özal'la ilgili bir anısını şöyle anlatmıştı: "Özal bana RP'nin istikbal vaad eden bir parti olduğunu, ancak temel iki sorunu bulunduğunu söylemişti. Başında genç bir lider bulunmayışı ve Yahudilere, İsrail'e karşı sert tavrı.

Kuşkusuz insanların yaşlarının hiçbir şekilde problem olmadığı, aksine "akil adam" olarak yaşlıların her zaman etkin olduğu Amerika'da kimsenin derdi Necmettin Erbakan'ın kaç yaşında olduğu değildi. Asıl mesele, Erbakan'ın ısrarla 30 yılı aşkın bir zamandır ortaya koyduğu düşünceler ve bununla ortaya çıkan imajıydı.

Erbakan için yapılan tanımlar da bunu gösteriyordu. Tavize yanaşmayan, iletişim kurulması zor ve özellikle de altı çizilerek ifade edilen otoriterlik. Millî Görüş hareketini kendi mimarisi içinde ve aynı kararlılıkla savunması, Erbakan'ı dinleyen ve onunla görüşen ABD'lileri pek memnun etmemişti. "Erbakan burada da Türkiye'deymiş gibi davrandı." Gezinin yine bir diplomat tarafından yapılan özeti buydu. Erbakan'ın özeti ise daha çarpıcıydı."Biz değil, ABD değişti."

Erbakan'ın ABD gezisinden yansıyan ilginç ayrıntılar, bugünden geriye bakıldığında çok daha büyük önem kazanıyor. Örneğin aynı geziyi yakından izleyen bir başka önemli uzman John L. Esposito da, RP içinde Amerikalıları yakından tanıyan genç kadrolar olduğuna işaret ederek "Eğer bu parti burada iyi ilişkiler geliştirmek istiyorsa, bence ağırlıkla bu kişileri görevlendirmelidir." diyordu.

Erbakan'ın ABD programını önemli ölçüde üstlenen American Muslim Council (Amerikan Müslüman Konseyi) Genel Sekreteri Abdurrahman Alamoudi ise tartışmaya isim vererek katılıyordu. "RP tek adam partisi olmadığını göstermelidir. Genç, dinamik ve İngilizce'ye hâkim

RP'liler liderlerinden ayrı olarak ABD'ye sık sık gelmeli. Örneğin bu gezide Erbakan'a eşlik eden Abdullah Gül'le çalışmak istiyoruz."

"Taviz Vermeyiz" Diyen Genç Refahlı

Erbakan'ın ABD gezisi, gerçekten büyük yankılar uyandırmış; Washington satır aralarına bile ihtiyaç duymadan Türkiye'deki İslamcıların başında "yaşlı ve uzlaşmaz, üstelik de Batı düşmanı Erbakan" yerine, ılımlı, demokrat ve genç bir ismi tercih ettiklerini ortaya koymuştu.

Gezide Erbakan'a eşlik edenler arasında bir isim hayli öne çıkıyordu. Genel Başkan Yardımcısı ve Dış İlişkiler Sorumlusu Abdullah Gül.

Gül'ün geziyle ilgili, sorulara verdiği cevaplar ise hayli ilginçti. Örneğin RP'nin İsrail karşıtı çizgisini yumuşatması durumunda ABD'de daha itibarlı olacağı sorusuna Gül şu karşılığı veriyordu:

"Onu Türkeş yapıyor herhalde. Biz ne ABD'deki, ne de Avrupa'daki görüşmelerimizde ilke ve görüşlerimizden taviz vermedik, vermiyoruz, vermeyiz de. Uzlaşacağız diye değerlerimizden vazgeçecek değiliz, bunu Amerikalılara da söyledik. Diğer parti liderlerinin yaptığı gibi Amerika'da kapalı kapılar ardında konuşmalar yapmadık, yapmayız da."[10]

RP'nin bu genç ve tavizsiz isminin, daha sonra sayısını kendisinin de bilmediği çok sayıda "kapalı görüşme"de adı geçti ve aradan 6 yıl geçtikten sonra, yine aynı gazeteden Derya Sazak'a şunları söyledi:

"Dinî ağırlıklı siyaset yapmanın, dindar insanlara ve Türkiye'ye bir faydası olmadığını gördük... Doğrusu bir

---

10 Milliyet, 28 Şubat 1995.

iktisatçı olarak hiçbir zaman âdil düzeni işleyebilir bir model olarak görmedim."[11]

"Erbakan Askerlerin Kontrolünde Olmalı"

RP'nin uzun yıllar sonra gelen iktidarı, dünyadaki gelişmeler açısından hayli ilginç, bir o kadar da yeni bir döneme rastlamaktaydı.

Sistem tarafından samimi bulunmasa bile, RP'nin millîlik ve bağımsızlık vurgusundaki ısrarı ve bu çerçevedeki yaklaşımları, en azından Erbakan'a bakıldığında bir "üçüncü dünya modeli" olarak algılanıyordu.

Oysa RP'nin üstlenmesi istenen rol bundan çok farklıydı. Turgut Özal ve ANAP'la başlayan ve zeminini 12 Eylül askerî darbesinin sağladığı yolda ilerlemesi ve "küreselleşmeye" katkıda bulunması isteniyordu. Bu stratejik role, Millî Görüş hareketinin üzerindeki elbisenin ne kumaşı, ne dikişi, ne de modeli uygun değildi.

ABD'nin, öncelikle Orta Doğu, buna paralel olarak Balkanlar ve Kafkaslar üzerinde Türkiye'ye biçtiği yeni konum, ısrarla bir adresi gösteriyordu: "Türkiye-İsrail stratejik işbirliği."

Bu işbirliği için Türkiye'nin İsrail'den de hevesli adımlar attığı aşikârdı. Nitekim 28 Şubat'ın vitrindeki generali Çevik Bir'in, ABD'deki Yahudi lobisi ile özellikle de JINSA adlı kuruluş üzerinden sağladığı ilişkiler bu noktada çok önemli rol oynuyordu.

Türkiye'nin İsrail'le yakınlaşma yolunda attığı dev adımlar, tuhaf bir biçimde RP döneminde sıklaştırılıyor ve zaten kendisini zayıf hisseden bir hükümetin önüne,

---

[11] Milliyet, 27 Ağustos 2001.

bu konuda alınan kararlar kelimenin tam anlamıyla dayatılıyordu. RP, iktidarda olup muktedir olamamanın acısını en çok da bu alanda yaşadı ve askerî, ekonomik ve diğer alanlardaki tüm anlaşmaların hızla imzalanmasını eli kolu bağlı izledi.

Bu kadar güçsüz kılınmış bir hükümet, yine de bu stratejik işbirliğini yönlendirenler açısından güvenilir değildi. "Her şeye evet diyen bir hükümetin en kritik bir anda çıkaracağı bir aksilik, önü alınmaz sıkıntılar doğurabilirdi."

İşte bu tam da bu noktada, İsrail'le işbirliğinin geliştirilmesinde önemli pay sahibi olan Washington Institute for Near East Policy (WINNEP) adlı kuruluşun Türkiye Masası Şefi Alan Makovsky'nin oldukça "açık" önerileri vardı. Makovsky'nin imzasıyla WINNEP tarafından yayınlanan 8 Ağustos 1996 tarihli raporda şu ifadeler yer alıyordu:

"Türkiye müttefiktir, Erbakan ise dost değildir. ABD tüm konularda ve iki ülke ilişkilerinde genelci bir yaklaşım sergilemelidir. Ancak bu farklı hükümetle ilişkileri geliştirecek hareketlerden kaçınmalı ve liderini (Erbakan) ordunun kontrolünde tutmalıdır."

İsrail'le İttifak ve RP

Ancak RP'nin iktidar dönemi, dünyadaki gelişmelerin ve "sistem"in dayattığı role bu partinin uymaması, sadece partiyi iktidardan uzaklaştıran süreci başlatmadı. Aynı zamanda parti içindeki tartışmalara da önemli bir zemin oluşturdu.

RP'nin iktidarı, önce bir koalisyon denemesi ile engellendi. Ancak kurulan ANA-YOL hükümeti tam anlamıyla bir fiyasko olmuştu.

RP'siz hükümet modeli bulmak artık en azından pratik olarak imkansızdı. Sonunda gelirler, gelemezler tartışmaları sona ermiş ve RP-DYP koalisyonu kurulmuştu. Hem de Erbakan'ın başbakanlığında. Başka bir deyişle Orta Doğu'da, hatta İslâm dünyasında laiklik konusundaki en "kararlı" ülkede iktidar, "İslâmcılar"ın elindeydi artık.

Aslında bu gelişmeler özellikle de ABD için sürpriz değildi. Hemen hemen tüm önemli Orta Doğu ve Türkiye uzmanları, Türkiye'de ufukta bir "İslamcı iktidar" olduğu konusunda hemfikirdi. Merak edilen, buna başta askerler olmak üzere içeride ne tür tepkiler geleceği idi.

Soğuk savaş döneminin bitmesinin ardından Türkiye'nin stratejik öneminin azalabileceği korkusu, kısa bir dönemde gündeme gelse de, zaman içinde ortaya çıkan yeni jeopolitik durum, Türkiye'nin önüne yeni roller koymuştu. Dolayısıyla da Türkiye, özellikle ABD için tam anlamıyla "stratejik bir hazine" olarak varlığını koruyordu.

Bu konudaki en net değerlendirmelerden birisi, ABD Dışişleri eski bakan yardımcısı Richard Holbrooke tarafından yapılmıştı. "Soğuk savaştan sonra Türkiye, tıpkı Almanların bu savaş sırasındaki (1945-1990) önemine eşittir. Öyle ki uğrunda mücadele edilen tüm stratejik çıkarların kesiştiği bir mihver devlettir."[12]

ABD'nin "yeşil kuşak" ya da "ılımlı İslâm" projesi olarak sık gündeme gelen politikalarında asıl vurgunun, İslâm'a değil, "Modern, laik bir Müslüman ülke" modeline olduğu genelde değerlendirme dışı tutulmaktadır.

Oysa bu nokta özellikle Refah-Yol iktidarı ödeminde hayli çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmıştır. ABD yönetimi,

---

[12] Amerika ve Siyasal İslam, Anka Yayıncılık, s. 295.

her ne kadar seçilmiş ve meşrû bir hükümetle ilişkilerinin devam etmesinin normal olduğunu sık sık vurgulasa da, yukarıda Makovsky örneğinde olduğu gibi, asıl ilişki merkezinin ve referanslarının, Türkiye'de cumhuriyetle birlikte öne çıkan, başta ordu olmak üzere, kurum ya da merkezler olduğunu belirtmekten de kaçınmamıştır.

İran'ın sık sık kötü ve radikal bir örnek olarak anılması, ABD'nin başta Orta Doğu, bunun ardından yeni nüfuz alanları olarak şekillenen Orta Asya ve Balkanlar üzerindeki egemenliğinde Türkiye'ye biçtiği rolün önemiyle paraleldir. 1998 yılında yayınlanan bir ulusal güvenlik stratejisi raporunda şu görüşler çok dikkat çekicidir:

"ABD'nin stratejik çıkarları, demokratik, laik ve batı yanlısı istikrarlı bir Türkiye devletinin varlığını gerektirmektedir."[13] Buna ABD Başkanı Clinton'un ifade ettiği "Türkiye köktenciliğin yayılması önünde engelleyici bir rol oynamaktadır." değerlendirmesini de eklemek gerekiyor.

Washington, Rusya'ya karşı, "din" olgusunu ön plana çıkararak "bağımsızlık" mücadelesi veren Orta Asya cumhuriyetlerine, Türkiye gibi Batılılaşma yolunda önemli mesafeler almış ve değer yargıları oluşturmuş bir ülkeyi model olarak sunmayı hedefliyordu.

Turgut Özal, hatta geriye doğru 12 Eylül yönetimi, biraz daha geriye doğru gidilirse 24 Ocak ekonomik kararları, Türkiye'yi böyle bir modele hazırlamanın adımlarıydı. Nitekim Özal, her vesileyle Orta Doğu'da haritaların değişeceğini ve Türkiye'nin bu süreçte "alması gerekeni alması gerektiğini" bunun için de "aktif bir Amerikancı politika izlemek gerektiğini" her vesile ile tekrarla-

---

[13] A.g.e., s. 297.

dı ve uygulamaya çalıştı.

Özal'ın ölümünün ardından Türkiye bu modelden biraz geri çekilmeye, bizzat devletin kendisi başta olmak üzere "çıkan çivileri" yerine oturtmaya çalıştı. Cumhurbaşkanı seçilen Süleyman Demirel, böyle bir geri çekilmeyi, "küresel politikalar" karşısında daha kontrollü olmayı temsil eden bir çizgi izlemeye özen gösterdi.

Mesut Yılmaz'ın ANAP'ı, "vatandaşlık" ölçüsünde ABD'ye yakınlığına rağmen Tansu Çiller, Özal'la birlikte izlenen çizgiyi taşımak için ya yetersiz ya da uygunsuz görülmeye başlanınca, gözler tek bir adres üzerinde yoğunlaştı: Refah Partisi.

Türkiye'nin İttifak Hevesi

Burada tek taraflı bir okumaya düşmemek için, Türkiye'nin Orta Doğu siyasetinde, hatta daha geniş ölçekte dünya siyasetinde daha etkin biçimde yer alabilmek adına, İsrail'le ilişkileri derinleştirme politikasına özellikle hız verdiğini de dikkate almak gerekiyor. Yani Ankara'nın, Amerika-İsrail-Türkiye ekseninde olabildiğince gönüllü ve atak davrandığı, dolayısıyla sadece ABD'nin Türkiye'ye biçtiği rolün bir dayatması olmadığı da önemli bir noktadır.

İsrail'in Doğu Akdeniz'deki güvenliği ve buna bağlı olarak geliştirdiği üstünlüğü ve buna bağlı olarak Türkiye ile işbirliği konusundaki olağanüstü çabaları da bu gelişmelere hız kazandırdı.

Sonuç itibarıyla RP'nin yükselişi ve iktidarı tam da böyle bir gelişmenin ortasına düşmüştü. RP'nin gücü sınırlıydı, tek başına iktidara yeterli değildi. Ordunun gücü de varlığını koruyordu. ABD, bu noktada Erbakan hükümetiyle diyalog kapılarını açık tutarken, gerçek iktidar

sahipleriyle olan ilişkisini sadece silah ve strateji alanında değil, sembolik tutumlarla da sürdürüyordu. Örneğin ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Talbott, Haziran 1997'de gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretini Çevik Bir'le yediği yemekle süslemeyi ihmal etmiyordu.

Washington, tüm gelişmeleri yakından izlerken, Erbakan'ın ilk resmî ziyaretini İran'a yapmasını, ardından D-8 projesi üzerinde durmasını, "Erbakan'ın Washington'dan bağımsızlık ilan etmek istediği ve yönetilmek değil, yönetmek istediği" şeklinde değerlendiriyordu.[14] Erbakan'ın Ağustos 1996'daki İran ziyareti ve sonradan da çok tartışılacak olan 23 milyar dolarlık doğalgaz anlaşması ise Amerikan yönetiminden büyük tepki almıştı.

RP, kendisinin çok yabancı olduğu bir atmosferde daha fazla yaşayamadı. Kendi atmosferini oluşturmak için gösterdiği çabalar da yetersiz kalınca, bunların bedelini ağır ödedi.

"Sistem" yeni rüzgârın önünde direnen bu hareketi, kısa sürede tasfiye etti ve Refah tehlikesi(!) atlatıldı.

Tehlikeyi atlatamayan ise RP'nin bizzat kendisi oldu.

Artık parti içinde tartışmalar önlenemez hale gelmişti. Erbakan ve ekibi, "sistem"e direnmekle ve önüne gelen fırsatı tepmekle suçlanıyordu.

Erbakan, gelişmeleri yakından izliyordu. Yeni bir hamle ile ABD'ye kendisine en yakın isimlerden birisi olan Devlet Bakanı Fehim Adak'ı yolladı. 14 Ocak 1997'deki bu ziyaretin amacı, Washington'un tavrını biraz olsun yumuşatmaktı.

Fehim Adak ABD'de önemli görüşmeler yaptı. ABD Dışişleri Bakanlığı Ekonomiden Sorumlu Bakan Yardım-

---

[14] A.g.e., s. 317

cısı Alan Larson ile görüştü. Burada ABD'ye, İran'la yapılan anlaşmaların ekonomik nitelikte olduğu ve Türkiye'nin enerji ihtiyaçlarına yönelik olduğu anlatıldı. Bu arada RP heyetinden bir isim, ABD'nin önemli Yahudi kuruluşu AIPAC'tan Keith Weismann'la da bir görüşme yapıyordu.

Adak'ın ABD gezisi, özellikle ABD yönetimi başta olmak üzere, Yahudi lobisini ikna etmeye yetmemişti. Adak'la ilgili o günleri izleyen bir ismin değerlendirmesi de hayli ilginçti: "İnanılmaz ketum bir adam. Neredeyse hiç konuşmuyor. Söylenen her şeyi kabul ediyor gibi görünse de asla bu hissi vermiyor size."

Öte yandan bu geziden kısa bir süre sonra, İsrail Dışişleri Bakanı David Levy'nin Türkiye'ye yaptığı ziyaret, hayli sıkıntılı geçmişti. Zira Başbakan Necmettin Erbakan uzun süre bakanla görüşmeyi kabul etmemiş, ancak sonuçta gelen baskılar artınca Levy ile görüşme yapmıştı.[15]

Erbakan üzerinde bu görüşme için baskı kuran lobinin önemli isimlerinden Sedat Sertoğlu bu gelişmeleri ilginç bir "gizli görüşmeye" bağlıyordu.

"Başbakan Erbakan inat etti, sonunda vazgeçti ve İsrail Dışişleri Bakanı David Levy ile görüştü. Çünkü birileri ona 'Siz RP Başkanı değil, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanısınız. Bu nedenle Türkiye'nin çıkarları için bu görüşmeyi yapmanız şart.' dedi.

Benim bildiğime göre, Amerika, Abdullah Gül ve Fehim Adak, Erbakan'ın ikna edilmesinde son derece önemli bir rol oynadılar.

Bu konuda her şey bundan iki hafta kadar önce ADL

---

[15] Bu gelişmelerin kapsamlı bir anlatımı için bkz. Stratejik İttifak, Alptekin Dursunoğlu, Anka Yayıncılık, İstanbul 2000.

(Anti-Defamation Leauge) isimli çok etkin bir Amerikan-Yahudi kurumunun Başkanı Abraham H. Foxman ve ekibinin Türkiye'ye gelişi ile başladı.

Foxman ve ekibi Ankara'da Abdullah Gül ve Fehim Adak'la yaptığı görüşmede, doğrudan Amerikan yönetiminin önemli ve stratejik bir mesajını ilettiler"[16]

Mesajın içeriği Sertoğlu'nun bildik üslubuna göre "gizli"ydi. Aslında ortada gizli olan bir şey yoktu ve sonradan Yenilikçi hareketi yakın markaja alan bu Yahudi kuruluşu, bu konudaki görüşmeleri açıklamaktan çekinmiyordu.

Buna göre ADL heyetine konuşan Fehim Adak "Yahudi toplumuyla olan diyaloglarının süreceğini" belirtirken, Abdullah Gül önemli bir noktanın altını çiziyordu: "Türk halkı Yahudi vatandaşlarına karşı hoşgörülü ve dosttur. Anti-semitik açıklamalar kıyıda köşede kalmıştır. Halk arasında yankı bulmamaktadır."[17]

ADL: "Erbakan'dan Kurtulduk"

Yahudi lobisinin etkin çalışmaları Erbakan'la Levy'i biraraya getirse de, bu konuda önemli rol oynayan ADL'nin gerçek görüşü kısa süre sonra ortaya çıkacaktı.

Erbakan'dan sonraki hükümetin öncelikli işleri arasında, Refah-yol döneminde imzalanan, ancak hükümet onayı olmadığı için yürürlüğe girmeyen İsrail'le serbest ticaret anlaşmasının uygulamaya girdirilmesi vardı. Başbakan Mesut Yılmaz'ın bu çalışmaları karşılıksız kalmıyor ve ADL tarafından bizzat ABD'de "Seç-

---

16 Sedat Sertoğlu, Sabah, 9 Nisan 1997.

17 Dursunoğlu, a. g. e., s. 102-103.

kin Devlet Adamı" ödülü alıyordu.

Mesut Yılmaz törende heyecanlıydı. "Herkesin duyması için bir kez daha tekrar ediyorum. Türkiye İsrail'in varolma hakkını destekliyor." ADL Başkanı Abraham H. Foxman ise, Erbakan'la ilgili net bir değerlendirmede bulunuyordu.

"Türkiye Erbakan'a rağmen ayakta kaldı. En kötü dönemi atlattı. Türkiye'nin dostlarına sadakatle bağlılığı, takdirle karşılanıyor."[18]

Evet, RP, kendisinin çok yabancı olduğu bir atmosferde daha fazla yaşayamadı. Kendi atmosferini oluşturmak için gösterdiği çabalar da yetersiz kalınca, bunların bedelini ağır ödedi.

"Sistem" yeni rüzgârın önünde direnen bu hareketi, kısa sürede tasfiye etti ve Refah tehlikesi atlatıldı.

Tehlikeyi atlatamayan ise RP'nin bizzat kendisi oldu. Artık parti içinde tartışmalar önlenemez hale gelmişti. Erbakan ve ekibi, "sistem"e direnmekle ve önüne gelen fırsatı tepmekle suçlanıyordu.

---

[18] Şalom Gazetesi, 24 Aralık 1997.

PARANTEZ -1-

KANLI RÜYA

Nasıl bir namazdı Ya Rabbi!

Kalabalık.

Sanki,

Sanki mahşeri bir kalabalık.

Müthiş bir uğultu.

Tüm vücudunu ter kaplamıştı.

Yıllardır kaç gece,

Kim bilir kaç gece, rüyayla hayat arasındaki köprüde,

Korkuyla,

Korkularıyla,

Sıkışıp kalmıştı.

Sırat kadar keskin ve ince bir köprü...

Ateşi mi vardı, yoksa kalabalığın boğucu havası mı,

Ayırt etmek için çaba gösterecek gücü yoktu.

Sürükleniyordu gecenin (mi yoksa) kalabalığın ortasında.

Alnında biriken ter damlacıklarını silmek için davrandı.

Ellerini bulamadı,

Sanki orada değildiler.

Kulaklarında sesler

İnce, hayır,
Titrek, hayır, hayır, değil,
Kadınsı, evet kadınsı bir erkek sesi,
"Şu komünistlere derslerini verelim."
Uğultu, durmaksızın tekrarlıyordu.
"Verelim, verelim!"
Boğulacak gibiydi..
Diz çöktüğünü hissetti,
Seccadesinin üzerinde gördü kendisini.
Biraz rahatlar gibi olmuştu.
Tekbir sesleri her yanı sarmıştı,
Sarmıştı ya,
Yüreğini dalga dalga eriten tekbirlere benzemiyordu bu sesler.
Kalabalık, tekrar uğuldamaya başlamıştı,
"Derslerini verelim, verelim kardeşlerim."
Hatırlayamıyordu.
Ne verilecekti, kime verilecekti, kardeşleri.
Kardeşleri kimlerdi?
Ellerini buldu ve çekti kalabalığın arasından,
Alnına götürdü,
"Allah'ım sıcakta ne kadar da..
Tamamlayamadı..
Alnındaki kan ellerine, oradan tüm alana yayıldı.
Boğulacaktı.
Korku içinde atladı köprünün bu tarafına,
Rüyadan gerçeğe mi, yoksa..
Uyanıkken yüreği daha mı çok acıyordu?
Bilemedi.

4. BÖLÜM

AŞI TUTMAYAN RP ve PARÇALANAN HAREKET

1994 yerel seçimlerinden büyük bir başarıyla çıkan RP, kelimenin tam anlamıyla en küçük belde teşkilatına kadar Erbakan ve ona yakın olan isimlerin (daha sonraki adlandırmayla ak saçlıların) kontrolündeydi.

Millî Görüş hareketini uzun yıllar ve sabırla ve adım adım iktidara doğru taşıyan Erbakan'ın liderliğinin tartışılması böyle bir aşamada mümkün değildi zaten. ABD'nin "yaşlı ve inatçı" bulduğu ve "fanatik bir Batı düşmanı" olarak tanımladığı bu ismin, parti ve taban üzerindeki gücü tamdı.

Öte yandan ülke gündeminde bitmek bilmeyen bir "merkez sağın birleşmesi" tartışması vardı. Ancak bu gelişmelerin dışında kalmaya özen gösteren RP, 1995 seçimlerine doğru yavaş yavaş bu tartışmanın da gündeminde yerini aldı.

Özal'ın ölümünün meydana getirdiği siyasi boşluk doldurulamıyordu. ANAP'ın sınırlı da olsa bazı özgürlükler alanında sağladığı getiriler, yavaş yavaş kaybediliyordu. Çiller'in DYP'si de beklenen toparlanmayı gerçekleştiremeyince, geriye yükselme trendine gi-

ren RP kalıyordu.

Ülkede yaşanan siyasî sıkıntıları ve çok kullanılan ifadeyle "tıkanma"yı, 1946 öncesine benzetenler vardı. Bu benzetme gerçekten anlamlıydı, zira RP'nin önüne gerçekten büyük bir hedef koyuyordu. Demokrat Parti'nin misyonu.

Oysa Millî Görüş hareketi ve Erbakan, her ne kadar DP dönemine, en azından Adalet Partisi ve Demirel'den çok farklı bir gözle baksa da, baş tacı edecek düzeyde bir sempatiyle bakmıyordu. Kuşkusuz, bu durum, Millî Görüş'ün yıllar yılı siyasî yelpazenin farklı bir yerinde, CHP ve AP'den farklı olma çabalarının da bir sonucuydu.

Millî Görüş'ün siyasî ve ekonomik programı, hemen herkes tarafından biraz eklektik bulunsa da, merkez sağın geleneksel programlarından ayrı bir yerde durduğu da rahatlıkla söylenebilirdi.

Sonuçta, bu siyasî hareket, bünyesinde sağcılıktan önemli izler taşısa da, Türkiye sağının genel çizgisinden uzak durmaya özen göstermekteydi.

RP'ye Sağcı Aşılar!

Ancak RP'nin büyüme trendi, ABD başta olmak üzere dünyanın gösterdiği büyük ilgi, partinin çekirdek kadrosu istemese de önlerine yeni bir açılım getiriyordu. "Kitle partisi olmak", sonuçta hedefi daha geniş kesimlere ulaşmak olan herhangi bir siyasî parti için zor ulaşılır bir hedef olsa da, RP için durum farklıydı.

Millî Görüş hareketi, kendi kurgusu ve çekirdek kadrosu ile kalmak ya da kitle partisi olmak için adımlar atmak arasında sıkışıp kalmıştı. Yıllarca adım adım alınan mesafeler, şimdi küçük hamlelerle çabucak alınacak kıvama gelmişti.

Özal'dan aldığı ANAP'ı kendi siyasetiyle dönüştüren ve küçülten Mesut Yılmaz, partisi içindeki müzmin muhalifleri hızla dışarı itmeye başlamıştı. Korkut Özal, Ali Coşkun, Abdülkadir Aksu ve Cemil Çiçek, Yılmaz'la olan diyaloglarını yavaş yavaş koparıyordu.

Bu isimlerin de içinde olduğu ve "merkez sağı toparlayacak" ayrıca da Özal gibi "dindarları da içine alacak" bir yeni oluşumdan daha sık söz edilmeye başlandı. Bu oluşumun içinde yine Fethullah Gülen'in adı geçiyor, ayrıca Burhan Özfatura gibi önemli isimlerden söz ediliyordu.

ANAP'ın sağcı dörtlüsünün kopması için fazla zamana gerek kalmadı ve Korkut Özal dışındaki üçü kısa bir süre sonra yeni adreslerini buldular. Erbakan'ın Refah Partisi onlara kucak açmıştı.

Ancak bu isimlerin partiye katılmaları hiç de kolay olmamış ve özellikle Erbakan'la yakın çevresi arasında çok uzun süren konuşmalardan sonra karara bağlanmıştı.

Ancak bu katılımlardan çok daha çarpıcı olanı, Aydın Menderes'in RP'ye gelişi oldu. Menderes, başında bulunduğu DP'den ayrılarak RP saflarına katılırken, "Pazara kadar değil, mezara kadar Refahlı olduğunu" söyleyerek büyük beğeni topluyordu.

Böylece Aydın Menderes, (onunla birlikte Prof. Şaban Karataş gibi milliyetçi sağın önemli bir ismi, ayrıca Demirel'in tarım bakanı Cemal Külahlı), Abdülkadir Aksu, Ali Coşkun, Cemil Çiçek, RP'nin 1995 seçimlerine taşıdığı yeni vitrini oluşturuyordu. Vitrinin en dikkat çekici isimlerinden birisi de gazeteci Nazlı Ilıcak olmuştu. Partinin en eski ya da önemli isimleri arasında listelerde geriye düşenler vardı. Ayrıca Süleymancılar da çok sayıda isimle aday listelerine girmişlerdi.

RP listelerinin ön sıralarında, adeta "kalkan" görevi yapsın diye, bu isimler yer alıyordu. Ancak bu isimler kısa zaman sonra "sistem"e karşı değil, bizzat Millî Görüş'e karşı "kalkan" rolü oynamaya başladılar. "Sağcılar" parti içindeki tartışmaların hemen hepsinde aktif rol oynamaya başladılar.

1995 erken genel seçimlerine "sağ"dan, cemaatlerden aldığı yeni tavsiyelerle giren RP, seçimlerden birinci parti olarak çıktı.

Ancak kafalarda bugün bile cevaplanamayan bir soru var. RP'nin arkasına aldığı inanılmaz rüzgâra rağmen, aldığı yüzde 21.7'lik oy acaba ne ifade ediyordu? Belki cevabını ancak Erbakan'ın bilebileceği ve bugüne kadar pek tartışılmayan bir değerlendirme, Erbakan'ın çok daha fazlasını alabilecekken "frene bastığı" şeklinde özetleniyordu. Yani Erbakan, belki de yüzde 27-28'lere kadar çıkabilecek bir oy patlamasını, kontrollü biçimde geriye çekmişti.

Galip olan, az farkla da olsa galipti ve bunun tartışması da yapılmadı. Ancak RP'nin vitrine aldığı isimlerle başı dertten hiç kurtulmadı. Bu isimler önemli ölçüde Erbakan'a karşı açılan muhalif cephenin öncülüğünü yaptılar.

Millî Görüş ve Sağcılık

Millî Görüş hareketinin genel seyrinde, Türkiye'deki merkez sağ geleneği ile "barışık" olduğunu söylemek kolay değildi.

Adalet Partisi'ni, MHP'yi son derece sert bir söylemle eleştiren MSP'nin ardından, RP'nin de merkez sağın söyleminden hayli uzak olduğu, hatta bilinçli olarak daha da uzaklaştığı söylenebilir. 12 Eylül öncesinin komünist-

lere af çıkaran "yeşil komünist"leri olarak hatırlanan MSP'nin ardından RP "sosyal adaleti" öne çıkaran söylemiyle yine farklı bir yerde durmaya çalışıyordu.

RP'nin yükselme trendi, merkez sağdaki (ısrarla varolduğu tanımlanan) boşluğu doldurma arayışları için yeni, ama hayli yabancı bir adresti. Yeniydi, çünkü bu siyasî hareket ilk defa bu kadar geniş kesimden destek alıyordu ve parçalanan merkez bu gücünü artırıyordu. Yabancıydı, çünkü Millî Görüş geleneği, yukarıda tanımlamaya çalıştığımız gibi "sağcı refleksler"e hayli uzak bir partiydi.

Bir zamanlar Erbakan'a oldukça ağır eleştiriler yönelten isimler, ANAP'taki liberal laik çizginin keskinleşmesiyle, RP'ye doğru ilerlemeye başlamıştı. Bir sonraki dönemde FP'nin parçalanmasında önemli rol oynayan ve Yenilikçi harekette aktif olarak yer alan isimlerle Millî Görüş arasındaki "siyaset farkı" aslında tahmin edilenden çok daha derindi.

Örneğin bir önceki bölümde kısaca aktardığımız Erbakan-David Levy görüşmesiyle ilgili, o dönem ANAP'ta bulunan iki milletvekilinin değerlendirmeleri önemli ipuçları taşıyordu.

Cemil Çiçek, Erbakan'ın görüşme yapmasından duyduğu memnuniyeti şöyle dile getiriyordu: "Türkiye-İsrail ilişkileri mutlaka geliştirilmelidir. Dünyada ve bölgemizde bir İsrail gerçeği var. Bunu kabul ederek Türkiye'nin politikalarını geliştirmesi gerekir. Bir tarafta İran ve Suriye arasındaki terörü desteklemeye varan ciddi işbirliği dikkate alındığında, Türkiye'nin bölge barışı açısından bu işbirliğini dengeleyerek bir başka ülkeyle, ki bu İsrail'dir, işbirliği fevkalade önemlidir."

Tıpkı Çiçek gibi RP saflarına katılan bir başka ANAP Milletvekili Ali Coşkun ise, "Dünyada yeni dengeler olu-

şuyor. Türkiye'nin şansı bölgesel gücünü kullanabilmesidir. Bunun için dış politikada İsrail gerçeğini kabul etmeliyiz. Özellikle Orta Doğu meselesinin çözümünde İsrail'in durumu önem taşıyor." değerlendirmesinde bulunuyordu.

Sağın Eskileri-RP'nin Yenileri

Türkiye sağının gerçekten önemli isimlerinin birdenbire RP'ye doğru yönelmeleri hayli anlamlıydı elbette. Hele yönelen isimlere biraz daha yakından bakıldığında her şey daha da ilginçleşmekteydi.

Örneğin, TOBB Başkanlığı da yapan Ali Coşkun, Mesut Yılmaz'ın ANAP'ı içinde muhafazakâr kanadın önemli isimleri arasında sayılırken, zaman içinde partiyle bağları zayıflamaya başlamıştı. Merkez sağı toparlama adına yapılan her projede adı geçen Ali Coşkun, ABD ile oldukça önemli ilişkilerde imzası olan bir isimdi. TOBB Başkanı iken ABD'nin "gladio"sunun parçası kabul edilen AID (Uluslararası Kalkındırma Örgütü) adlı kuruluşla bir işbirliği anlaşması imzalamış ve "Bu uzman kuruluşun bilgi ve birikimlerinden yararlanacağız." demişti.[19]

Ali Coşkun'un attığı imza, dönemin ABD Büyükelçisi tarafından parafe edilmişti. Büyükelçi, Morton Abromowitz'den başkası değildi. Abromowitz, Ali Coşkun'la yakın temasta bulunarak bu anlaşmanın öncülüğünü yapmıştı.

Bu transferlerden belki de en dikkat çekici olanlardan birisi gazeteci-yazar Nazlı Ilıcak'ın RP'ye katılması oldu.

Ilıcak, Akşam Gazetesi'ndeki "demokrat" ve özellikle de "RP'nin yükselişini haber veren" yazılarıyla dikkat çe-

[19] Cumhuriyet, 2 Ağustos 1989.

kerken, sık sık RP üst yönetimi ile de bir araya geliyordu. Zamanla bu yakınlaşma, Ilıcak'ın RP'ye katılması ve İstanbul'dan milletvekili adayı olmasıyla sonuçlanmıştı.

Nazlı Ilıcak, uzunca bir süre parti içindeki ayrışmada Erbakan'ın yanında durmaya özen gösterdi. Ancak Tayyip Erdoğan'ın siyasî yasaklı hale gelmesiyle başlayan süreçte, yavaş yavaş "yenilikçi"lerden yana ağırlığını koymaya başladı. Nihayetinde bu ekipten yana tavrını açıkça ilan etti. Ancak 28 Şubat'ta verdiği kavganın bedeli, onun da FP'nin kapatılması sırasında "siyasî yasaklı" kervanına katılmasıyla karşısına çıkarıldı.

Bir zamanlar Demirel'in en ateşli destekçilerinden olan Nazlı Ilıcak'la ilgili belki de en tuhaf konu, Millî Görüş hareketinin çok önemsediği bir özelliğinin hiç gündeme gelmemesiydi. Sabatay Sevi'ye bağlı "Yahudi dönmeler" konusunda hayli hassas olan hareket, nedense Nazlı Ilıcak'ın da anne tarafından önemli bir Sabataist kol olan "Kapanîler"den geldiği iddialarını dikkate almamıştı. Oysa bu iddialar, hareketin yakından tanıdığı ve elinde bulundurduğu çalışmalarda ayrıntılı olarak ele alınmaktaydı.[20]

RP'ye genel başkanı olduğu Demokrat Parti'den istifa ederek katılan Aydın Menderes, özellikle de taşıdığı soyadının da etkisiyle, RP'nin merkezin yeni partisi olma yolunda önemli bir adım attığı sinyalini veriyordu.

Nitekim Aydın Menderes de partiye katıldığı dönemin şartlarını açıklarken, yaşanan sıkıntıları 1946 öncesine benzeterek, "RP'nin bu karanlıktan aydınlığa çıkışın yolu olduğunu" ifade ediyordu.

Bir dönem adı merkez sağın lider adayları arasında

---

[20] Örneğin, Yesevizâde'nin,Yahudilik ve Dönmeler kitabında bu iddialar dile getiriliyordu -Araştırma Yayınları, İstanbul, s. 384.-

geçen Aydın Menderes, özellikle Büyük Değişim Partisi ile oldukça farklı kesimlerden oluşan bir kurucular kurulu ile siyaset sahnesine çıkmıştı. Liberallerden İslamcılara, milliyetçi sağdan farklı cemaatlere kadar uzanan bu listeye rağmen BDP başarılı olamadı.

Menderes daha sonra "babasının partisi" olan DP'nin genel başkanı seçildi. 1995 seçimleri öncesinde RP'ye katılan Menderes'in, bu partiye önerdiği isimler ise hayli dikkat çekiciydi. Şaban Karataş gibi Türk Ocakları Genel Başkanlığı, TRT Genel Müdürlüğü görevlerinde bulunan ve daha çok milliyetçi kesimde öne çıkan bir isim, yine Demirel'in yakınında bulunan eski Tarım Bakanı Cemal Külahlı, MHP çizgisine yakınlığı ile bilinen Gürcan Dağdaş, Metin Işık ve bir emekli albay Ahmet Bilge, Menderes'in RP'ye verdiği listede ön sıralara yerleştirilmişti. Menderes'in etrafında siyaset yapan İslamcı isimlerden hiçbirisi listeye girememişti.

Aydın Menderes, DP'ye benzeterek tanımladığı RP'ye, merkezde siyaset yapmaya uygun bir listeyle gelmişti. Ancak kısa sürede işler farklı gelişmeye başladı.

Yaşadığı talihsiz kazanın ardından bir süre aktif siyasetten uzak kalan Menderes, daha sonra partide Siyasi İşler Genel Başkan Yardımcısı olarak görev yaptı.

28 Şubat'ın kritik günlerinde Menderes ve partisi arasında ciddi bir üslup farklılığı ortaya çıktı. Askerlerin hassasiyetlerinin "dikkate alınması" ve "önemsenmesi" gerektiğini savunan Menderes, Erbakan ve arkadaşlarını "Olup biteni ciddiye almamakla" suçladı.

Bu çıkışlarının ardından Menderes'in partiden ayrılacağı yolunda haberler yayılmaya başladı. Ancak kendisi değil, partiye getirdiği isimler birer birer RP'den koptu. Önce Şaban Karataş, sonra Erbakan'ın devlet bakanı olarak görevlendirdiği Gürcan Dağdaş, ardından Metin

Işık, Cemal Külahlı partiden ayrıldılar. Dağdaş ve Işık, 1999 seçimlerinde DYP'ye adaylık başvurusu yaptılar, ancak listeye giremediler.

RP'nin kapatılmasının ardından kurulan FP'ye yalnızca Menderes ve Ahmet Bilge katıldı.

Kavakçı Olayı ve Menderes Kopuyor

Aydın Menderes, 1999 seçimlerinde de bu kez FP'den İstanbul birinci sıra adayı oldu ve seçildi. Ancak daha Meclis'in ilk günü büyük bir olay patlayınca ipler koptu.

FP'den milletvekili olarak seçilen Merve Kavakçı'nın başörtüsüyle Meclis'e girmesi, ortalığı ayağa kaldırdı. Cumhurbaşkanı Demirel'in ajan provokatörlük olarak suçladığı Kavakçı olayı, partinin başkanlık divanını karıştırmıştı.

Menderes, Cemil Çiçek, Ali Coşkun ve Abdülkadir Aksu'nun başını çektiği grup, olayların bizzat Erbakan tarafından yönlendirildiğini iddia ederek, Genel Başkan Kutan'a tepki gösteriyor ve havanın yumuşatılmasını istiyordu.

Kavakçı olayı ile başlayan süreç, kısa zaman sonra yeniden FP ile "devlet" arasında bir gerilim olarak tırmandırıldı. Aydın Menderes, sonuçta bir basın toplantısı ile istifasını duyurdu. Menderes'in istifasının ertesi günü Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, FP ile ilgili kapatma davasını açıyor ve "Aydın Menderes dışında" milletvekillerinin siyasî yasaklı olmasını ve partinin de kapatılmasını istiyordu.

Böylece Menderes'in RP-FP macerası sona eriyordu.

Millî Mücadele Grubunun "Mücadelesi"

Millî Görüş hareketi ile arasında her zaman ciddi bir mesafe bulunan, farklı ve disiplinli örgütlenme yapısıyla dikkat çeken Millî Mücadele grubundan yetişen önemli isimler de zaman içinde RP saflarında yer tutmaya başladı.

1991 seçimlerinde RP ile ittifak halinde genel seçime giren Aykut Edibali'nin Islahatçı Demokrasi Partisi, seçimden kısa süre sonra RP'yle yollarını ayırmıştı. Aslında Edibali'nin hareketi ile Millî Görüş arasında neredeyse hiçbir zaman sıcak diyaloglar olmamış ve bu hareket önemli ölçüde bağımsız çizgisini devam ettirmişti.

Millî Mücadele grubundan yetişen isimler, zaman içinde bürokraside, yayın dünyasında ve siyasette son derece etkin konumlar elde ettiler. Ancak bu isimlerin, hareketle artık "organik" ilişkileri bulunmuyordu.

Melih Gökçek, bunlar arasında ayrı bir yere sahipti ve Özal'ın ANAP'ından RP'ye gelen önemli bir isimdi. ANAP'ta Ankara Keçiören Belediye Başkanlığı yapan Melih Gökçek, önce RP'den Ankara Milletvekili seçildi. Bu arada RP-MHP-IDP ittifakında etkin rol oynadı.

Millî Mücadele grubundan yetişen Gökçek, parti içinde kısa zaman sonra yükseldi ve öne çıktı. Partinin geleneksel tabanından tepkiler alsa da kendi ekibiyle çalışma konusunda her zaman ısrarlı oldu. Ekip arkadaşları ise genel olarak yetiştiği gruba mensuptu. Bu isimler arasında Ömer Vehbi Hatipoğlu gibi Mücadelecilerin önde gelenleri de vardı. Hatipoğlu, önce EGO Genel Müdürlüğü yaptı ardından RP ve FP'den milletvekili seçildi. Hatipoğlu Yenilikçi-Gelenekçi ayrışmasında net bir tavır alarak, Saadet Partisi'ne katıldı.

Gökçek'in asıl çıkışı, 1994 yerel seçimleriyle oldu. Ankara milletvekili iken partisinin büyükşehir belediye başkan adayı olan Gökçek, az farkla da olsa seçimi kazanmayı bildi. İşte bu tarih RP'nin olduğu kadar Gökçek'in de yükselişinin tarihiydi.

Parti içinde önce Ankara teşkilatında, ardından genel olarak etkinlik sağlamaya başlayan Gökçek, MHP ve BBP'lileri belediye ihaleleriyle yakında tutmayı başardı. RP tabanından aldığı tepkilere rağmen, büyükşehir genelinde kurduğu denge Gökçek'i ayakta tutmaya yetti.

Mücadelecilerin Cemil Çiçek gibi ağır toplarından bir isim de RP saflarına katılınca, organize gibi görünmeseler de, parti içinde güçleri daha da arttı. Ancak Erbakan'ın teşkilatlar üzerindeki hakimiyeti ve aday belirleme üzerindeki seçiciliği, bu etkinliğin daha ileri gitmesini engelledi. Buna rağmen, Mücadeleciler parti teşkilatlarında görev almaya başladılar. Gökçek'in başarısı, Cemil Çiçek gibi bir "abi"nin katılımı bunda önemli rol oynamıştı.

Melih Gökçek, kurduğu siyaset denkleminde, cemaat ve tarikatları da yanında tutmayı başarmıştı. Özellikle Fethullah Gülen'le ilişkileri birebir düzeyde ve son derece samimiydi. Bunun yanında diğer bir önemli Nakşibendî grup olan Muradiye Vakfı çevresi ile olan yakınlığı, sık sık gazete haberlerine konu oluyordu.

Yenilikçi Gökçek

Melih Gökçek elde ettiği etkinliği, parti içindeki güç dengelerine göre kullanmaya her zaman özen gösterdi. Örneğin hiçbir zaman Erbakan'la olan ilişkilerini bozmadı ve buna büyük özen gösterdi. Ancak parti içindeki tartışmalarda yerini almakta gecikmedi.

Giderek tırmandırılan genç-yaşlı tartışmasında

Gökçek, "genç"lerden yana tavrını ve ağırlığını koymaya başladı. İstanbul'da yıldızı giderek parlayan Tayyip Erdoğan'ı da dikkatle izliyordu.

RP içinde başlayan tartışmalar, FP içinde yenilikçi-gelenekçi olarak belirginleştiğinde Gökçek kendisini çoktan yenilikçi ilan etmişti. Partinin Ankara İl Kongresi'nde Erbakan'ın desteklediği isme karşı aday çıkardı ve kazanmasını sağladı.

Parti içinde Abdullah Gül, genel olarak Erdoğan etrafında şekillenen Yenilikçi harekete FP'nin Mayıs 2000 kongresinde de aktif olarak destek verdi ve yaptığı konuşmayla yönetime sert eleştiriler getirdi.

Ancak Gökçek'in Yenilikçi harekete verdiği destek, ilginç bir biçimde en çok Yenilikçiler içinde, özellikle de Abdullah Gül'de rahatsızlık uyandırıyordu. "Yasağı kalkarsa Tayyip Bey bu hareketin lideridir, yoksa ben de varım. diyen ve bu alanda bağımsız çalışmalar yürüten Gökçek'in desteği, Gül'ün de baskısıyla adeta reddedildi.

Gökçek'le Yenilikçiler arasındaki ipler yavaş yavaş koptu. Bir dönem Mesut Yılmaz'a çalışan VERSO şirketinin sahibi Erhan Göksel'in lobi çalışmalarıyla Gökçek de ABD'ye uzandı.

Artık o da "siyaset vizesi almak için" sıraya girenler arasındaydı.

Makovsky'nin Konuğu Gökçek

Erdoğan'ın yasağı konusunda "devam etme ihtimali yüksek" değerlendirmesini yapan Gökçek, artık hedefini liderlik olarak belirlemişti. Gökçek'in 2001 Mayıs ayındaki ABD ziyaretinde önemli durakları yine Yahudi lobileri oldu. Bu görüşmeden önce de ABD'nin Ankara Büyükelçisi Robert Pearson'la uzun

bir görüşme yapmıştı. Gündem, Ankara trafiğindeki sorunlar değil, elbette siyasetteki "yeni oluşumlar" ve Gökçek'in izleyeceği muhtemel politikalardı.

ABD'de Gökçek'i dinleyenler arasında, bir isim özelikle öne çıkıyordu. Washington Enstitüsü Başkanı Alan Makovsky, Gökçek'e, kendisine olan halk desteğinden, devletle olan ilişkilerine kadar bir dizi soru yöneltti.

Melih Gökçek, özellikle son seçimde oluşturduğu koalisyonu, yani FP kadar diğer tüm sağ partilerin tabanından aldığı oyları anlattı. Ayrıca kendi yaptırdığı bazı anketlerde, Erdoğan'dan sonra en çok destek gören lider adayı olduğunu ifade etti.

Gökçek'in ABD ziyareti, rakiplerine oranla daha az sayıda görüşmeyle ve basında daha az yankı bularak tamamlandı. Ancak bu ziyaretin ardından Yenilikçi hareketle olan bağlarında belirgin bir zayıflama oldu ve bizzat kendisinin lideri olduğu yeni bir partileşme çalışması başlattı.

Tayyip Erdoğan'ın, Anayasa Mahkemesi'nin Hasan Celal Güzel hakkında verdiği kararın ardından, kendisini siyaseten serbest olarak yorumlamasının ardından, Yenilikçi hareket hızla partileşti. Başından beri Erdoğan'ı lider kabul ettiğini ifade eden Gökçek, Ak Parti'ye katılmadı. Partinin oluşturduğu kurucular listesinin hayal kırıklığı olduğunu ve "Özal'ın yaptığı gibi dört eğilimi bir araya getiren bir liste olması gerektiğini" belirterek, kendi çalışmalarını devam ettirdi.

Yenilikçi hareketin başından beri en önemli isimlerinden olan Gökçek, şu anda merkez sağda farklı bir oluşumun çalışmaları içinde yer alıyor. Gökçek'in Mehmet Ağar gibi bazı isimlerle başlattığı bu hareketin, şu anda en azından kamuoyuna açıklanan düzeyde bir yapılanması yok. Ortada sadece Yenilikçilerle yollarını ayırdığı-

nı belirten Gökçek ve ünlülerin fotoğrafçısı Erol Atar'a çektirdiği ve henüz kimsenin göremediği fotoğraflar var.

Gökçek ve Mücadelecilerle ilgili dikkat çekici önemli bir nokta da, yine başından beri Yenilikçilerle birlikte hareket eden ve Erbakan karşıtı cephenin önemli mimarlarından Cemil Çiçek'in de halen Ak Parti'ye katılmamış olması. Gökçek ve Çiçek'in birlikte hareket edip etmediği netlik kazanmasa da, aynı yapının içinden yetişen iki ismin, siyaseti değerlendirme noktasında birbirlerinden - en azından- haberdar oldukları söylenebilir.

Yenilikçi hareket, Menderes, Gökçek gibi isimleri saflarına alamadı. Nazlı Ilıcak gibi bir ismi de yasaklı olarak, en azından şimdilik kaybetti. Ancak, başından beri sıkı görüşmeler yapılan Mehmet Ağar sonradan istenmeyen adam ilan edilse ve daha yolun başında "Asena" Meral Akşener gibi "derin sağcılar" ayrılıp gitse de; Yenilikçi hareket, bir dönem RP'ye katılan sağın eski tüfeklerini bünyesinde, üstelik ön sıralarda tutmaya gayret gösteriyor. Ali Coşkun, Abdülkadir Aksu, Vecdi Gönül gibi isimler, Ak Parti de aktif olarak görev alan ve öne çıkan isimler olarak göze çarpıyor.

Sağın eskileri, bir kez daha kırpılıp "yenilikçi" yapıldılar. "Aşı"nın bu kez tutup tutmayacağını ise, şimdilik tahmin etmek güç.

PARANTEZ -2

İKİ AYRI DÜNYA VE SAVAŞIN FARKLI RENKLERİ

Perdenin gerisinde savaşın rengi çok daha farklı.

Aslında zirvelerde bilinen savaşın ilanı, 28 Şubat'la oldu.

Sinyalleri kısa süre önce geliyordu. Çatışmanın artık "aşağı"lara indirileceği belirginleşiyordu.

İslam'ın iki ayrı yorumunun egemen olduğu ve bunların Arap ve Fars yorumu olduğuna dikkat çekildi önce.

Osmanlı bu yorumlar arasında "Arap İslamı"nı seçmiş, ancak bunu devlet sisteminin rengi haline getirmeden "ilm-i hal" düzeyinde sınırlamıştı.

Yakın tarih "üçüncü bir seçenek"in ilan edilişine tanık oldu.

Çorba tarif etse insanları aşağılayarak yapmayı tercih eden ilahiyatçılar, devletin en önemli yerlerinde bu tercihi ifadelendirdiler

"Size Arapça'dan başka bir dil bilmeyen bir Allah'ı öğreten zihniyete yazıklar olsun" sözleri, buralarda ayakta alkışlandı.

İslam'ın "Türk yorumu", ya da daha yumuşatılmış kullanımı ile "Anadolu İslamı" tezleri, sanki bambaşka bir tartışma gibi, 28 Şubat'ın hararetli gündeminin içine yayılıverdi.

Komutanlar, okunan Kur'an-ı Kerim'lerin mealini dinledikten sonra "İşte şimdi daha iyi oldu, en azından ne söylendiğini anladık." beyanların-

da bulundular

"Türk İslamı" tartışmaları, İslam'ın "Arap yorumunu tercih etmek"le suçlanan Milli Görüş'ün karşısına konuldu 28 Şubat boyunca.

Tartışmalar Alevilikten, Orta Asya'nın derinliklerine kadar uzandı.

Bir Hoca'nın çizgisinde İslam'ın "Arap yorumu" mahkum edilirken, bir Hocaefendi üzerinden "Türk İslamı" projelerine zemin arandı.

Savaşın farklı renkleri gözlerden ırak değildi.

Ve artık tüm çıplaklığı ile ortada.

5. BÖLÜM

BÖLÜNMENİN ATLANTİK ÖTESİ

Türkiye'deki Yenilikçi hareketin ortaya çıkışında, öncelikle "zihinsel" olarak ABD'nin izlediği bazı stratejilerin, ne kadar doğrudan ve sözü dolaştırmaya gerek bırakmayacak biçimde etkili olduğu açıktır.

Bu bölümde kısaca Atlantik ötesinden, dünyadaki İslâmî hareketlere nasıl bakıldığı konusuna değineceğiz. Bunu yaparken, ABD'nin bu anlamdaki politikalarını yönlendiren isimlerin görüşlerinden yararlanacağız.

Graham Fuller, ABD'nin Türkiye'yi dikkatle izleyen gözleri arasında özel bir yere sahip. Fuller, ABD'nin önde gelen strateji kuruluşu RAND'da siyaset bilimci olarak çalışıyor. Dışişleri Bakanlığı'nda 20 yıl görev yapan Fuller'in bunlardan daha önemli bir özelliği de Amerikan istihbarat örgütü CIA'de Orta Doğu Masası'nda uzun zaman çalışmış olması. Türkiye üzerine önemli çalışmalara da imza atan bir isim.

Fuller'le 1998 yılında Diyarbakır'da uzun bir görüşme yapmıştım. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi tarafından bir sempozyuma konuşmacı olarak davet edilmişti.

Görüşme öncesi hazırlık yaparken Fuller'le daha önceden yapılmış bir söyleşi geçti elime. Ali Aslan tarafın-

dan Zaman Gazetesi adına yapılan bu söyleşi, Washington'da gerçekleşmişti.[21]

Fuller'in hayli ilginç tanımlamaları vardı. Örneğin, İslâm'ı yalnız özel hayatı için önemli gören bir Müslümanın İslâmcı olmadığını belirtirken "Bu kişiler İslâm'a inanmanın siyasî ve sosyal hayata yansımaları olduğunu söyledikleri zaman İslamcı olurlar." diyordu.

Bu söyleşide hayli ilginç noktalar vardı, ama bir tanesi doğrusu çok dikkat çekiciydi.

"İnancım odur ki, eğer İslâmcıların katılımına izin verilirse (demokratik sisteme -N.G.-), hatta iki ya da üç İslâmî parti olursa, çok daha arzulanan bir şey olur. Çünkü o zaman İslâmcılar kendi aralarında tartışırlar. Değişik kanatlar oluşur. Daha ilerlemeci ya da muhafazakâr hareketler çıkar. Birçok farklı görüş açısı duyarız. Herhangi bir İslâmcı hareketin siyasal İslâm'ı ele geçirmesi önlenmiş olur ve İslâmî hareket yelpazenin normal bir parçası haline gelmiş olur."

Kendisine "İslâmcıları çok mu seviyorsunuz, niçin birden fazla İslâmcı parti olsun istiyorsunuz?" sorusunu yönelttiğimde, aldığım ilk tepki uzun bir tebessümdü. Ardından gelen cevapsa gerçekten bugün için her zamankinden daha fazla anlamlıydı.

"Ben İslâmî partileri sevdiğim için bunları söylemedim. Görüşlerine bazen katılıyorum, bazen katılmıyorum. Ama zannederim, İslâm nedir, şeriat nedir, bunlar nasıl tatbik edilir. Bu konuda söz söyleyen birden fazla partinin olmasının daha doğru olacağını söyledim. Bunların tek merkezden söylenmesini tehlikeli buluyorum. Birden fazla İslâmî partiyle bu konularda zengin tartış-

---

[21] 21-23 Mayıs 1998.

malar olur ve farklı görüşler ortaya çıkar. Bu demokratik süreç için daha iyi olur.

Bu konuda bir de espri aktarayım. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransız bir diplomat dedi ki: 'Biz Almanya'yı seviyoruz. O kadar çok seviyoruz ki, iki tane Almanya olsun istiyoruz.'

İslâmcı Meydan Okumaya Tedbirler

Kuşkusuz, birçok Müslüman ülke, bir konuda aynı kaderi paylaşmaktadır. Ülkelerindeki İslâmî gelişmeler, kendi rejimlerini tehdit ettiği oranda, özellikle Washington "bir kurtarıcı olarak" yardıma çağrılmaktadır. Ülkelerindeki İslâmî hareketlerin muhtevası, örgütlenmeleri ve güçleri ne kadar farklı olursa olsun, bu talebin karşılığı zaten Atlantik ötesinde vardır ve gereken yardım/stratejik destek de verilmektedir.

Burada uzun yıllar üzerinde tartışmalar yaşanan "yeşil kuşak" ve "ılımlı İslâm" tezlerinin ayrıntılarına girmeden, Washington'un bakış açısını ve İslâmcı hareketlerin meydan okumasına yönelik "önerilerini" kısaca ele alalım.

Devletin kendisine muhalif hareketleri "ortadan kaldırma" projeleri, ABD'nin özellikle karşı çıktığı bir politikadır. Zira bu durum, belki paradoksal gibi görünse de, ABD'nin bir yandan zayıflatmaya çalıştığı, öte yandan da destek verdiği Orta Doğu rejimlerinde merkezî otoritenin daha da güçlenmesine neden olmaktadır.

İşte ABD'nin zaman zaman çeşitli ülkelerdeki İslâmî hareketlerle kurduğu diyaloglar, hatta aktif desteğinin amacı buradadır. "Baskıcı" olarak tanımlanan rejimlere karşı, ülke kamuoyunun önemli bir bölümünü yanına alma şansı elde ederek, oradaki etki alanı-

nı genişletme şansı bulmaktadır.

Atlantik ötesinden bu konuda gelen en net öneri, İslâmcıların iktidara, daha doğrusu yönetime katılımlarının sağlanmasıdır. Fuller'in de sıklıkla ifade ettiği bu tez, "Bu durumda İslâmcıların büyülü havalarının bozulacağı ve ülke yönetimi konusunda gösterecekleri kötü performansın kendilerini gerileteceğidir."

Fuller'in "sisteme dahil etme" olarak adlandırdığı bu stratejinin, iki önemli ayağı bulunmaktadır.[22]

Öncelikle bu hareketlere karşı uzlaşmaz tutumlardan vazgeçilecek.

İkincisi, bu hareketlerin kendi aralarında gösterdikleri çeşitlilik, düşünce, yapı, liderlik ve hedef farklılıkları iyi değerlendirilerek, "aralarında ayırım yapıp ona göre davranılacaktır." Bu durumda daha aşırı olan uçlar daha da marjinalleşecek ve yalnızlaşacaktır.

"İslâmcı meydan okumanın basit bir meydan okuma olmadığı"nın altını çizen Fuller'e göre, baskılar İslâmcı hareketin kitle desteğini artırmaktadır.

Peki İslâmcılar politik sürece dahil olunca neler olmaktadır? İşte bu sürecin adımları:

"Hareket, çok çeşitli meselelerde kendi tavrını ortaya koymak için vurucu sloganların ötesine geçmek zorunda kalacak, halkın denetimine açık bir platformu benimseyecektir.

-Eskiden kesinlikle hareket olan şey, şimdi artık katılım yoluyla politik sorumluluk üstlenecektir.

-İslâmcı politikacılar, ilkelerini benimsemedikleri başka politikacılarla ilişkiye girmek zorunda kalacaklar, bu

---

[22] Fuller ve Lesser, Kuşatılanlar, Sabah Yayıncılık, s. 115 vd.

da onların soyut ilkelerini gerçekler doğrultusunda uyarlamaya mecbur edecektir.

-İslâmcı partiler, çok geçmeden politik sistemde, 'normal perspektif' içine çekilecektir. Yani artık özel bir şeyi temsil etme durumunda olmayacak, güçlü ve zayıf oldukları noktalarla, yanılgılarıyla, hatta yolsuzluklarıyla, onlar da tıpkı diğer partiler gibi olacaktır. Bu süreç Türkiye ile Pakistan'da yaşanmıştır aslında; bu ülkelerde İslâmcı partiler, siyasî yelpazenin normal ve çoğu zaman da heyecan verici olmayan bir parçasıdırlar."[23]

Ya İktidar Olursa

Burada cevabı aranan ikinci temel soru ise iktidara geldikleri takdirde İslâmcıların neler yapabilecekleridir. Tüm unsurlarıyla birlikte düşünülürse, soru şöyle de sorulabilir: Batı'ya karşı tavırları ne olacaktır?

İktidara gelmeden önce, bir İslâmî hareketin, hangi düşünceleri öne çıkardığından çok, hangi karakteri taşıdığı bu noktada önem kazanmaktadır. Siyaset, dış politika, hukuk, kültür ve ekonomide uygulayacakları politikalar bu çerçevede belirlenecektir.

Yine de bu konuda her zaman merak edilen ana sorular bulunmaktadır.

Her zaman ve belki de öncelikle merak edilen konu, söz konusu hareketin İsrail'le olan ilişkileridir. Bu merak başlığı altında, sadece İsrail'e değil, dünya Yahudiliğine nasıl baktıkları, anti-semitik olup olmadıkları da önemli ölçüde dikkate alınmaktadır.

İsrail'in güvenliği ve varlığı, bu noktadan hareketle

---

[23] A. g. e., s. 115-116.

ortaya çıkan ilişkiler, söz konusu İslâmî hareketin varlığı ile de doğrudan ilişkilendirilmektedir. Ancak RP'nin 1996-1997 iktidarı örneğinde yaşandığı gibi, bu konuda en küçük bir tehlike ihtimaline bile tahammül yoktur ve tasfiye için gereken her türlü çaba gösterilmektedir. Bu konuda, tekrarla o hareketin ne söylediğine değil, "karakterine" bakılmaktadır. Sonuçta İsrail'in güvenliğini önceleyenler, Erbakan ve RP'nin söylediklerine değil, bir anlamda taşıdıkları öze sürekli kuşkuyla yaklaşmışlar ve tasfiyenin gerçekleşmesinde önemli rol oynamışlardır.

Diğer uluslararası ilişkiler ve buralarda izlenecek politikalar, abartısız bir biçimde söz konusu İslâmî hareketin ya da partinin, İsrail konusunda izleyeceği politikalarla ilişkilendirilerek masaya yatırılacaktır. Ancak İslâm dünyasını konu edinen, özellikle de "bölgesel direniş" oluşturma ihtimali olan projeler de, "sistem" için tehlikelidir ve tasfiye nedeni sayılmaktadır.

Enerji konusu burada bağımsız bir başlık oluşturmaktadır. Petrol kadar, genel anlamda enerji konusunda İslâmcı bir iktidarın tavrı, çok büyük önem taşımaktadır. ABD'nin Kafkasları da kapsamına alan ve Bakü-Ceyhan gibi projelerle Türkiye'yi kontrol altında tuttuğu enerji politikasına muhalif hiçbir girişime hoşgörüsü yoktur. Nitekim İran'la yapılan doğalgaz anlaşması bu çerçevede büyük tepki uyandırmıştır.

Petrol konusu da aynı öneme sahiptir, ancak henüz İslâm dünyasında petrolü Batı'ya karşı kullanabilme anlamında önemli bir stratejik çıkış olmamıştır.

İktidara aday ya da iktidardaki bir İslâmcı hareketin önüne konulan bir diğer temel soru da, ekonomiye bakışıdır. Bu sadece ülke içinde uygulayacağı ve Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşlara karşı göstereceği tavırlarla sınırlı bir merak değildir. Burada asıl merak edilen, serbest

pazar konusundaki düşüncelerdir. Yani özelleştirme, özel mülkiyet, serbest piyasa ekonomisi konularında ortaya konulacak politikalar önemsenmektedir.

Bugün İslâmcı olarak tanımlanan hareketlerin bu konuda neredeyse birebir ölçülerde Batı'nın görüşlerini paylaştığı ve hiçbir farklılık taşımadığı da vakıadır.[24]

Bu değerlendirmelerin ardından Millî Görüş hareketinin seyrine bakıldığında, MNP-MSP'den sonra, özellikle RP'de serbest piyasa konusunda son derece ısrarlı vurguların yer aldığı dikkat çekicidir.

Millî Görüş'ten kopan Yenilikçi hareketin, gerek parti kurma safhasındaki hazırlıkları, gerekse de parti programları, tam anlamıyla bir "serbest piyasa ekonomisi" manifestosu olarak ortaya çıkmaktadır. Dış politika ise, "sistemin inkar edilmez bir gerçek olduğu" tezine göre şekillendirilecektir.

Yenilikçi harekete parti kurma çalışmalarında sunulan ve "program taslağı" olarak adlandırılan rapordan kısa bir alıntıyla örnek sunalım.

"Türkiye'nin, gelecekte, ABD'nin Orta Doğu'da menfaatlerine en uygun ülke olacağı açıktır. Türkiye, Orta Doğu'da emperyal bir güç olmalıdır. ABD, Orta Doğu'da menfaatlerini Arap hanedanlarına dayamıştır ve ülke halkları arasında giderek yükselen demokrasi talepleri karşısında bu hanedanlıklar yıkılabilir. Böyle bir tehlike karşısında ABD için en iyi müttefik ancak Türkiye olabilir. Batı'yı anlamak zorundayız. Devlet ve toplum olarak varlığımızı sürdürmenin temel şartlarından birisi budur."

Hareketin çekirdek kadrosuyla yoluna devam eden

---

[24] A. g. e., s. 127.

Saadet Partisi'nin programında da aynı unsurlar yer almakta, ancak gerek program metninde, gerekse de yöneticilerin yaptıkları açıklamalarda, MNP-MSP çizgisine dönüş sinyalleri görülmektedir. Tekrar iktidar kulvarına girmediği takdirde, Saadet Partisi'nin dış politikada bölge öncelikli yaklaşımlar üreten, ekonomide ise serbest piyasa anlayışına yönelik eleştiriler getiren bir yapıya dönüşmesi muhtemel görünmektedir.

Elbette tüm bunlar, siyasetin önümüzdeki dönemde nasıl şekilleneceği ile doğrudan ilişkilidir.

6. BÖLÜM

KEŞFEDİLEN TAYYİP ERDOĞAN

Çalışmanın başından beri ifade ettiğimiz gibi, Yenilikçi olarak adlandırılan hareketin önde gelen isimleri, dünyadaki pek çok merkezin, strateji kuruluşunun, yabancı diplomatın, Türkiye'de görev yapan eski ve yeni ajan-diplomatın yoğun ilgisiyle karşılaştı.

Sadece ABD siyasetinde değil, dünya siyasetinde belirleyici rol oynayan önemli think-thank'lerin yöneticileri, gerek ABD'de, gerekse de sık sık ziyaret ettikleri Türkiye'de Yenilikçi hareket mensuplarıyla önemli görüşmeler yaptılar.

Bu görüşmelere başlı başına "anlamlar yükleme"nin ve "komplocu yaklaşımlar"la yargıya varmanın "yanlış" olacağı konusunda, başta Yenilikçi hareket mensupları olmak üzere çok sayıda isimden uyarılar aldık.

Bu uyarılar gerçekten önemliydi ve hiçbir görüşmenin tek başına bu tür değerlendirmelerle ele alınması doğru olmazdı.

Ancak ortada çok açık ve net bir soru ve tabii bir sorun var. Görüşülen kişi ve kuruluşların, özellikle Yahudilerin merkezinde olduğu yapılanmalar olması, en hafif değerlendirmeyle düşündürücü.

Kaldı ki özellikle 1994 itibarıyla artan bu temaslarla birlikte ortaya çıkan sürecin, bugün ortaya çıkan Yenilikçi hareketin şekillenmesinde önemli rol oynadığını görmezlikten gelmek mümkün değil.

İddia edilen, doğrulanmayan ya da en azından muhtevası ile ilgili net bilgiler olmayan çok sayıda görüşme var. Mümkün olduğunca bunlara girmemeye özen gösterdik.

Burada daha çok Yenilikçi hareketin "omurgası"nı ortaya çıkaran bazı önemli görüşmeler ele alındı. Daha sonraki bölümlerde ise okuyucuya bu görüşmelerde adı geçen isim ve kuruluşlarla ilgili bilgiler verildi. Dünya Yahudiliğinin varlığına ve geleceğine kendisini adayan bir kuruluşun yaptığı bir görüşmenin muhtevası kadar, o kuruluşun kimliği hakkında bilgi sahibi olmak da okuyucunun aynı ölçüde hakkıdır sanıyoruz.

Erdoğan'ı Keşfediyorlar

"Kravatlı ve çağdaş görünümlü Erdoğan'ı, Erbakan'a tercih ederim."

Morton Abromowitz

"Türkiye, Avrasya'da bir incidir. ABD, global bir güçtür ve global çıkarları vardır. Böylesine önemli bir bölge ile ilgilenmeme lüksüne sahip değildir."

ABD Türkiye Büyükelçisi Mark Paris

"Yenilikçi hareket, Türkiye'deki İslâmcıların öncüleridir."

Graham Fuller

Global bir gücün Türkiye ile ilgilenmeme lüksü elbette olamazdı. ABD'li strateji uzmanları, diplomatlar, araş-

tırmacılar her vesile ile Türkiye'de öne çıkan/öne çıkma ihtimali bulunan isimlerle doğrudan ya da dolaylı olarak temasa geçtiler. Önceki bölümde kısaca ele aldığımız gibi, kendisine en azından liderlik düzeyinde şans tanınmayan Gökçek de dahil, öne çıkan her isim büyük bir dikkatle "teşrih" masasına yatırıldı.

Merak edilen konular aslında son derece açıktı. İsmi kamuoyunda öne çıkan ya da çıkma ihtimali bulunan kişinin dünyaya bakışı, toplumu temsil kabiliyeti ve geleceği. Başka bir okuyuşla bu soruların cevabı, söz konusu kişiye global gücün yatırım yapma kararını da oluşturuyordu.

Tayyip Erdoğan hiç kuşkusuz başarılı bir İstanbul İl Başkanı ve ardından Büyükşehir Belediye Başkanı'ydı.

Ancak Erdoğan'ın ne zaman keşfedildiğine ilişkin hayli ilginç bir iddia vardı.[25]

Erdoğan daha RP Beyoğlu İlçe Başkanı iken, dönemin ABD Büyükelçisi Morton Abromowitz'le tanıştırılmıştı. Kasımpaşa'daki bir vakıfta düzenlenen tanışma toplantısında, Erdoğan'ın yanında bir RP İstanbul il yöneticisi de bulunuyordu.

İşin asıl ilginç tarafı bu görüşmeyi sağlayan kişinin, İslâmî çevrelerle yakın teması olan bir solcu gazeteci olduğunun iddia edilmesiydi.[26]

Aynı çerçevede bir dönemin hızlı İslâmcısı Mehmet Metiner'in de bu görüşmelerin devamında rol oynadığı konuşuluyordu.

---

[25] Aydınlık, 20 Ekim 1996.

[26] Aydınlık, bu gazetecinin Ruşen Çakır olduğuna ilişkin haberlere daha sonra sayfalarında yer verdi. Ancak bu bilgiyi özellikle ABD'li kaynaklardan teyid etmek mümkün olmadı.

Bu tanışmanın ardından Erdoğan ve Abromowitz'in birkaç kez daha bir araya geldiği de basına yansıdı. Ancak bu görüşmelerin içeriğinde neler olduğu konusunda basına bilgi yansımadı.

Abromowitz Makamda

Tayyip Erdoğan'ın bu konudaki asıl çarpıcı görüşmesi, 15 Ekim 1996 tarihinde belediye başkanlığı makamında gerçekleşti.

Morton Abromowitz'in Erdoğan'ın makamına yaptığı bu ziyaret hayli uzun sürmüştü. Erdoğan, görüşme sonrasında Abromowitz'in "olumlu ve sıcak bir mesaj getirdiğini" ifade etmiş ve eklemişti. "Mesajı kendi adıma değil, partim adına alıyorum."

Bu mesajın içeriği konusunda, çeşitli spekülasyonlar yapıldı. Abromowitz'in Erdoğan'a "Türkiye'nin geleceği için çok önemlisiniz." dediği basına yansıdı. Ancak bunları teyid eden ya da yalanlayan açıklamalar olmadı.

Ancak görüşmenin içeriği kadar önemli olan iki nokta vardı. Birincisi, bu görüşmenin ardından Erdoğan'la ilgili "Erbakan'ın veliahtı" benzetmelerinin yerini hızla, "geleceğin lider adayı"na bırakmasıydı.

Nitekim basın, Erdoğan seçildikten sonra, bu konuda en küçük ayrıntıyı atlamıyor ve büyük bir "dikkat"le Erdoğan'la Erbakan arasında çekişme olduğuna ilişkin haberler yayınlıyordu.[27]

---

[27] Örneğin 24 Nisan 1995 tarihli Milliyet, sayfa manşetinde "Erbakan'la Erdoğan dargın mı?" başlığını kullanıyordu. RP liderinin İstanbul'da yaptığı çeşitli açılışlarda Erdoğan'ın bulunmaması "lideriyle arasına kara kedi mi girdi?" yorumlarına neden olmuştu. Bu dönemde iki isim arasında ne ölçüde gerginlik ya da ayrılık olduğu bilinmez. Ancak bu haberler, parti içindeki yenilikçi-gelenekçi ayrışmasının şekillenmesinde önemli rol oynuyordu.

Bu haberler, genelde İstanbul'daki bir törende yan yana gelememek ya da birlikte otururken az konuşmak üzerine kurulu, açıkçası "gerçek"den çok, hayal gücünü, biraz da temennileri yansıtıyordu.

Erdoğan, bir süre bu haberleri kendi üslubunca "şiddetle tekzip" etti. Ancak sonraki gelişmeler, işlerin temenni edilen doğrultuda ilerlediğini haber veriyordu.

Tekrar görüşmeye dönersek, önemli olan ikinci husus ise Erdoğan'la görüşen isim, yani Morton Abromowitz'in bizzat kendisiydi.

Bir Portre: Morton Abromowitz

Türkiye'deki gelişmeleri, özellikle de İslâm'la ilgili her türlü gelişmeyi yakından izleyen Morton Abromowitz'in, ülkemizdeki kartvizitinde ABD Ankara Büyükelçisi yazılıydı bir dönem.

Ancak bu isme gerçekten çok yakından bakmak gerekiyor. Çünkü gittiği hiçbir ülkeden, arkasında geniş yankılar uyandırmadan ayrılmayan, hatta kovulan bir isim Abromowitz.

Evet, eski Ankara Büyükelçisi, Carnegie Endowment Başkanı ve sık sık "MOSSAD ajanı" olmakla suçlanan, "ırk bilinci yüksek" bir Amerikan Yahudisi.

Türkiye'ye büyükelçi olarak atanmadan önce, gittiği bazı ülkelerden ayrılışı pek hoş olmamıştı. İşin daha da ilginç yanı, Mısır, Malezya ve Pakistan bu şahsın ülkelerine büyükelçi olarak gönderilmesine de karşı çıkmışlardı. Washington'a gönderilen gerekçe "Söz konusu şahıs CIA ajanıdır. Görev yaptığı ülkelerin içişlerine karışmayı alışkanlık haline getirmiştir." şeklindeydi.

Amerikan sisteminde diplomasi ve CIA'nin iç içeliği

göz önüne alındığında bu itirazın ilk kısmı çok fazla bir şey ifade etmiyordu. Ama gerçekten de Abromowitz, Tayland'da yaptığı gibi, "kriz çözme konusundaki becerisi"ni, darbe planlamaya kadar götürmekte ustaydı.

Ankara'ya gelmeden önce de çok önemli görevleri vardı. ABD Dışişleri İstihbarat ve Araştırma Müsteşar Yardımcısı olarak görev yapmıştı. Burada başta CIA ve FBI olmak üzere, SIA, DIA gibi Amerikan istihbarat örgütleri arasındaki koordinasyonu sağlıyordu.

Ankara'da bulunduğu sıralarda da önemli işlere imza attı. Özellikle Kuzey Irak ve Kürt meselesi üzerinde aktif diplomasi yürüttü. Kuzey Irak'ta sağlanan bir ateşkeste bizzat bölgede bulundu. Foreign Policy dergisinin 1993 yaz sayısında "Türkiye'nin parçalanabileceği" öngörüsünde bulundu ve "Kürt sorunu kendi haline bırakılamaz." dedi.

Bosna'da "güvenli bölgeler" uygulaması, Uluslararası Kriz Grubu gibi yeni oluşumlar, Abromowitz'in aktif rol oynadığı girişimlerdi.

Rol oynadığı belki de en aktif konular arasında İsrail'le olan ilişkiler geliyordu. Örneğin İsrail Cumhurbaşkanı Weismann'ın, nedense Güneydoğu'yu da kapsayan Türkiye ziyaretinde ilginç bir görüşme yaşanıyordu. Weismann Ankara Sheraton Oteli'nde dört Yahudi ile bir araya geliyordu: Abromowitz, "Karanlıklar Prensi" Richard Perle, Bernard Lewis ve Pentagon'un eski Türkiye Masası Şefi Harold Rhode. Bu dört isim, o sıralarda Türkiye'de bir stratejik araştırmalar kuruluşunun, "think thank"e dönüşmesi için çalışmalar yapıyordu. Ardından dördü de "önemli temaslar" için Kuzey Irak'a geçtiler.

Türkiye'de bir dönem "Cumhuriyet gazetesi yazı ailesi"ne de katılan Abromowitz, burada Türkiye-İsrail ilişki-

lerine katkıda bulunurken, "üste de para almıştı."[28]

Konuyu daha fazla dağıtmadan tekrar Erdoğan'a dönelim.

İlişkilerde Kilit Bir İsim: Münci İnci

Aslında Erdoğan'ın yola çıkmasına vesile olan isimler gerçekten birbirinden ilginç ve farklı portreler oluşturuyor.

Örneğin Turgut Özal'ın yakınındaki isimlerden olan avukat ve yayıncı Münci İnci de, Tayyip Erdoğan'ın kurduğu ilişkiler zincirinde önemli bir yer tutuyor.

Bir dönem İnter-Medya Yayın Grubu'nun da sahibi olan İnci'nin, Samanyolu TV'nin "gizli ortağı" olduğu gündeme geldi. İnci, bu iddiayı yalanlamadı.

İnci, 24 Ekim 1999'da evinde bir "brunch" verdi ve Erdoğan'la çeşitli isimleri bir araya getirdi. Bu toplantıya ABD İstanbul Konsolos Yardımcısı Kate Schertz de katılmıştı. Bu katılım kadar ilginç başka bir not, katılan hiç kimsenin Bayan Kate'in soyadını bilmemesiydi.[29]

Münci İnci, daha sonra da hukuk danışmanı sıfatıyla yanında bulunduğu Erdoğan'la iş dünyası arasında pek çok görüşmeye öncülük etti.

"Brunch"ın konukları oldukça renkliydi. Yalım Erez, Bülent Akarcalı, Nazlı Ilıcak, Tuğrul Türkeş, Tezcan Yaramancı, Fehmi Gültekin ve İsrail'le stratejik işbirliğinin ısrarlı savunucularından Erol Mütercimler.

Münci İnci'nin en önemli fonksiyonu, Erdoğan'la iş

---

[28] Aydınlık, 28 Ocak, 1994.

[29] Güler Kömürcü, Akşam Gazetesi, 25 Ekim 1998.

dünyasının önemli isimleri arasında köprü oluşturmasıydı. Erdoğan'ın cezaevi günlerinin en sık ziyaretçileri arasında ilk sırada Münci İnci yer alıyordu.

TÜSİAD'la Başbaşa

Erdoğan'ın yola çıkarken attığı adımlar arasında en dikkat çekici olanlardan birisi de TÜSİAD yöneticisi patronlarla bir araya gelmesi olmuştu. 26 Ekim 1999'da TÜSİAD Yönetim Kurulu Üyesi Bülent Eczacıbaşı'nın evindeki yemekte, önemli isimler bir araya gelmişti. Feyyaz Berker, Tuncay Özilhan, Korkmaz İlkorur, Erdoğan Gönül, Can Paker ve Cüneyt Zapsu. Bu isimlerden özellikle son ikisi Erdoğan'a daha sonra aktif destek verdi. Zapsu, Ak Parti içinde de etkin bir isim olarak yer aldı.

Yemeğin öncesindeki ilk en önemli not Erdoğan'ın iki hafta öncesinden bu görüşme için talepte bulunması, Bülent Eczacıbaşı'nın da durum değerlendirmesi ve Onursal Başkan Feyyaz Berker'in onayı ile davette bulunmasıydı.

İkinci önemli not ise, Erdoğan'ın yeni bu yemekten önce yaptığı bazı görüşmelerdi. Önce Yalım Erez, Ali Talip Özdemir ve Bülent Akarcalı ile görüşmeler yaptı. Ardından şu sıralarda hapiste bulunan Cen Ajans Grey'in sahibi Nail Keçili ile "danışmanlık anlaşması" yaptı.

Erdoğan yemekte demokratikleşme projelerini anlattı. Artık "kapılar çalınmaya" başlamıştı. Erdoğan kendi ifadesiyle "Bugüne kadar bulunmaktan hep kaçındığı zengin sofralarına diyalog için oturmaya karar vermişti."

Tayyip Erdoğan-Fethullah Gülen

Tayyip Erdoğan'ın ABD ziyaretlerinde pek çok tema-

sı oldu. Ama bunlar arasında birisinin gerçekten ayrı bir önemi vardı.

Erdoğan, 2000 yılı Mayıs ayında ABD'ye yaptığı gezide, uzun süredir orada yaşayan Fethullah Gülen'le de bir araya geldi. Erdoğan-Gülen görüşmesi, muhtevasından çok uzun yıllardır birbirine hayli mesafeli olan iki farklı ekolün bir araya gelmesi açısından hayli dikkat çekiciydi.

Görüşme daha çok Türkiye'deki siyasî gelişmeler üzerine sohbet şeklinde gelişti. Fethullah Gülen, 28 Şubat sonrasında yaşanan gelişmeleri değerlendirerek, daha kucaklayıcı bir yeni siyaset anlayışının zaruretini ifade etti. Gülen, Özal örneğini gündeme getirerek, Erdoğan'la uzun uzun sohbet etti.

Bu, Yenilikçi hareketle Gülen cemaati arasındaki ne ilk, ne de son temas oldu. Siyasetteki tercihlerini, çoğunlukla merkezdeki sağ partiler üzerinde yapan Gülen hareketinin tartışmasız yeni gözdesi, Erdoğan'ın başını çektiği Yenilikçi hareketti artık.

Bu destek cemaate yakınlığı ile bilinen yayın gruplarından, diğer sosyal etkinliklere kadar geniş bir alanda kısa sürede kendisini ortaya koyacaktı.

Gülen-Erdoğan yakınlaşmasının "teorik temelleri", Yeni Şafak yazarı Fehmi Koru tarafından ortaya konuluyordu.[30]

Fehmi Koru, Erbakan ve Gülen'in misyonları arasında karşılaştırma yaparak "ikisi arasında kaynak farklılığı olduğunu" vurguluyordu:

"İlk başlarda Erbakan'la hareket eden Risâle-i Nur kö-

---

[30] Oral Çalışlar'ın hazırladığı, "Bilinmeyen İslam" dizisi içinde yer alan bu değerlendirme 11 Temmuz 2000'de yayınlandı.

kenli bazı isimler, arada zihniyet ve yöntem farkı bulunduğunu kısa sürede anlayıp kopmuşlardır. Gülen cemaati ile MSP/RP/FP çizgisi arasında hoşgörüye dayalı bir dostluk gözlense de, bu çizgilerin uzun süreli bir birliktelik kurabilmeleri imkansızdır."

Koru'nun bu analizi kuşkusuz birkaç bakımdan önem taşıyor. Kendisi, hem Gülen'e yakınlığı ile bilinen Zaman Gazetesi'nde, hem de bir dönem Erbakan'a yakın Millî Gazete'de üst düzeyde görev yapan bir gazeteci. Koru'nun Millî Görüş hareketiyle başından beri mesafeli olmasının yanında, yakın çevresinde, başta Abdullah Gül olmak üzere bu hareketin önde gelen isimleri de her zaman yer aldı.

Fehmi Koru, Zaman'da çalıştığı uzun yıllar boyunca Gülen cemaatiyle organik bir bağ içinde olmamaya özen gösterdi. Ancak Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan değerlendirmesi, kendisini Gülen'e, en azından çizgi itibarıyla daha yakın hissettiğini ortaya koyuyor.

"Gülen, en yakınlarından gelen şiddetli eleştirileri göğüsleyerek, epey 'yerli' bir söylemi benimsemiş görünüyor. Yurt dışındaki kollarıyla bile Türkiyeli bir hareket bu.

Koru'nun çok dikkat çekici bir değerlendirmesi daha var: "Farklı kaynaklardan beslenmeleri, farklı yöntem ve söyleme sahip olmaları, FP hareketi ile Gülen hareketinin çekişmesini gerektirmiyor."

Ayrı bir bölümde genişçe ele aldığımız bu konuyu yeniden değerlendirmek tekrar olacak. Ancak Koru'nun bu değerlendirmesi, iki hareketin arasındaki kaynak farkının önemsizliğine işaret etmiyor. Aslında bu değerlendirme, Millî Görüş hareketi içinde şekillenen ve Koru'nun da bizzat desteklediği bölünmeye denk düşüyor.

Olay Ziyaret ve ABD'nin Tavrı

Okuduğu şiirle birlikte gelen siyasî yasağı, Erdoğan'ın konumunu kuşkusuz daha dikkat çekici hale getirmişti.

ABD İstanbul Başkonsolosu Caroline Huggins de Erdoğan'ı yakın takibe alan isimler arasında bulunuyordu. Erdoğan'ı daha önce de sık sık ziyaret eden Huggins'in, olay yaratan ziyareti 28 Eylül 1998'te gerçekleşti. ABD Konsolosu, Erdoğan'a verilen cezayı "Bu tür gelişmeler Türk demokrasisine olan güveni zayıflatır." şeklinde değerlendiriyor ve ekliyordu: "Ben iki yıldır İstanbul'da görev yapıyorum. Sayın başkanı zaman zaman ziyaret etmekten mutluluk duyuyorum. Onunla sosyal ortamlarda sohbet etmekten çok hoşlanıyorum."

Bu açıklama Ankara'nın sert tepkisiyle karşılaşınca, ABD yönetimi kendi diplomatına sahip çıkmakta gecikmedi. Hürriyet'ten Esen Ünür'ün Washington mahreçli haberinde, ABD'nin tavrı çok açıktı. ABD yönetimi "Huggins'in tamamen arkasında" olduğunu ifade etmişti.

"ABD'nin, İstanbul Başkonsolosu Caroline Huggins'in, Tayyip Erdoğan'ı ziyaretinden sonra yaptığı açıklamanın Washington'un talimatıyla olduğunu, ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcü Yardımcısı James Foley de doğruladı. Foley, İstanbul'da yapılan açıklama hatırlatılarak sorulan bir soruya aynı açıklamayı tekrarlayarak yanıt verdi ve şunları söyledi: 'Biz görüşümüzü net biçimde açıkladık. Bu görüşümüzü size tekrar okumak istiyorum. Bunu yaparken Başkonsolos Huggins'in dediklerini tekrarlayacağım: 'Demokratik yöntemlerle seçilen siyasetçilere yaptıkları konuşmalar nedeniyle verilen cezalar Türk demokrasisine olan güveni azaltır.' Söylediği budur ve yönetim olarak biz bunun tamamen arkasındayız."[31]

---

[31] 1 Ekim 1998 Hürriyet.

ABD yönetiminin bu tavrı, aslında farklı bir okumayla, Erdoğan konusunda izlediği politikanın da önemli bir yansıması olarak değerlendiriliyordu. Nitekim Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, çok daha sonraları ABD'nin Tayyip Erdoğan'ı istediği ve desteklediğini açıklayacaktı.

Çevik Bir'le Görüşmeler

Tayyip Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı iken, Birinci Ordu Komutanı olan Çevik Bir'le zaman zaman protokol düzeyinde bir araya geliyordu. Ancak belki de hiç kimse sonradan olacakları tahmin bile edemezdi.

Orgeneral Çevik Bir, 28 Şubat süreciyle birlikte açıklamaları ve çıkışlarıyla dikkat çekici bir isim oldu. Refah-Yol hükümetinin gönderilmesinde aktif rol oynadı. Geleceğin genelkurmay başkanı olarak adı geçerken, biraz da sürpriz bir şekilde emekli edildi.

Bir'in asıl görüşme trafiği emekli olduktan sonra başladı. ABD'nin önemli Yahudi kuruluşu JINSA Çevik Bir'e, Türkiye-İsrail ilişkilerine katkılarından dolayı ödül verdi. Ödülünü bizzat ABD'de alan Bir, kısa zaman içinde iki ABD ziyaretinde daha bulundu ve adı cumhurbaşkanı adayı olarak geçmeye başladı. Ancak bu parlak çıkış, kısa sürdü.

İşte bu ilginç isimle ilgili, çarpıcı bir görüşme iddiası daha vardı. Bir, cezaevinden çıkan Erdoğan'la bir araya gelmiş ve hayli sıcak bir görüşme yapmıştı. Bir'le Erdoğan'ın "program çakışması" yüzünden bir kez de ABD'de bir araya geldikleri iddiasını ise taraflar sessizlikle karşıladılar. İddiaya göre her iki isim de ABD'de Jewish Committe'nin (Yahudi Komitesi) konuğu olmuştu.

Erdoğan, Çevik Bir'e "yeni oluşum"la ilgili düşüncelerini aktarmış, "askerlerin bu harekete nasıl bakacağı" yönünde sorular iletmişti. Bir'den aldığı cevap ilginçti. "Sizin geçmişinize değil, bugün ne yapacağınıza bakarlar."

Erdoğan'ın askerlerle olan irtibatı konusunda daha sonra çıkan haberlerde ise bir başka emekli askerin, Koramiral Atilla Kıyat'ın adı geçiyordu. Ayrıca emekli bir albayın "sivil" ziyareti de, Erdoğan'a "Genelkurmay desteği" olarak basına yansıdı.[32]

Yahudi Komitesi'nin Davetlisi

Erdoğan 16 Temmuz 2000 tarihinde ABD'ye gitti. American Jewish Comitte'nin davetlisi olarak orada bulunuyordu. Ayrıca burada JINSA (Yahudi Ulusal Güvenlik Enstitüsü) yetkilileri ile de görüşmeler yaptı. Bu gezide kendisine KİPTAŞ eski Genel Müdürü Erdoğan Bayraktar ve Münci İnci de yer alıyordu.

Erdoğan, 17-21 Nisan 1995, 17-22 Kasım 1996, 20-23 Aralık 1996, 26 Mart 1998 ve 16 Temmuz 2000 tarihlerinde ABD ziyaretlerinde bulundu. 2001 yılında yapacağı bir ziyareti ise iptal etti.

"Ehven Tayyip"

Peki ABD yönetimi Erdoğan'la ilgili neler düşünüyordu. Bu konuya açıklık getirmek için Zaman Gazetesi'nin 10 Temmuz 2000 tarihli sayısındaki bir değerlendirmeyi aktaralım.

Ali Halit Aslantürk, Washington Sütunu adlı köşesin-

---

[32] Hürriyet, 25 Haziran 2001. Ancak bu haber, Genelkurmay tarafından sert bir dille yalanlandı.

de şu değerlendirmeyi aktarıyordu: "ABD, eski Başbakan Necmettin Erbakan'ın mahkumiyetine tepkisini Dışişleri Sözcüsü Richard Boucher aracılığı ile verdi.

ABD'nin Erbakan için verdiği tepki böyleydi. Ama Aslan'ın yazının devamındaki değerlendirmesi daha çarpıcıydı. Amerikan yönetiminin farklı isimler için farklı tepkiler gösterdiğine dikkat çekiyordu

"Mesela İnsan Hakları Derneği eski Başkanı Akın Birdal hapsedildiğinde, Dışişleri Sözcüsü yazılı bir açıklama yayınlamıştı ve kınama üslubu da çok sertti. Yani birinci sınıf bir destek verilmişti. Tayyip Erdoğan vakasında da daha üst perdeden bir tepki gösterilmişti.

Washington'dan aktarılan, üstelik Zaman Gazetesi'nde yer alan bu değerlendirme, ABD'nin kişileri desteklerken hangi ölçülere göre hareket ettiğini de ele alıyordu. Öncelikle o kişinin ABD'nin çıkarlarına ne ölçüde paralel olduğu dikkate alınıyordu. Ardından halkın adı geçen kişiye sevgi ve desteği, ayrıca da kendi ülkesindeki güç odaklarıyla olan ilişkileri değerlendirmeye tabi tutuluyordu.

Ali Halit Aslan, bu analizinin ardından şu karşılaştırmayı yapıyordu:

"ABD'nin kendi çıkarlarına Erbakan'ı, Erdoğan'dan daha uzak bulduğu rahatlıkla söylenebilir. Neticede Erdoğan'ın çizgisi de Amerikan değerleri ve beklentileriyle birebir örtüşmüyor, ama ABD açısından ehvendir."

...ABD uzun vadeli projeksiyonlarında toplumdaki yükselen değerler büyük rol oynar. Halkın sevmesi faktörünü önemseyen ABD, bu hususta Erdoğan'a Erbakan'dan daha çok puan vermektedir."

Erdoğan Bağımsızlık Günü'nde

Tayyip Erdoğan, son birkaç yılda sık sık gerçekleştirdiği ABD ziyaretlerine genel olarak "dil öğrenme" ya da "çocuklarımla tatil yaptım" şeklindę açıklamalar getirdi. Ancak her ziyaretinde, ABD'deki önemli lobilerle uzun görüşmeler yaptı. Bunlar arasında ağırlıklı olanlan Yahudilerin oluşturduğu lobilerdi.

Ancak parti çalışmalarının hız kazanmasıyla birlikte bu görüşmeler önemli ölçüde Türkiye'de gerçekleşmeye başladı. Yenilikçi hareket ve Erdoğan, bu görüşmelerle ilgili bilgi vermekten genel olarak kaçınırken, sembolik anlamı yüksek politikalar izlemekten de geri durmadılar.

Erdoğan, parti kurulmadan kısa bir süre önce 4 Temmuz 2001'de ABD'nin bağımsızlık günü dolayısıyla yapılan kutlamalara katıldı. Amerikan Büyükelçiliği'ndeki kutlamalarda Erdoğan'a ilgi gerçekten çok büyüktü.

Bir Lawrence Daha!

ABD'nin Yenilikçi hareket üzerindeki "göz"lerinden birisi de kısa zaman önce ortaya çıktı. ABD'nin Ankara Büyükelçiliği Müsteşarı Silver Lawrence.

Lawrence'in, Yenilikçi hareket mensuplarıyla yakından ilgilendiği ve Erdoğan'la görüşme yaptığı basına yansıdı. Ancak ne Erdoğan, ne de daha sonra aynı konuda adı geçen Abdullah Gül bu görüşmeleri doğrulamadı.

Müsteşar Lawrence ile görüşme yaptığı konusunda adı geçen diğer isim Akif Gülle'ydi. (FP'den Amasya milletvekili iken Yenilikçiler'e kongrede katılarak büyük sürpriz yapan isim. Gülle, Erbakan'a oldukça yakın bir isim olarak tanınıyordu.)

Akif Gülle, çalışmamız sırasında bu görüşmeyle ilgili

bazı bilgiler verdi. Görüşme talebinin bizzat Lawrence'den geldiğini ve kendisini daha önce tanımadığını belirtti. Görüşmeyi Tayyip Bey adına yapmadığını da belirterek "ABD'li yetkililer, Türkiye'deki siyasî gelişmeler ve bizim hareketimizle ilgili merak ettikleri konularda sorular yönelttiler. Karşılıklı sohbet edildi. Görüşmede olağanüstü bir yön yok." dedi.

Akif Gülle, Lawrence'in kendi hareketlerine mensup başka milletvekilleriyle görüştüğünü söylediğini, ancak bunların kim olduğu konusunda kendisine bilgi vermediğini de ifade etti. Gülle, Ak Parti'de Genel Başkan Yardımcısı olarak görev aldı. Erdoğan'a çok yakın bir isim olarak görev yapıyor.

Silver Lawrence, Erdoğan ve Gül'le görüştü mü, bu konuda kesın bilgi yok. Ancak özellikle ABD Büyükelçiliği'ne yakın kaynaklar Abdullah Gül'le Lawrence arasında birkaç görüşme olduğunu belirtiyor.

Lawrence, şu andaki büyükelçilik yapılanması içinde siyasî işlerden sorumlu müsteşar. Yani resmî anlamda ikinci adam. Onun da özel alanı Orta Doğu ve İslâmî hareketler. Ayrıca Türkiye'deki yeni oluşumlar ve iç politikadaki diğer gelişmelerle ilgili, üst düzeyde bir "raportör."

İngilizler Sırada

"Bu Parti Bizi Mutlu Eder"

Erdoğan'ın partinin kurulmasına az bir zaman kala yaptığı önemli görüşmelerden birisi de İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosu Roger Short'la gerçekleşti.[33]

Görüşme Erdoğan'ın Üsküdar'daki bürosunda ger-

---

[33] Yeni Şafak, 8 Ağustos 2001.

çekleşti. Bir saat kadar süren görüşmenin, Erdoğan'ın geleceğe dönük planları ve yeni partisi hakkındaki görüşleri üzerinde yoğunlaştığı açıklandı.

İngiliz diplomatın görüşmeyle ilgili olarak yaptığı açıklamalar hayli ilginçti.

"Bildiğiniz gibi biz çoğulcu demokrasiden yanayız. Bu parti de bu düşünceyi destekliyor. Böyle bir partinin kurulması bizi mutlu eder."

Başkonsolos Short, bir basın mensubunun kendisine "Tayyip Bey'in misyonu hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna ise aynı "mutluluk"la cevap veriyordu.

"Bu parti çoğulcu demokrasiyi benimserse, yeni atılımlar yaparsa bizi mutlu eder. Çoğulcu demokrasinin benimsenmesiyle, oy kullananlar, isteklerini daha kolay ifade edeceklerdir. Bu onları mutlu eder. Böylece demokrasinin gelişmesi de bizi mutlu eder."

Erdoğan'ın açıklaması ise her zamanki gibi kısaydı. "Kurulacak parti hakkında konuştuk ve görüşme son derece olumlu geçti."

Tayyip Erdoğan'ın Ak Parti'nin kurulmasına az bir zaman kala İsrail Büyükelçisi ve ABD'nin İstanbul Konsolosu ile yaptığı görüşmeler de basına yansıdı. Bu görüşmeler daha öncekilere göre, biraz daha açık ve kısa oldu. Örneğin 18 Temmuz 2001'de gerçekleşen İsrail Büyükelçisi David Sultan'la yapılan görüşme bu tarzda geçti. Dikkat çekici olan Büyükelçi'nin Tel-Aviv'den daha bir ay önce Türkiye'ye gelmiş olmasıydı. Yani neredeyse ayağının tozuyla yaptığı ilk görüşmelerden birisi Erdoğan'la gerçekleşmişti.

Ancak Abdullah Gül dışında kimsenin doğrulamaya bile cesaret edemediği bir başka görüşme vardı ki, işte bu görüşme gerçekten üzerinde durulmaya değerdi.

Ve ADL Tekrar Devrede

Sadece ABD'de değil, tüm dünyada etkin olan Yahudi kuruluşu ADL'den daha önceki bölümlerde söz etmiştik. Refahyol döneminde, Erbakan'la İsrail Dışişleri Bakanı Levy'nin bir araya gelmesi için aktif rol oynayan ve dünyada Yahudilik karşıtı tüm bilgi ve enformasyona karşı, "karşı enformasyon" üreten bu örgüt, Ak Parti'ye çeyrek kala yine Türkiye'deydi.

Gazeteci Sabahattin Önkibar, köşesinde bu ilginç görüşmeyi "Sürpriz randevu" başlığı ile veriyordu. Bu görüşmeyle ilgili bilgileri önce Önkibar'dan okuyalım.[34]

"Adı: Anti Defamation League. Kısa adı ADL olan bu kuruluş Museviler'in bütün dünya tarafından bilinen en etkin örgütü. Merkezi ABD'de olan ve Kongre ile Beyaz Saray'daki etkisi ile de bilinen örgütün kuruluş gerekçesi, Yahudiler'e karşı yapılan hakaret ve karalama kampanyalarına karşı çıkmak. Kuruluş ya da örgütün son dönemlerdeki ilgi alanlarından biri de radikal İslâmî hareketler. Bu bağlamda Türkiye ile de ilgililer ve bizdeki radikal İslâmî çevreleri yakından izliyorlar.

Türk cumhurbaşkanı ve başbakanların, ABD seyahatlerinde üst düzey sorumluları ile mutlaka görüştükleri bu Musevî kuruluş, aynı zamanda Türkiye'nin ABD'deki Rum ve Ermeni lobilerine karşı en etkili silahı ya da yoldaşı. İste ABD yönetiminin dışında, finans ve medya dünyasında da büyük ağırlığı olan bu dünya Musevi örgütünün başkanı Abraham Foxman birkaç gündür İstanbul'da. Foxman emin olduğum bir kaynaktan dinlediğime göre Recep Tayyip Erdoğan'la görüşmek için ülkemize gelmiş."

---

[34] Star Gazetesi, 17 Temmuz 2001.

Tüm dünyada etkin ve devlet başkanları düzeyinde lobi gücü olan ADL'nin başkanı, sadece Erdoğan'la görüşmek için Türkiye'ye geliyordu. Ancak önemli bir sorun vardı. Erdoğan, alınan randevuya rağmen, görüşmekten çekiniyordu. Devamını yine aynı yazıdan okuyalım:

"ABD'li Musevi önder gelmiş gelmesine de, randevusu olmasına rağmen Tayyip Bey'le başlangıçta görüşememiş. Bunun üzerine Abraham Foxman'ın Erdoğan'la olan randevusuna aracılık eden kamuoyunun tanıdığı iki isim telaşlanıp soluğu Abdullah Gül'de almış ve misafirin ehemmiyetini anlatarak Tayyip Bey'i görüşmeye ikna etmesini istemiş. ADL'nin gücü ve önemini bakanlık günlerinden de bilen Abdullah Gül, dinlediğime göre Erdoğan'ı hemen aramış ve Foxman'la görüşmenin önemini anlatmış. Tayyip'ten cevap: 'Abdullah Bey, bu insanların ehemmiyetini biliyorum, ancak ya buluşma basına sızar ve görüşmemiz duyulursa ben ne yapanım? Hoca'nın tarifesi ruhumu şeytana satmakla itham etmez mi beni?' "

ADL için Erdoğan nezdinde arabuluculuk yapan Abdullah Gül'ün cevabı ise, bu tür görüşmelerle ilgili nasıl bir yaklaşımı olduğu konusunda ilginç ipuçları veriyordu.

...Gül'den cevap: 'Doğru böyle bir risk var, ama görüşme gizli tutulur. Çok çok duyulursa, yalanlar kabul etmeyiz. Bu buluşma dışarıya vereceği mesajlar anlamında fevkalade önemli.'

Erdoğan: 'Evet öyle, ama açıkçası yanlış yorumlanır diye ürküyorum. Adam hâlâ İstanbul da mı?'

Gül: 'Evet, haber bekliyor.'

Erdoğan: 'Tamam o zaman görüşelim, ama çok gizli tutmalıyız. Ayrıca merak ediyorum, bu adamlar neden ısrarla görüşmek istiyor.' "

Buluşma Gerçekleşiyor

"Ve buluşma gerçekleşmiş... Dinlediğime göre Musevi lider, Tayyip Erdoğan'ı bir süredir ilgi ile izlediklerini söylemiş ve dahası, Türk toplumunda var olan popülaritesini de biliyorlarmış. Ziyaret sebebi ise Erdoğan'ı yakından tanımak ve görüşlerini birebir dinlemekmiş. Abraham Foxman konuşma boyunca birkaç kez 'Türkiye bizim için çok önemli, yarınında yönetimde söz sahibi olacaklarla da dostluk çerçevesinde ilgileniyoruz' demiş. ADL Başkanı bölgeye ve Türkiye'ye tatil amacı ile geldiğini ve bu vesile ile de kanaat depolamak istediğini ifade etmiş."

Foxman, "kanaat depolamak" için yaptığı bu görüşmede, aslında tahmin edilmesi hiç de zor olmayan konularda sorular yöneltiyordu Erdoğan'a.

"Buluşmada Tayyip Erdoğan'ın radikal İslâmcı gruplara ve Yahudiler'e bakışı, özellikle gündeme gelmiş. Buna ilaveten Orta Doğu ve İsrail'le ilgili kanaatler de bir bir not edilmiş. Türkiye ile İsrail arasında varolan savunma işbirliğinden İran'a kadar pek çok hassas konuya da girilmiş. İki saati asan konuşma ekonomiden jeopolitiğe beyin fırtınası hüviyetli bir ufuk turu olmuş."

Görüşme Yalanlanmıyor

Peki taraflar görüşmeyle ilgili olarak neler söylüyordu. Önkibar, her iki tarafla da temas kurarak bunu öğrenmeye çalışıyor. Ancak biraz "kuşkulu" cevaplar arıyordu. Görüşmeyi inkar eden yoktu, ama kimse evet görüştük şunları konuştuk da, diyemiyordu.

...Görüşme ile ilgili olarak önce Abraham Foxman'ı, önceki aksam 23.00 sularında, kaldığı İstanbul Hilton Oteli'nden aradım. Foxman sözleşmiş olacaklar ki buluş-

ma ile ilgili tek bir kelime etmedi. Ancak ısrarlı sorularımıza rağmen 'Hayır böyle bir görüşme olmadı' da demedi. Ardından dün öğle sularında Abdullah Gül'ü arayıp bana başka bir kaynaktan iletilen görüşmeyi teyid ettirmeye çalıştım. Gül aynen su karşılığı verdi:

'Evet Abraham Foxman'ın böyle bir talebi vardı ve Sayın Erdoğan başlangıçta tereddüt gösterdi, ancak ben yararlı olacağını söyledim ve ikinci bir randevuyu aldım... Emin olun sonucu, yani görüşüp görüşmediklerini bilmiyorum. Görüldüğü gibi taraflarda yalanlama yok ancak ihtiyat gereği olsa gerek 'evet buluştuk ve görüştük' de demiyorlar."

Abdullah Gül'ün böyle bir görüşmenin yapılmamasından haberdar olmaması elbette mümkün değildi. ADL Başkanı Foxman'la görüşme yapılmış, ancak görüşme basına sızınca böyle bir üslup tercih edilmişti.

Kendisi hakkındaki tüm haberleri, gelişmeleri dikkatle izleyen ADL, şu ana kadar hiçbir şekilde bu görüşmeyi yalanlamadı. Ancak görüşmenin muhtevasıyla ilgili en azından şu aşamada kendi internet sitelerinde ve yayın organlarında bilgi vermediler.

Koç Geri Adım Atıyor

Erdoğan'la büyük sermaye çevreleri arasındaki diyalog "sıcak" biçimde devam ediyor. Ancak bu ilişki henüz karşılıklı "güven" zeminine oturtulamadı. Ancak Erdoğan'la ilişkiler konusunda büyük sermayenin gerçekten olabildiğince dikkatli olduğu bir gerçek.

Parti kurulma çalışmalarına çok az bir zaman kala bu açıdan önemli bir örnek yaşandı. Koç Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç, CNN Türk'te Taha Ak-

yol'a konuk oldu.[35]

Akyol'un Yenilikçi hareket konusundaki sorusuna ilginç bir cevap veriyordu Rahmi Koç. "Evet, ben de radyodan dinledim. 1 milyar dolarları varmış. Nasıl biriktirdilerse!"

Bu açıklama gazetelere de yansıyor ve ardından Tayyip Erdoğan'dan sert bir tepki alıyordu: "Rahmi Koç'u basiretli bir tüccar gibi davranmaya çağırıyorum."

Cumhuriyet tarihinin en büyük sermaye grubu olan ve kimseye karşı "alttan alma"yı sevmeyen Koç Grubu, bu cevaba sadece yazılı bir karşılık veriyordu. "Yanlış anlama vardı." Açıklama tam anlamıyla basına sığınma yöntemini seçmişti. "Rahmi Koç'un sözleri medyadaki bir haberden aktarımdır."

Açıklamada, Rahmi Koç'un bizzat kanaat ifade ettiği ve kuşkular yüklediği "Nasıl biriktirdilerse" cümlesi değerlendirme dışı kalmıştı!

Koç Grubu'nun lideri olmakla değil, dünyanın en önemli örgütlenmelerinin, örneğin CFR'nin (Dış İlişkiler Konseyi) Türkiye temsilcisi olarak bulunan Rahmi Koç'un tavrı gerçekten dikkat çekiciydi.

Nitekim Erdoğan'ın oğlu Ahmet Burak'ın nikahında Mustafa Koç aileyi temsilen bulunuyordu. Ayrıca Erdoğan'ı cezaevinde ziyaret edenler arasında da Koç ailesinin mensupları vardı.

Bir diğer büyük sermaye grubunun başında bulunan Sakıp Sabancı da, Nazlı Ilıcak'ın evindeki yemekte Erdoğan'la buluşuyor ve birkaç gün sonra açıklamasını patlatıyordu:

"Soracağız liderlere. 6 ay sonra, 16 ay sonra, 36 ay

---

[35] 4 Ağustos 2001

sonrası için yerinize kimi yetiştiriyorsunuz? Yardımcınız var mı? Bunları sormalıyız. Şöyle genç, güçlü, dirayetli bir başbakan gelse gözel olmaz mı?"

Büyük sermaye, önünde akıp giden seyrin dışında kalmamaya özen gösteriyordu.

Erdoğan ise, kendisini Albayrak şirketlerine verdiği ihaleler ve ortaya çıkardığı eski kasetlerle sıkıştırmaya çalışan gazeteci Tuncay Özkan'ın "Şeriatçı mısınız?" sorusuna, "Değilim desem inanacak mısınız?" karşılığını veriyordu.[36]

Aynı soruyu daha önce yapılan bir röportajda "Hâlâ şeriat devleti diyen varsa onu ciddiye almam" diye cevaplıyordu.[37]

---

[36] Milliyet, 12 Ağustos 2001.

[37] Turan Yılmaz, Tayyip, Ümit Yayıncılık, s. 280-281.

PARANTEZ -3-

D-8'DEN UTANAN RP'Lİ

Kokteyl bir hayli kalabalıktı.

Gündem, askerlerin Refah-Yol'u gönderme kararlılığı üzerinde yoğunlaşmıştı.

Ankara medyasının tanıdık simaları, yüzlerini yeni hükümet formüllerinde adı geçen isimlere çevirmişti.

Gece ilerledikçe sohbet koyulaştı.

Geniş ve göz kamaştırıcı salonun bir köşesinde ilginç bir ikili vardı.

ABD'nin Ankara Büyükelçiliği'nden bir yetkili, devrik RP'nin önemli isimlerinden birisi ile koyu bir sohbete dalmıştı.

Dış politika konusunda, birbiri ardına sorular yöneltiyordu genç diplomat muhatabına.

Söz, Erbakan'ın başbakanlığı döneminde, hatta öncesinde ve sonrasında ısrarla savunduğu D-8 projesine geldi.

RP'li muhatabını köşeye sıkıştırmıştı.

"Sahi, gerçekten inanıyor musunuz böyle bir projenin gerçekleşeceğine."

Cevap, muhatabının bile beklemediği kadar çarpıcıydı:

"Aslında inanın böyle bir projenin gerçekleşme şansı üzerinde durmaya değecek kadar bile yok. Ama ne yapalım işte Erbakan Hoca'nın böyle bir hayal dünyası var!"

Geniş ve göz kamaştırıcı salonun bir köşesinde gerçekten çok, ama çok ilginç bir ikili vardı.

7. BÖLÜM

"ANTİ-SEMİTİK OLMAYAN BİR RP'Lİ": ABDULLAH GÜL

Soru: Türkiye'de ılımlı İslâm'ın liderleri kim?

Cevap: Amerika ılımlı İslâm diye tanınan kişileri izliyor, sicillerine bakıyor.

Soru: Kim onlar?

Cevap: Abdullah Gül'ü izliyorlar. Dışarıda epeyce mesaj verdi. İngiltere'ye geldi, Amerika'ya geldi ve mesajlarını verdi. Mesela Londra'da gördük onu.

Soru: Nasıl mesajlar verdi?

Cevap: Abdullah Gül "Demokratız. Avrupa'dan yanayız. Tek istediğimiz sizin zaten kabul ettiğiniz özgürlüklerin bize de gelmesi. Değerlerimiz aynıdır." dedi.

Bu söyleşi 7 Mayıs 2000 tarihinde Aydınlık dergisinde yayınlandı. Cevapları veren isim, hepimizin yakından tanıdığı Dr. Andrew Mango. Londra Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü Öğretim Üyesi olan Mango, Türkiye'de oldukça uzun zaman mesai harcayanlar arasında ayrı bir öneme sahip. Kaleme aldığı "Atatürk" kitabı (Sabah Yayıncılık) hayli yankı uyandırdı.

Andrew Mango'nun sorulara verdiği cevaplarda öne çıkan isim, Abdullah Gül.

1990'lardan itibaren önce Refah Partisi'nde, ardından FP'de yıldızı parlayan, devlet bakanlığından genel başkan yardımcılıklarına kadar önemli görevlerde bulunan bir isim. Akademisyen ve daha çok akademik kariyeri olan isimlerle ekip halinde çalışmayı seçiyor. Bunlar arasında Bilkent'te öğretim görevlisi olan Doç. Dr. Murat Mercan'ın ayrı bir önemi var. Mercan, bir dönem birlikte çalıştığı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'le köprüleri tamamen atarak, Yenilikçi hareketin önemli isimleri arasında yerini aldı. Uluslararası ilişkiler alanındaki kariyeri ile Abdullah Gül'ün "dışarıya açık" imajında önemli pay sahibi oldu.

Gül, tercihlerini çekinmeden ifade eden bir isimdi. Abdullah Gül, gazetelere "İran'da değil ABD'de yaşarım" demecini vermişti.[38]

Abdullah Gül, Refah-Yol hükümetinin istifa etmesinden sonra, 13 Ağustos 1997 günü ABD'nin resmi radyosu Amerika'nın Sesi (Voice of America)'ya konuştu. Amerika'nın Sesi'nin yorumunda RP'nin kapatılmasına karşı çıkıldı, bu durumda İslâmî hareketin radikalleşerek, yer altına gireceğini ileri sürdü.

Batı'nın RP'den korkmaması gerektiğini, partisinin ABD'nin öneminin bilincinde olduğunu söyledi. Gül ABD'ye ilişkin görüşlerini de şöyle ifade etti: "Şüphesiz ABD çok önemlidir. Şu anda tek süper güç. Biz ABD'yi tatmin edecek, her iki ülkenin de çıkarına, birlikte çok kritik kararlar alıyoruz. ABD yönetiminin de bunun bilincinde olduğunu biliyorum."

---

[38] 9 Şubat 2000 tarihli Milliyet.

CIA Başkanı'nın Ziyaretleri

ABD'nin RP'ye yönelik ilgisi her vesileyle canlılığını korudu. Örneğin 29 Mart 1995'te ABD'nin Ankara Büyükelçisi Marc Grossman, RP Genel Merkezi'nde Erbakan'ı ziyaret etmişti. Bu RP'ye yönelik en üst düzeyde ziyaretti.

Örneğin, Ağustos 1995 başlarında Türkiye'yi ziyaret eden CIA Başkanı John Deutch'un hayli ilginç bir ziyaret listesi bulunuyordu. CIA başkanlarına o dönemde tanınan yeni statü gereği "hükümet üyesi" kabul edilen Başkan Deutch, dönemin başbakanı Tansu Çiller, Yalım Erez ve MHP lideri Alpaslan Türkeş'in yanında, RP Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Gül'le de görüşmüştü.[39]

Gül, bu ziyareti yalanlamadı, ancak neler konuşulduğuna ilişkin bir bilgi de verilmedi. Ankara'da ise bu gelişmeleri değerlendiren farklı bir isim vardı. RP İstanbul Milletvekili Hasan Mezarcı.

"Erbakan, ABD'ye giderken Turgut Özal'dan tavsiye mektubu almıştı. O mektubu alan da Abdullah Gül'dür. Amerika ile de görüşürler, CIA ile de. Ama bunu tabanlarından gizlerler."

Abdullah Gül, parti içinde özellikle ABD ile olan ilişkileri yürüten isim olarak öne çıkıyordu. Yine aynı gazete haberine göre, o günlerde ABD Büyükelçiliği'nde görevli olan Dean Deal adlı bir diplomat, temasları yürütüyor ve Abdullah Gül'le düzenli olarak görüşüyordu.

"Gül, Anti-Semitik Değil"

Sabah Gazetesi'nin ateşli İsrail savunucusu dış politi-

---

[39] Siyah-Beyaz, 11 Ağustos 1995.

ka yazarı Sedat Sertoğlu, "Gül Amerika Yolcusu" başlıklı yazısında, birbiri ardınca ilginç notlar aktarıyordu.[40]

"Abdullah Gül, Amerikan seçimleri sonrasında bu ülkeye gitme olasılığı en yüksek olan kişi. Muhtemelen bu gezi gerçekleşecek.

...Geçenlerde Amerikan yönetimi üzerinde son derece etkili olan Yahudi lobisi de Gül'ü merak ediyordu. Onun, Refah Partisi içindeki bazı unsurlar gibi anti-semitik olmadığı görüşündeler.. Sonra o da ABD eğitimli ve de zengin. 'O halde niçin davet edilmesin ki?' sorusunun cevabı kendiliğinden geliyor."

Sertoğlu'nun tahmini doğruydu ve Abdullah Gül, 18 Şubat 1997 tarihinde ABD'yi resmen ziyaret ediyordu.

Gül'ün gezi programı bir hayli yüklüydü ve görüşmelerin neredeyse tamamının merkezinde Yahudi orijinli Amerikan kuruluşları bulunuyordu.

Amerikan sisteminin yapısı gereği, karar alma mekanizması Beyaz Saray ve bakanlıklar görünse de, bu kararı oluşturan sürecin mimarları kuşkusuz çok sayıdaki araştırma kuruluşudur. Bunlar ABD yönetimi nezdinde son derece saygın kuruluşlardır ve sözleri dinlenir. Kurucuları ve etkin isimleri de çoğunlukla Yahudilerden oluşur.

İşte Abdullah Gül'ün ABD ziyareti böyle bir zincirden oluşuyordu.

Gül'ü, nedense anti-semitik bulmayan Yahudiler, onu daha yakından tanımaya kararlıydı. Washington, yaşlı ve inatçı bir İslâmcı liderin ardından "genç, İngilizce'ye hakim ve modern görüntülü" isimleri mercek altına almıştı.

---

[40] Sabah, 6 Kasım 1996.

Washington Çıkarması

Gül'e daha sonra "Yenilikçilerin önde gelen ismi" olma kapısını açan bu geziye biraz daha yakından bakalım.

Devlet Bakanı Gül ve beraberindekilerin Washington çıkarmasına büyük ilgi vardı. Abdullah Gül ve beraberindeki heyet ilk olarak Washington'da düzenlenen Türk-Amerikan İş Konseyi'nin yıllık toplantısına katılarak açılışı yaptı. Dört bakan ve üst düzeyde birçok Türk ve Amerikalı yetkili, siyasetçi ve işadamlarının katıldığı toplantıya rağbet oldukça fazlaydı.

Gül, Amerika'daki temaslarında önemli mesajlar veriyordu: "ABD ile ilişkilere önem veriyoruz. Gizli ambargo kalkmalı. Demokrasi ve laiklik önemli. Sincan'ı büyütmeyin. Her şeyden önce Avrupalıyız. İran komşumuz. Kıbrıs'a yeni yaklaşım gerekli. Refah'ı söyledikleri ile değil yaptıkları ile değerlendirin. NATO konusunda tavrımız açık."

Gül ilk olarak ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Richard Barkley'i kabul ederek bir süre görüştü. Türk lobi şirketlerinin seçiminde etkili olan Cumhuriyetçi Barkley ile Gül'ün Türk-Amerikan ilişkilerini gözden geçirdiği ve ortak strateji üzerinde görüş alışverişinde bulundular.

Türk Büyükelçiliğinde gerçekleştirilen ve ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan Güney Avrupa Dairesi Direktörü Carey Cavanaugh, Pentagon'dan General Carlos ve diğer üst düzey yetkililerin katıldığı bir toplantı da yapıldı. Programda yer almamasına rağmen gerçekleştirilen görüşmede Kıbrıs ve silah ambargosu konuları gündeme gelmişti.

Gül, Carnegie'de

Abdullah Gül, ABD'nin önde gelen strateji kuruluşla-

rından Carnegie Endowment or International Peace'de de bir konuşma yaparak Amerikalılar'ın sorularını da cevapladı. Basına kapalı olan toplantıda Gül'ün RP'yi anlatmıştı.

Eski Ankara Büyükelçisi Morton Abromowitz'in başkanlığındaki bu kuruluştaki toplantıda Gül'ün konuşması hayli beğeni toplamıştı. Abdullah Gül için "Geleceği parlak ve takıntıları olmayan modern bir isim" tanımlaması yapılıyordu.

İsrail, konusundaki görüşleri bir hayli "cesur"du Gül'ün. Bu ülkeyle Türkiye'nin önemli ortak noktaları olduğunu, RP'nin de buna karşı olmadığını anlatmıştı.

"ABD Laikliği İstiyoruz"

Gül, Amerikalı gazeteciler ile bir sabah kahvaltısı yaptı. Türk gazetecilerin alınmadığı toplantıda gündeme gelen konular şunlar oldu: Sincan olayları ve ordunun muhtemel müdahalesi, İran'la ilişkiler ve doğalgaz petrol anlaşması, laiklik, NATO'nun genişlemesi ve Türkiye'nin veto tehdidi, Kıbrıs konusundaki gelişmeler. Gül, hükümetinin laiklik anlayışının ABD'nin vurguladığı laiklik anlayışıyla paralel olduğunu vurguladı.

Washington Post gazetesinin yayın kurulu ile de görüşen Gül, Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğunu söyledi. Gül, Dışişleri Bakanı Vekili ve Yardımcısı Peter Tarnoff ile de bir araya geldi. Görüşmenin detaylarını açıklayan Gül, "Bakan Yardımcısı ile daha ziyade askerî ve güvenlik konularını görüştük. ABD tarafından uygulanan gizli silah ambargosu üzerinde durduk. Bunun kalkması gerektiğini belirttik. Firkateynler konusu gündeme geldi." dedi.

Helikopter ve firkateynlerin teslimi için ABD'nin söz verdiğini açıklayan Gül, toplantı esnasında insan hakları konusunun gündeme gelmediğini söyledi.

Turkish Daily News'in yemeğinde de konuşan Gül, geçen altı aylık hükümetleri süresinde her iki tarafın da ilişkiden duyduğu memnuniyeti ifade ettiğini söyledi.

Abdullah Gül'ün sık sık muhatap olduğu konulardan biri Sincan ve ertesinde gelişen olaylar ile ilgili oldu. Gül tankların Sincan'da yürümesini "Basit bir eğitim programı gereği olarak" değerlendirdi.

Gül, yoğun bir görüşme trafiği yürütüyordu. Amerikan Müslüman Konseyi üyeleri ile bir görüşme yaptıktan sonra, Senato Pro-Tempore Başkanı Senator Strom Thurmond ile bir araya geldi. Ayrıca Washington Times gazetesi yetkilileri ile de görüştü.

Gül, "Gizli Dünya Devleti"nde

Ve Abdullah Gül temaslarını, eğer bir dünya devleti varsa, bunun en azından zihinsel merkezi olan CFR ile, yani Council of Foreign Relations ile tamamladı. Bu görüşmenin önemini Fehmi Koru köşesinde şöyle değerlendiriyordu:[41]

"Aslında, Washington da, Refah Partisi'nin iktidar olmasına, bazılarının sandığı kadar ters bakmıyor. Washington'un esas hazzetmediği Refah-Yol'un öteki ortağı Tansu Çiller'e duyulan kızgınlığın temelinde "Refah'ı iktidara getirmek" yattığı çoktan unutulmuş; ama kızgınlık orada duruyor... Devlet Bakanı Abdullah Gül'e gösterilen Refah'ı anlamaya yönelik üst düzey ilgi, yönetimin tavrını dışa vuruyor zaten; ancak New York'ta siyasiler kadar

---

[41] Zaman, 24 Şubat 1997.

bile bir tutukluk yok... Devlet Bakanı Gül'ün Amerika'nın finans başkentinde yapacağı temaslar, hükümetin ekonomik politikalarını anlatmaya yönelik olacak."

"Dünyanın en etkili düşünce üretim merkezi olarak bilinen 'Council on Foreign Relations' (CFR) önünde yapacağı konuşma çok önemli. 'Foreign Affairs', dünyadaki gelişmelerin alacağı biçimi önceden kestirmek isteyenlerin başvurmak zorunda oldukları ABD'nin en ciddi dış politika dergisidir; çıkartan CFR... Kurulduğu 1920'lerden bu yana, CFR, önce Cemiyet-i Akvam sonra Birleşmiş Milletler projelerini üretti. Soğuk Savaş kadar, Sovyetler ile yumuşama (detent) da CFR'nin kapalı kapıları ardında pişirildi. 'Foreign Affairs' okurları, Sovyet sisteminin yıkılışa yüz tuttuğunun kokusunu herkesten önce aldılar. Orta Doğu barışının resmini CFR mensupları çizdi."

CFR'nin ilgi alanı gerçekten sadece "dünyanın tamamı"ydı. Gerisini yine Fehmi Koru'dan okuyalım.

"Genişletilmiş yeni NATO' projesinin hatlarını belirleyen de CFR oldu. Her parti, politika uygulayacak mevkilere CFR saflarından atamalar yaptığı için, CFR'nin soğuk salonlarında pişirilen politikaları hükümet koltuklarına oturan CFR mensupları hayata geçirmekteler... Bugüne kadar, Kenan Evren'den Süleyman Demirel'e üç cumhurbaşkanı, Özal'dan Çiller'e beş başbakanla Amerika'ya geldik; her birinin değişmez uğrak noktaları arasında CFR'nin adresi mutlaka oldu. Geldiler ve CFR üyesi olanlar hariç gazetecilerin alınmadığı kapalı toplantılarda görüşlerini anlattılar. CFR, muhalefeti de ihmal etmedi, onlara da salonlarını açtı. 1950'lerden bu yana, çok sayıda Türk politikacı, Amerikan yönetimine CFR platformunu kullanarak mesaj vermekten geri durmadı."

CFR'nin bir dünya hükümeti konumunda faaliyet

gösterdiği tartışmalarına da değinen Koru, kuruluşun bu özelliğini şöyle anlatıyordu:

"Council on Foreign Relations'in bir sıfatı da 'dünya hükümeti'dir. Gerçekten de, CFR ve doğumuna izin verdiği Trilateral Commission ve Bilderberg gibi örgütler, dünya sınırlarına aldırmaksızın faaliyet göstermekteler. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, San Fransisco Konferansı'nı toplayarak Birleşmiş Milletler'i oluşturduğu, ardından Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu'nun kuruluş kararları alınan Bretton Woods anlaşmasını kotardığı günden beri, CFR, dünyanın en güçlü siyasi örgütü. Rockefeller ailesinin ağırlığı hissedilen, iş ve finans çevrelerinin etkisindeki bu kuruluş, dünyadaki gelişmeleri doğrudan veya dolaylı olarak belirleyebiliyor... CFR'nin ve yandaşlarının reddettikleri bir iddia, bu kuruluşun 'tek bir dünya devleti' peşinde koştuklarıdır. Belli çıkar çevrelerine hizmet edecek, sömürü ve yağma üzerine kurulu bir devlet... BM'nin kuruluşuna o hülyayı gerçekleştirme yolunda bir adım olarak bakanlar çıktı. Şimdi de, Amerika'nın güdümünde oluşan 'Yeni Dünya Düzeni'nin bir CFR projesi olduğu iddiası var. Bu örgütün 1930'lara kadar uzanan yayınlarına göz gezdirildiğinde, 'tek dünya' ve 'tek devlet' gibi kavramlarla sıkça karşılaşılıyor gerçekten.

Bu açıdan, Abdullah Gül'ün, CFR'nin kapalı kapıları arkasında vereceği mesaj çok önemli. CFR, her yönden, New York'un hassasiyet ve önceliklerini yansıtan bir örgüt. Dünyayı tek dürbünün merceğinden görmek bile finans-kapitalin yapısına uygun. Oluşmasına katkıda bulundukları yeni global sistem, çok çıkarcı, sömürücü, katılımcılığı öldüren, hak ve özgürlüklere aldırmayan bir düzen de olabilir pekala; İslam Dünyası'nı dışlayarak çaresizliğe de itebilir... Dünyayı ateşe verecek köklü altüst oluşlar, finans-kapitalin çıkarına uygunsa, bunu neden göze almasınlar? Oysa, ikna yoluyla, daha katılımcı, eşit-

likçi, adaletli ve herkesin çıkarına bir dünyaya da geçit verebilir yeni düzen."

Gül'ün "gizli dünya devleti" ziyareti böyleydi. Ancak Abdullah Gül, bu ziyaretini daha sonra da tekrarladı. TBMM Dışişleri Komisyonu ile birlikte 2001 Nisan ayında ABD'ye yaptığı ziyarette, ilk duraklarından birisi CFR oldu. Bu kez "Yenilikçi hareketin liderleri"nden birisi olarak orada konuşma yaptı. Ayrıca eski Ankara Büyükelçisi ve şimdiki ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Marc Grossman'la da bir görüşmede bulundu.

Yahudi Komitesi Ve Gül

Abdullah Gül, Amerika'da en etkin kuruluşlardan sayılan Amerikan Yahudi Komitesi ile de bir araya geldi. Gül, 24 Şubat 1997'de ABD'de Türk Büyükelçiliği'nde American Jewish Comitte ile yaptığı bu görüşmede "Yahudilerin en rahat olduğu ülke Türkiye" açıklamasını yapıyordu.

Abdullah Gül'ün gezisinde birbirinden önemli temasları vardı. ABD Başkanı'nın Güvenlik Başdanışmanı Yahudi asıllı Sandy Berger, ABD Genelkurmay 2. Başkanı Ralphstone, ABD Savunma Bakan Yardımcısı Jan Laudal ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Peter Tarnoff ile görüştü.

Gül'ün bu gezisinde ABD'nin finans çevreleriyle de sıcak ilişki kurduğu basına yansıdı. Gül, New York Borsa Başkan Yardımcısı George Ugeux ve ABD'nin önde gelen finans kurumları Lehman Brothers ve Meryll Lynch ve Bear Sterns isimli yatırım bankasının yetkilileri ile Türkiye'deki özelleştirme ihalelerini ve enerji sektöründeki yatırımları konuştu.

Gül, artık ABD'nin en yakından tanıdığı RP'li olmuş-

tu. Bu sıcak diyaloglar, Refah-Yol hükümeti düştükten sonra, özellikle de Gül, Yenilikçi harekete öncülük ettiğinde devam edecekti.

Ama Gül'ün yer aldığı ya da davet edildiği görüşmeler sadece bunlarla da sınırlı değildi.

Refah-Yol Düşmeseydi

Abdullah Gül'ün aldığı pek çok davet arasında bir tanesi gerçekten büyük önem taşıyordu. Gül, 1997'nin Ağustos ayında İskoçya'da yapılan "Three Lateral Comission" toplantılarına yapılan davet üzerine devlet bakanı sıfatıyla katılacaktı. TLC toplantıları masonik bir örgütlenme olarak tanınıyor, fakat hakkındaki bilgiler son derece sınırlı. Hiyerarşik olarak, Bilderberg toplantılarının bir üstünde yer alıyor.. Ancak hükümet düşünce Abdullah Gül bu önemli toplantıya katılamadı.

Gül Ve "Derin Amerika"

Gül, bu önemli toplantıya gidemedi, ama en az onun kadar önemli bir başka toplantıya Türkiye'den katılanlar arasında yer alıyordu. Bu kez adres USIP'ti. (Abdullah Gül'ün, Amerika'nın en önemli kuruluşlarından olan United States Institute of [Birleşik Devletler Barış Enstitüsü] ile olan teması, ilk kez Yeni Şafak'ta benim imzamla yayınlanınca, 7 Kasım 1997'de, hem kendisinden hem de danışmanı Doç. Dr. Murat Mercan'dan olumsuz tepkiler aldım. İkisinin de tepkileri görüşmenin varlığı ile ilgili değil, görüşmenin yansıtılma biçimi üzerinde oldu.)

Toplantının Abdullah Gül açısından son derece önemli bir yanı vardı. RP'li kimliğinden bağımsız olarak ve partinin bilgisi olmadan katıldığı en üst düzeydeki bu

temas Gül için adeta yeni bir başlangıçtı.

USIP konusunda ayrıntılı bilgiye geçmeden önce, bu kuruluşun Londra'da düzenlediği toplantıya dönelim. 1997 Kasım'ındaki toplantının Abdullah Gül dışında aslında oldukça dikkat çekici katılımcıları vardı. Örneğin, kısa zaman içinde Erbakan'a karşı yürütülen muhalefet içinde önemli bir yer tutan dönemin MÜSİAD Başkanı Erol Yarar da toplantıya katılmıştı. Yarar'ın ismi, Yenilikçi hareket içinde kısa bir süre için lider adayları arasında geçti. Ancak o da 312. maddeden "dur" ihtarı alınca sessizce geriye çekildi. Ancak Erbakan'ın bizzat geliştirdiği projeler arasında yer alan MÜSİAD, kısa zaman içinde Yenilikçi hareketi destekleyenler arasında yerini aldı.

USIP toplantısında Türkiye'den dönemin ANAP Milletvekili İlhan Kesici ve DYP milletvekili Ayfer Yılmaz gibi isimler de vardı. Davetli olan TBMM Başkanı Hikmet Çetin ise görevine yeni seçildiği için gidememişti. Ancak Türkiye açısından tanıdık olanlar, sadece bu isimlerle sınırlı değildi. Amerikan Dışişleri Bakanlığı Dış Hizmetler Genel Direktörü Mark Grossman ve Morton Abromowitz. Her iki ismin dikkat çekici ortak özelliği, Türkiye'de büyükelçi olarak görev yapmalarıydı. İkisinin de Yahudi olduğunu hatırlatmak yerinde olur sanıyoruz.

Toplantının diğer önemli katılımcıları arasında, ABD Hava Kuvvetleri'nden General Richard Solomon, Savunma Bakanı Danışmanı Walter Slocombe, George Mason Üniversitesi öğretim üyesi Martin Lipsit ve ABD-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi (AIPAC) Başkan Yardımcısı Harriet Zimmerman.

Londra'daki toplantının muhtevası, genel olarak Türkiye-ABD ve Orta Doğu ekseninde gerçekleşti. Kapatılan RP'nin durumu değerlendirildi. Bunun için de ülkelerinde "liderlik kumaşı taşıyan" isimlerin kendi ülkeleri

hakkında değerlendirmelerde ve konuşmalarda bulundular...

USIP toplantısının yapıldığı sıralarda ilginç bir rastlantı vardı. Tayyip Erdoğan da aynı günlerde Londra'da bulunuyordu. Ancak kendisi bu toplantının en azından resmi katılımcıları arasında yer almıyordu.

Merkezinde Amerika'nın en etkili Yahudilerinin bulunduğu USIP, deyim yerindeyse tam anlamıyla bir "derin" Amerika.

Statüsü ise bir hayli ilginç. Beyaz Saray'ın Ulusal Güvenlik Örgütü olan NSA ile aynı statüde kabul ediliyor. Ancak zaman zaman USIP'ın oluşturduğu konseptler öncelikle ele alınabiliyor.

Gerek CIA ile gerekse de Pentagon ile sürekli diyalog halinde bulunan USIP, bir anlamda, "emekli" olan ama "emek" harcamaya devam edenlerin barındığı bir merkez durumunda. Üyeleri arasında üst düzey askerler, diplomatlar, bilim adamları ve araştırmacılar bulunuyor.

USIP'in uluslararası düzeyde ilgilendiği en önemli konular arasında ilk sırada, İsrail'in varlığı ve güvenliği geliyor. Ancak bu güvenlik meselesi çok boyutlu olarak ele alınıyor. Askerî, siyasî ve ekonomik açılardan güvenlik konseptleri belirleyen USIP için, düzenlediği toplantılarda bu konular öncelikli olarak ele alınıyor.

Türkiye gibi Müslüman ülkelerdeki gelişmeler ise ayrı bir duyarlılıkla izleniyor ve toplantıların katılımcılarına İsrail'le ilişkiler konusundaki görüşleri soruluyor. Daha açık bir ifadeyle öğrenilmek istenen şu: "Türkiye'de iktidar olma ihtimali bulunan adayların, İsrail ve Orta Doğu politikalarını ortaya koymaları"

USIP; ABD'nin resmî hiyerarşisinde 1984'den beri yer alıyor. Kuruluşun yöneticilerini Başkan seçiyor ve Se-

nato'nun onayına sunuyor. Yıllık bütçesi 10 milyon doları aşan kuruluşun yönetim kurulu her zaman Yahudi ağırlıklı isimlerden oluşuyor.

USIP konusundaki bir başka önemli not Cengiz Çandar'la ilgili. Yenilikçi hareketin hararetli savunucularından Yeni Şafak yazarı Cengiz Çandar, USIP'ta bir dönem çalışanlar arasında yer alıyor. Ekim 1999 ile Haziran 2000 tarihleri arasında demokrasi ve İslâm konulan ağırlıklı olmak üzere çalışmalar yaptı.

Geleneğe Karşı İlk Aday

Abdullah Gül, bu uzun görüşmeler zincirinin ardından zaman içinde Yenilikçi hareketin Erdoğan'dan sonraki ikinci ismi oldu. Erdoğan'ın yasağı süresince Gül, hareketin liderliğini yaptı.

Fazilet Partisi'nin tartışmalı kongresine Abdullah Gül, Recai Kutan'ın karşısında genel başkan adayı olarak girdi. Bu gelişme kimse için sürpriz olmamıştı. Hareketin diğer önemli isimleri, Bülent Arınç, Abdüllatif Şener ve yasaklı olduğu için Tayyip Erdoğan, Gül'ün adaylığı üzerinde anlaşmışlardı.

Gül'ün adaylığını çok önceden haber verenler de vardı. CIA'nın yayımlattığı ünlü gazete Christian Science Monitor (CSM) bunlardan birisiydi. CSM, RP'nin kapatılmasını konu edindiği 20 Ocak 1998 tarihli yorumunda Gül için "Gül, RP'nin lider adaylarından ılımlı bir isim" olarak bahsetti. CSM'nin Ankara muhabiri Scott Peterson'un kaleme aldığı yorumda Gül'ün görüşlerine geniş yer verdikten sonra şu değerlendirme yapıldı: "Partisindeki bazı katı isimler onlarca yıllık laik düzeni değiştirme çağrısı yaparken Abdullah Gül, mini etekle başörtüsünün el ele yürümesinden söz ediyor, partisinin İslâmî giyimi,

eğitimi ya da hukuku zorla getirmek istemediğini söylüyor."

Ortalığı Birbirine Katan Gazete: "El-Aziz"

Elazığ'da önce Millî Gazete'nin eki olarak verilen, kısa zaman sonra bağımsız olarak yayınlanmaya başlayan yerel gazete El-Aziz de, zaman zaman, hatta hemen her sayısında yayınladığı birbirinden çarpıcı iddia ve yorumlarla tartışmalarda yerini aldı. Yayın hayatına haftalık devam eden El-Aziz Gazetesi'nin yayınları, sık sık ulusal medyada manşetlere kadar taşındı.

FP'nin nefesleri kesen Büyük Kongresi'yle ilgili tartışmalarda bu gazetenin iddiaları ortalığı kelimenin tam anlamıyla birbirine kattı.

El-Aziz'in 10 Mayıs 2000 tarihli sayısındaki haber "ABD konsolosları Yenilikçiler için niye dolaşıyor?" başlığını taşıyordu. Kongre salonunda da dağıtılan değerlendirme şöyleydi:

"ABD'li diplomatların kendi ülkeleri için yaptıkları bu girişimler, temaslar onlar açısından son derece normal. Elbette bir ülkenin mensupları böyle davranmalı kendi ülkeleri için. Peki Millî Görüş bayrağı altında yıllarca siyaset yapmış olan "Yenilikçi" beyler, ABD'li diplomatlar ve Yahudi lobisi mensupları kadar bu millet, bu ülke ve Fazilet Partisi için vefa, sadakat, hamiyet taşımıyorlar mı? Bunlar bu kadar kansız, vicdansız, imansız mı?"

Aynı gazetenin bir başka makalesinde ise Abdullah Gül hakkında şu yorum yapılıyordu:

"Bir lider temsil ettiği ülke, millet ve toplumun aleyhinde olan ve lehinde olan durumları ayırt edebilmeli, gerekli tedbirleri de alabilmelidir. Yoksa liyakat denilince

işbirlikçi ve mandacı çevrelerin hemen söz konusu ettikleri gibi, yabancı dil, görgü, kültür, hitabet vesaire değildir."

"Gül ABD Vatandaşı!"

El-Aziz, şok iddialarını peşpeşe ortaya atıyordu. Yine aynı tarihli gazetede Vahit Şekerci imzalı "Gül, Amerikan vatandaşı olduğunu neden gizliyor? " başlıklı köşe yazısında şöyle deniliyordu:

"1997'nin başlarında, önce Tayyip Erdoğan Amerika rüyasını gerçekleştirdi ve ABD vatandaşlığına geçti. Erdoğan'ı daha sonra Abdullah Gül izledi ve böylece Gül için ABD serüveni başlamış oldu. Gül'ün ABD serüveni ana başlıklarıyla şu şekilde gelişti.

Abdullah Gül ile samimi olan CNN muhabiri Ruşen Çakır, 10 Ekim 1993 tarihinde yapılan Refah Partisi'nin Büyük Kongresi'nden iki gün önce Ankara'ya gelerek Abdullah Gül'ün misafiri oldu. Ruşen Çakır, bir Yahudi kuruluşu olan Carnegie Endowment'in başkanı olan ve aynı zamanda üst düzey bir mason olan Morton Abramowitz ile Abdullah Gül ve Tayyip Erdoğan'ın görüşmesini sağladı. Abdullah Gül'ün en önemli ziyareti 19-28 Şubat 2000 (Bu tarih 1997 olacak, N.G.) tarihinde gerçekleşmiştir. Çünkü 24 Şubat'ta ABD'deki Türkiye Büyükelçiliği'nde Amerikan Jewish Comitte (Amerikan Yahudi Komitesi) ile bir görüşme yaptı ve bu görüşmede; 'Yahudilerin en rahat olduğu ülke Türkiye' diyerek İsrail ile işbirliği içine girmek istediği mesajı verdi. Yine aynı gün ABD Başkanı'nın Güvenlik Danışmanı Yahudi asıllı Sandy Berger, ABD Genelkurmay 2. Başkanı Ralphstone, ABD Savunma Bakan Yardımcısı Jan Laudal, Dışişleri Bakan Yardımcısı Peter Tarnoff ile görüştü."

Abdullah Gül kongreyi az bir farkla kaybetti, ama onun adaylığı ve aldığı oyların yüksekliği, Yenilikçi hareket için yeni bir başlangıç oldu. Artık kendilerini daha bağımsız hissediyorlardı. Nitekim FP kapatılınca, yeni kurulan Saadet Partisi'ne katılmayarak artık ayrı bir hareket olduklarını ilan ettiler.

Abdullah Gül ise, özellikle uluslararası düzeyde iyi ilişkileri olması ve Ankara'daki ABD, İngiltere ve İsrail büyükelçilikleri ile doğrudan temasta bulunması ile, Yenilikçi hareket içinde "gözde" bir isimdi. Üstelik ılımlı kabul edilen üslubu ile zaman zaman "Tayyip Erdoğan'a göre tercih edilir" bulunuyordu.

Ancak, Erdoğan'ın sahip olduğu toplumsal destek ve karizmatik özellikler gibi, kolay elde edilir olmayan eksileriyle, hareketin doğal ikinci adamı konumuna geliyordu. Henüz kesinlik kazanmayan bir hukuki durum, yani Tayyip Erdoğan'ın genel başkanlık yapıp yapamayacağı konusu, kendisi gündeme getirmese de Abdullah Gül için "küçük bir "liderlik şansı" olarak ufukta duruyor.

Başbakan Ecevit'in "Abdullah Gül, daha ılımlı bir kişilik sergiliyor" sözünün, Erdoğan'ın Ak Parti Genel Başkanı olmasının ve hakkında Yargıtay Başsavcısı tarafından dava açılmasının hemen ardından ortaya çıkması, Gül için "ufukta beliren"lere önemli bir işaret sayılabilir.

Garip Bir Arabuluculuk Öyküsü

1999 yılı Şubat ayında İran, MOSSAD adına çalıştıkları iddiasıyla 13 kişiyi tutuklamıştı. Tutuklanan kişiler İran'da yaşayan Yahudilerden oluşuyordu.

İsrail, konuya her zaman olduğu gibi çok hassasiyet gösterdi ve İran'dan tutukladığı kişileri serbest bırakmasını çeşitli yollarla istedi. Bir yandan da casusluk iddiala-

rını reddetti. Ancak Tahran yönetimi kesin bir tavırla bu konudaki talepleri geri çevirdi.

İsrail bu kez daha açık kanallardan yardım istedi. Yardım istenen ülkelerin başında, stratejik ortak Türkiye geliyordu.

İşte tam o sıralarda, Türkiye'de bazı isimlerin de bu casuslar için arabuluculuk girişiminde bulunduğu ya da İsraillilerin bu konuda yardım istedikleri gündeme geldi.[42]

Üst Düzey Talepler

İran'da tutuklu bulunan casuslar için Türkiye'deki üst düzey yetkililer de devreye girmişti. İsrail Cumhurbaşkanı Ezer Weismann MOSSAD ajanlarının tutuklanmasından sonra "özel kanalları" devreye sokacaklarını açıklamıştı. "Özel kanallar" birer birer açığa çıkıyordu.

Bundan bir süre sonra İsrail, Türkiye devletinden, İran'da tutuklu bulunan ajanlarla ilgili olarak arabuluculuk yapmasını istedi. Weismann bu konuyla ilgili olarak Cumhurbaşkanı Demirel'i aradı. İsrail'in Ankara Büyükelçisi Uri Bar-Ner ise, Ecevit'le iki kez görüşerek, İran'ın, İsrail ajanlarını serbest bırakması için Türkiye'nin yardımcı olmasını istedi. Ecevit, böyle bir öneriye sıcak bakmadığını belirtti.

Ancak, konu burada kapanmadı. Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın İran'ın Ankara Büyükelçisi Hüseyin Lavasani ile olan bir görüşmesinde konu gündeme getirildi. Dışişleri yetkilileri İran Büyükelçiliği'nden konuyla ilgili bilgi istediler. Bakanlık yetkililerinin Lavasani'yle olan

---

[42] Aydınlık, 22 Ağustos 1999.

görüşmelerinde konuyu ima etmeleri üzerine İran Büyükelçisi sert tepki göstermiş ve konu kapatılmıştı.

Aracı Diyanet İşleri Başkanı

Aynı günlerde ortaya çıkan bir başka iddiaya göre, Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz Temmuz ayı içinde İran Büyükelçiliği'ne gayrı resmî yolla bir mesaj ulaştırmıştı. Yılmaz, İsrail'e gittiğinde oradaki bazı din adamları kendisinden bir ricada bulunmuştu: "Siz Diyanet İşleri Başkanı'sınız ve din devleti olan İran'la iyi ilişkileriniz vardır. Bize yardım edebilirsiniz."

Yılmaz, İsrail yetkilisinin, tutuklu ajanlar için yardımcı olma isteğini yerine getirerek, bu talebi İran Büyükelçiliği'ne ulaştırdı. Ancak alınan cevap, "nazik bir dille" yine olumsuzdu.

Yenilikçi Arabulucu

Aynı haberde geçen bir başka iddia ise, bunlann hepsinden daha çarpıcı ve anlamlıydı. Fazilet Partili Abdullah Gül de, bu konuda arabuluculuk yapanlar arasında yer alıyordu.

"Gül, yaklaşık 2 ay önce İsrail Büyükelçiliği yetkilileriyle görüştü. Bu görüşmede büyükelçilik yetkilileri Gül'den İsrailli ajanların bırakılması için aracı olmasını istediler. Gül, bundan bir süre sonra İran Büyükelçiliği ile temasa geçti. Gül, İsrail NGO'larının kendilerine mektup gönderdiklerini ve insanî açıdan destek istediklerini İranlı yetkililere iletti. Gül'e 'Bu konuda arabuluculuk girişimlerini kabul etmiyoruz' şeklinde yanıt verildi."

Gül: "Böyle Bir Teklif Yok"

FP Kayseri Milletvekili Abdullah Gül, kendisine yöneltilen soruları cevaplarken, İsrailli casuslar için arabulucu olmadığını ve şimdiye kadar İsrail Büyükelçiliği'ne hiç gitmediğini söyledi.

Abdullah Gül, "İsrail Büyükelçiliği'ni hiç ziyaret etmedim. Kendileri bana bir kaç kez davet gönderdiler. Bu davetler ulusal gün gibi etkinliklerin davetiydi. Ancak kimi zaman şehir dışında olmam, kimi zaman işlerim nedeniyle bu davetlere katılamadım. Katılmayı çok isterdim. İsraillilerle bir arabuluculuk ilişkim olmadı. Kendileri de bana böyle bir teklifle gelmediler. Ama zaman zaman çeşitli nedenlerle beni ziyaret ederler. Örneğin yeni gelen Büyükelçi Yardımcısı bir-birbuçuk ay önce göreve başladıktan sonra beni ziyaret etti." diyordu.

Ancak konuyla ilgili, gerek İsrail, gerekse de İran Büyükelçiliği'ne dayanan iddialar, farklı bir anlatımdaydı. İsrail tarafının ricası, Büyükelçilik'te olmamış, bir resepsiyon sırasında gerçekleşmişti. Abdullah Gül'ün İran Büyükelçiliği'nden talebi de "serbest bırakma" yönünde değil, "Acaba bu konuya çözüm getirilemez mi?" şeklinde olmuştu. İran tarafı ise, Gül'e bu konuda yapılabilecek hiçbir şey olmadığını ve kendi yasalarının tümüyle bağlayıcı olduğunu ifade etmişlerdi.

Misilleme

Bu arada konuyla ilgili dikkat çekici bir açıklama da Tahran'dan geldi. İranlı yöneticiler, tutuklu ajanların Türkiye ile ilişkili olduğunu savundular. İran'da ulemânın oluşturduğu Uzmanlar Meclisi'nin (Meclis-i Hubregân) üyesi Ayetullah Cennetî bir Cuma namazı hutbesinde, ajanların Türkiye üzerinden İsrail ve ABD'yle ilişkiye

geçtiklerini ve Türkiye'deki Yahudi şirketleriyle bağlantıları olduğunu ifade etti.

İran kaynaklarınca İran vatandaşı Yahudiler oldukları belirtilen 13 kişi, halen "İsrail lehine casusluk yaptıkları" gerekçesiyle yargılanarak, çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar.

İşin belki de en tuhaf yanı, bu 13 kişinin serbest bırakılmamasının ardından çok fazla zaman geçmeden Türkiye'de başlayan Umut Operasyonu oldu. Bu operasyonda son yıllarda işlenen tüm fail-i meçhul cinayetlerin katilleri birdenbire yakalanıyor ve adalete teslim ediliyordu!

O zaman konuyla ilgili görüşlerini aldığımız eski MİT mensubu Mahir Kaynak, haklı olarak soruyordu: "Acaba İran'da yakalanan bu casuslarla, Türkiye'deki bu gelişmeler arasında bir irtibat olabilir mi? Ne dersiniz?"

"Bir dünya hükümeti ister istemez kurulacak, tek sorun bu sonuca güzellikle mi yoksa zorla mı ulaşılacağıdır."

M. Warburg 1945

"Türkiye, mutlaka adil düzene geçecektir. Bu geçiş kanlı mı, kansız mı olacak. Buna halk karar verecektir."

Necmettin Erbakan, 1991

8. BÖLÜM

PARÇALANMIŞ ZİHİNLER ve TÜRKİYE

Türkiye'nin son 30 yılına damgasını vuran bir hareket, yani Millî Görüş hareketi, 2000'li yıllara bölünerek girdi. Burada ilk bakışta çok dağınık gibi görünen başlıklar altında cevabını aradığımız sorular, bu bölünmenin hangi zeminlerde ve şartlarda ortaya çıktığıdır. Başka bir deyişle, kendi kaderini içeriden dışarıya doğru yönlendirme kabiliyetini neredeyse birkaç asırdır yitiren bir ülkenin, dışarıdan içeriye doğru şekillendirilmesini anlamaya çalışarak, bu bölünmeyi tanımlamaya çalıştık.

Hiç tartışmasız bir biçimde, bu çalışmanın ortaya koydukları; bu sorular üzerinde yapılacak daha kapsamlı çalışmalar için küçük yol işaretleri oluşturmakla sınırlı kalacaktır. Doğrusunun bu olduğu da ortadadır. Çünkü, ortaya çıkan gelişmeler henüz gerçekten çok yeni ve başlangıç aşamasındadır.

Olup biteni anlamanın güçlüğü biraz yılgınlık verse de, böyle bir başlangıç çalışmasının, daha doğrusu çalışmalarının da zorunlu olduğu ortadadır.

Burada başından beri belki de okuyucu için çok dolaylı görünen bazı soruları ve cevapları, daha net biçimde ortaya koymakta yarar vardır.

Millî Görüş hareketi, Türkiye'nin Batılılaşma macerasında, son 30 yıla damgasını vuran bir hareket olmanın da ötesinde, üç tarz-ı siyasetin "İslâmcılık" koluyla önemli bağları olan bir harekettir. Batı'ya muhaliftir; ama teknolojiye, sanayi ve kalkınmaya, "ötekiler"den daha vurgulu sahip çıkmaktadır. Ancak Millî Görüş'ü sadece bu tanımlarla sınırlamaya kalkışmak, eksiklik olduğu kadar ciddi bir haksızlık olacaktır.

Başlı başına şu soru aydınlatıcıdır. Önce 1946'da, ardından 1960'da ve sonrasında da 1980'de zaten imparatorluktan geriye çekilmenin darlığı ile zar zor ayakta duran tüm "siyasî gelenekler" parçalanırken, buna en uzun süre direnebilen Millî Görüş hareketi olmuştur, niçin?

Merkez Nerede?

Türkiye siyasetinin son 10 yılının kesintisiz gündemi, siyaseti "merkez"de yeniden yapılandırmaktır. Dağılan siyasî merkezi, en azından merkez sağ ve merkez sol gibi iki ana başlıkta birleştirme kaygıları, ortaya çıkan her siyasî oluşumu ya da yükselen her siyasî hareketi böyle bir büyük hedefin adayı haline getirmektedir.

DP-CHP ve AP-CHP eksenlerinde süregelen siyasî geleneğin, 12 Eylül 1980 sonrasında nasıl parçalandığı ve bunun günümüze taşınan sonuçları her bakımdan büyük önem taşımaktadır.

ANAP'ı ve Turgut Özal'ı tanımlayanların sık kullandığı "dört eğilimi" birleştirme sloganı, bugün ortaya çıkan yeni oluşumların önüne konulan hedefler arasında yer almaktadır. Yenilikçi hareketin ısrarla önüne konulan "Özal'ın misyonu", bu partiyi merkezde görmek isteyenlerin temel tezini oluşturmaktadır. Özal'ın yaptığını, Tay-

yip Erdoğan'ın Yenilikçi hareketi yapmalı ve farklı eğilimleri bünyesinde bir araya getirmelidir.

Dikkate alınmayan ve üzerinde durulmayan asıl konu, Özal'ın misyonunun gerçekten farklı eğilimleri birleştirmek olup olmadığıdır. Soru, eğer "Özal farklı eğilimleri, zamanın dış konjonktürüyle uyumlu olarak dönüştürme misyonu üstlenmiştir." şeklinde sorulursa ortaya çıkan manzara çok daha farklı olacaktır.

12 Eylül, CHP dahil tüm partileri kapatmıştır. İstisna koymamıştır. Solcuları da, ülkücüleri de cezaevine atmış ya da işkenceden geçirmiştir. Aslında 12 Eylül, adeta Türkiye'deki farklı eğilimleri (ne kadar farklı oldukları da ayrı bir tartışma konusudur) adeta aynı potada eritmiş ve sonra siyaset sahnesine bırakmıştır. Turgut Özal ve ANAP bu dönüştürmenin en önemli zemini ve aracı olmuştur.

Eğer böyle değilse, yani askerî darbeden üç yıl sonra siyaset sahnesine çıkan tüm siyasî partilerin, serbest piyasa ekonomisi, hür teşebbüs, ekonomik liberalizm vs. gibi alanlarda neredeyse birbirine tıpatıp benzeyen programlarla ortaya çıkması nasıl izah edilebilir?

Ya da CHP dahil, neredeyse kayda değer tüm siyasî partilerin 24 Ocak kararları üzerinde, örneğin özelleştirme konusunda aynı noktada birleşmelerini nasıl anlayabiliriz?

Özal'ın ANAP'ında birleşen ve sonra ayrı partilere dağılan "farklı eğilimler" acaba hangi noktada farklıdır, kim sistemin neresine muhalefet etmektedir? Özetle, tüm bu "ayrı" siyasi partiler, garip bir biçimde 24 Ocak ve 12 Eylül'ün uygulayıcıları olmakta yarışan ve bunun için de kısa bir zaman "ANAP çatısı altında dönüştürülen" kopyalardan başka nedir?

Sorulmayan Sorular

Özal'ı "farklı eğilim birleştirme sihirbazı" olarak ilan edenler, acaba bazı soruları sormaya bile niçin cesaret edememektedir? Örneğin, Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşlarının MHP'den, Yeni Nesil Grubu'nun Yeni Asya'dan ayrılmalarında, yani bu hareketlerin bölünmelerinde, Özal'ın ya da yakın çevresinin oynadığı rol, en azından Özal'ın oluşturduğu ortamın etkileri niçin sorgulanmamaktadır?

MHP-BBP ayrışması dışındaki diğer örnek, üstelik çok geniş çapta bir yapı ya da cemaat de değildir. Ancak bölünmesinde Özal'ın estirdiği rüzgarların etkisi çok açıktır. Ama bu sorular henüz sorulmamıştır. Küçük ya da sınırlı bir alanda bile olsa "bütün" olanın bölünmesidir olup biten.

Türkiye'de siyasetin ve siyasetçilerin, 12 Eylül'le başlayan bu yeni dönemde bu "parçalanma" ve "bölünme" rüzgarına karşı direnmeye çalıştığı, ancak başarılı olamadığı açıktır. Zira bu rüzgarın asıl gücü dünya sisteminden gelmektedir ve bu sistem son yüzyılda yakaladığı teknolojik üstünlükle ağırlığını iyiden iyiye artırmıştır.

12 Eylül, "sistem"in çağrısına çok erken kulak vermekte gerçekten mahir davranmıştır. Daha doğrusu darbeyi gerçekleştiren iradenin bu konuda başarılı olduğunu kabul etmek gerekiyor. Yoksa önce 24 Ocak kararlarını alıp, ardından darbe yapmak ve işleyişi 24 Ocak kararlarını uygulamaya koyan isme teslim etmek mümkün olmazdı.

Millî Görüş'ün Direnişi

1980 darbesinin ardından kendisini RP ile örgütleyen Millî Görüş hareketi, uzunca bir süre, en azından

kendi tabanının bir bölümünü bu rüzgarlardan korumaya çalıştı. Ancak yine de tabanının bir bölümü, o günün şartları ve siyasî yasakların da olumsuz etkisiyle Özal'ın ANAP'ında kendisine yer buldu.

RP, ağır, fakat istikrarlı adımlarla büyüdü. Özal'ın farklı eğilimleri dört bir yana dağılarak kendi mecralarında akmaya başlarken, RP de kendi tabanına kavuştu. Ancak "sistem"in öğütücüleri, RP üzerinde de etkisini göstermeye başlamıştı ve parti programına MNP-MSP çizgisinde bulunmayan vurgular girmeye başladı. ANAP'a ya da DYP'ye göre daha ürkek de olsa, "liberal kokular" taşıyan "yenilikler"di bunlar ve zaman içinde RP'nin yükselişini birdenbire büyük bir hıza kavuşturdu.

ANAP-DYP çekişmesinde parçalanan, aslında 12 Eylül'ün tam anlamıyla tuz-buz ettiği "merkez" için birdenbire RP ufukta aday olarak belirdi. 1994 yerel seçimlerinin büyük başarısının arkasında, diğer partilerin dolduramadığı alanı iyi değerlendirmesi kadar, böyle bir arayışın, yani RP'yi merkeze taşımanın da ilk önemli adımları bulunuyordu.

Nitekim, 1995 genel seçimlerine giren RP, "merkez"e uyum sağlayabilmesi için çeşitli yollarla "kuşatıldı." Belki de, en azından bugünden geriye doğru bakınca bu değerlendirme yapılabilir: RP'yi merkeze taşımak değil, "sistem"in istediği gibi dönüştürmek için operasyonlar yapıldı. Sonuç, önce RP, ardından FP kapatıldı ve hareketin içinden bir bölümü farklı bir parti kurdu.

Ard arda gelen bu iki kapatma kararı, -ki buna MSP ve MNP de eklenirse, tam dört siyasî parti kapatılmış oluyor- Millî Görüş hareketinin "siyasî başarısızlığı" daha da ötesi "Erbakan'ın başarısızlığı" olarak değerlendirildi. Modern siyasetin doğasına uygun olarak bu değerlendirmelerin doğruluğu tartışılmazdı. Ancak tüm bu olup bite-

ne, "sistem" ve "sisteme karşı direniş" gözüyle bakılırsa durum gerçekten çok farklı olacaktır.

Dünya sistemiyle entegre olmak için, her türlü sıkıntıyı ve riski göze alan Türkiye'de, "sistem"e karşı direnme ihtimali olan bir hareketin "başarı" şansı nedir? Türkiye gibi, değişim ve dönüşümün tümüyle devlet eliyle yapıldığı bir ülkede, buna olumlu cevap vermek hiç de kolay değil. Hele dünya sisteminin bu konudaki kararlılığı dikkate alınırsa durumun zorluğu daha iyi anlaşılabilir.

Yugoslavya Ve Irak

Türkiye'de olup biteni anlamak için, dünya sisteminin hareket ediş biçimini ve mantığını kavramak zorunludur. Bunun için ise Türkiye'nin etrafında gerçekten çok ciddi örnekler bulunmaktadır ve bunlar bir sorun olarak da Türkiye'yi doğrudan ilgilendirmektedir.

Dünyada "globalizm" fırtınası, SSCB'nin parçalanmasıyla ortaya çıkmış gibi görünse de; aslında dünyadaki güçler dengesinde "egemen bir tek güç" ve "bu gücün kendi etrafında oluşturduğu yapay muhalif güçler" olduğunu kabul edenler için durum farklıdır. Çünkü artık dünyamızda, devletler arası ilişkilerle ya da devletlerin kendi iç yapıları, yönetim mekanizmalarıyla izahı mümkün olmayan bir yeni güç, bir sistem vardır. Bunun kendisini tek güç olarak kabul ettirmesi de, sık sık ortaya atıldığı gibi ABD'nin 1990 sonrasında tek süper güç olmasıyla ortaya da çıkmamıştır. Aksine ABD'nin de bizzat bu "sistemin büyük bir parçası" olduğunu söylemek, kesinlikle abartılı bir yaklaşım değildir.

Bu meseleyi doğru anlayabilmek için "sistem"i, bir devlet ya da yönetim olarak değil, bir "güç" olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Belki burada ABD'nin ilan

ettiği "Yeni Dünya Düzeni" kavramı, sadece ABD'nin yönlendirdiği bir süreç olarak görmemek kaydıyla, çok daha açıklayıcı olacaktır. Çünkü gerçekten de olup biten "Yeni Dünya Düzeni" ile ona karşı direnenlerin savaşından başka bir şey değildir.

Burada Yugoslavya ve Irak örnekleri gerçekten çok kapsamlı ve açıklayıcı özelliktedir. Bu iki ülke sistem tarafından planlı bir biçimde parçalanmıştır.

Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ardından bölgeye askerî yığınak yapan uluslararası güçler, zaman içinde (Kuveyt'i kurtardıktan sonra!) bu ülkenin kuzeyinde tampon bir bölge oluşturmuşlardır. Senaryonun işleyişi aslında çok da karmaşık değildir. Önce ülke içindeki etnik ayrılıklar ve muhalif güçler desteklenmiş, ardından "yarı bağımsız" hale getirilerek, Orta Doğu'nun bu çok stratejik bölgesi, sistemin istediği gibi at oynattığı bir alana dönüştürülmüştür.

Bu bölünmeye karşı direnen Saddam, öteden beri çok geniş bir "suçlama şemsiyesi" oluşturan kavramlarla, dünya kamuoyunda yalnız bırakılmaya ve mahkum edilmeye çalışılmış ve bunda da önemli ölçüde başarılı olunmuştur. Irak merkezî yönetiminin, kendi toprak bütünlüğünü koruma çabaları yerine, insan hakları ihlalleri, anti-demokratik yönetim gibi yönleri öne çıkarılarak, Saddam, Irak'ın ortasına sıkıştırılmıştır.

Irak'ın kuzeyindeki bu gelişmeler, kuşkusuz Irak kadar Türkiye'yi de doğrudan etkilemiş, Özal'lı yıllarda emperyal arzuları kabartan "Musul ve Kerkük" söylemleri ile Türkiye, ABD'nin yanında tavır almaya zorlanmıştır.

Irak'ta yaşananlar, Türkiye içinde yaşanan bir çatışmanın iyice su yüzüne çıkmasına da vesile olmuştur. Özal üzerinde ortaya çıkan "bir koyup üç alma" hedefiyle hareket eden, aktif Amerikancı dış politika; buna kar-

şı bölgede mümkün mertebe Birinci Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşı sonrası oluşan dengelerin korunmasını esas alan, bu anlamda Irak'ın toprak bütünlüğünü önceleyen geleneksel dış politika.

1990'lı yılların hemen başında yaşanan gelişmeler, Irak'ın kuzeyinde bir bağımsız Kürt devleti senaryoları ve tabii ki, Türkiye'nin içinde gerçek bir baş belası durumuna gelen PKK ve terör meselesi; ülke içindeki bu ekollerin çatışmasını su yüzüne çıkarmış; Özal'ın ölümüyle inisiyatif, en azından nispeten geleneksel dış politikanın sahiplerine geçmiştir.

Bu çatışmanın halen devam ettiği ortadadır. Daha genel anlamda, soğuk savaşın bitmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni durumda, dünyadaki dengeler henüz oluşma aşamasındadır. Türkiye, özellikle ABD-İsrail ekseninde önüne konulan yeni rolle ilgili, son yıllarda hayli hevesli ve atak görünmektedir.

Türkiye siyasetinde yeniden "Özal misyonu" türünden "ruh çağırma" ayinlerini andıran arayışların hızlanması, önemli ölçüde bu konjonktürle ilgilidir. Balkanlar'da ve Kafkaslar'da aktif dış politikaya davet edilen Türkiye, kendi içindeki siyasal düzenlemeyi de bu yeni duruma uygun hale getirmek için çabalamaktadır.

İşte Millî Görüş hareketinin yapısı, bu çatışmada ve yeni düzenlemede, geleneksel dış politikayı ve bölgesel işbirliklerini savunmaya daha uygun durumdadır. Örneğin; Irak'a yönelik tüm ambargolara karşı, Millî Görüş hareketinin Irak merkezî hükümetiyle ilişkilerinin her zaman sıcak tutulması manidardır.

Tam da bu noktada Millî Görüş içinde yaşanan "Yenilikçi kopma" daha anlamlı hale gelmektedir. Daha önceki bölümde örneklediğimiz gibi Yenilikçi hareket, kendi siyasî tanımını yaparken, "ABD'nin Orta Doğu'da en

yakın müttefiki olma" tercihinde olabildiğince açık ve nettir.

Ağırlıklı olarak Yahudi kuruluşları ve temsilcilerinin yaptığı pek çok görüşmeye rağmen Tayyip Erdoğan'ın bu konularda henüz anlaşılabilir ve zaaf belirten açıklamaları, çok sınırlıdır. Ancak hareketin bir diğer önemli ismi Abdullah Gül'ün gerek uluslararası görüşmelerde, gerek yaptığı açıklamalarda bu konudaki tavrı tartışılmaz düzeyde nettir. Gül, ABD'nin Türkiye'ye biçtiği yeni rolün en aktif biçimde üstlenilmesinden yanadır ve bunu Türkiye'nin yaşadığı kuşatmadan kurtulmak için tek çıkış yolu olarak görmektedir.

Yenilikçi hareket mensuplarının, ayrıldıkları eski arkadaşlarını ve kurulan Saadet Partisi'ni, aslında Erbakan'ı "üçüncü dünyacı" olmakla suçlamaları ve deyim yerindeyse hafife almaları da bu tercihin ifadesidir.

Yeni Dünya Düzeni'nin ikinci önemli adımı olan Yugoslavya örneği ise, gerçekten Türkiye hatta İslâm dünyası için çok açıklayıcı özelikler taşımaktadır. Tito'nun Yugoslavyası, düzen tarafından, kelimenin tam anlamıyla lime lime edilmiş ve neredeyse tüm etnik farklılıklarına kadar ayrı "devletçikler" haline getirilmiştir.

Yugoslayya'nın 1980'de Tito'nun ölümünden sonra başlayan parçalanma süreci, "global" rüzgarlarla hızlanmış, Balkanlar üzerindeki hesapların ve çatışmaların yoğunlaşmasıyla süregelmiştir. Artık Tito'nun ülkesinde, neredeyse her yıl yeni bir devlet ya da "bağımsız cumhuriyet" kurulmaktadır. Bu devletçikler bile kendi içinde parçalı ve kolay kontrol edilir kıvamda tutulmaktadır. 2001 yılında yoğun olarak yaşanan Makedon-Arnavut çatışması ve NATO müdahalesi, bunun son örneğidir.

Yugoslavya örneğinin, İslâm dünyası ve Türkiye açısından çok önemli bir yönü daha vardır. Parçalanma sü-

recinin içine yerleştirilen Müslüman katliamları ve Bosna'da yaşananlar, neredeyse tüm İslâm dünyasının aktif biçimde Balkanlar'da NATO'nun çığırtkanlığını yapmasına neden olmuştur. Sistem'in en önemli parçalarından olan "medya" eliyle öne çıkardığı toplu katliamlar, tecavüzler, toplu mezarlar, ısrarla dünyanın, özellikle de İslâm dünyasının önüne konulmuştur. Sonuçta "sistem", Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde, kendi politikalarına dünyanın önemli bir bölümünü ve başta Türkiye olmak üzere İslâm dünyasını basamak yapmıştır.

Türkiye ya da İslâm dünyasının herhangi bir üyesi, bu sürece "planlı bir parçalama operasyonu" olarak değil, ya Balkanlar'da Amerikancı dış politikanın içinde yer almak kaygısıyla ya da buna destek sağlayacak biçimde "Bosna'da katledilen Müslümanlar" üzerinden yapılan hamasetle yaklaşmıştır. Kimse, Yugoslavya'dan sonra sıranın kime ya da kimlere geleceği konusunda soru sorma cesaretini bile gösterememiştir. Ya da hiç kimse, Yugoslavya'da sorunu başlatan, devam ettirenle, "müdahale edip çözen"in niçin aynı güçler olduğunu da sormamıştır. Tıpkı Irak'ta olduğu gibi.

Irak konusunda Saddam üzerinde üretilen imajla, Yugoslavya konusunda Miloseviç üzerinde üretilen imaj, şaşırtıcı biçimde benzerlik arz etmektedir.

Sistem çok önemli, ancak önemli olduğu kadar tartışılmayan başka bir adım daha atmıştır yakın zamanda. Yugoslavya Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç, Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'ne çıkarılarak yargılanmıştır. Miloseviç, her ne kadar "mahkemeyi tanımadığını ilan etse" de, asıl önemli olan Türkiye örneğinde olduğu gibi bu mahkeme sürecine olan yaklaşımdır.

"Ariel Şaron'un da yargılanabileceği" biçiminde ortaya çıkan sözde gelişmelerle, en azından şimdilik zihinler-

de oluşturulan denge, şunu söylemektedir: "Sistem" kendisine karşı gelen, koyduğu kuralları çiğneyen herkesi ayrım gözetmeksizin cezalandıracaktır."

Miloseviç'in yargılanmasının Türkiye'de "globalizmin zaferi" ve "demokrasinin zirvesi" olarak yorumlanması önemli, aynı ölçüde düşündürücüdür. Sistemin dünya hakimiyetinde atacağı bu önemli adım, Türkiye'de de bu kılıflar içinde sunulmuştur.

Türkiye Yugoslavya Değil (mi?)

Yeni Dünya Düzeni'nin adım adım gerçekleştirdiği operasyonlara, Türkiye'de de en azından devletin bir yanında, "direniş kırıntıları" olduğu görülmektedir. Bu konudaki söylemleri ile "Sevr paranoyası" içinde olmakla suçlanan bu kesimlerin zayıf olmaları; "sistem"le ilgili düşüncelerinin ve analizlerinin yine "sistem"in yöntemleriyle şekillenmesinde yatmaktadır.

Burada soru açıktır. Acaba Türkiye'nin "sistem"le bütünleşmesi kaçınılmaz kaderi midir ? Sistem kendi mantığına ve zihin yapısına uygun muhalif hareketlerden zaten endişeli değildir, yeri geldiğince onları yutmakta da zorlanmamaktadır.

Yenilikçi hareketin, Millî Görüş çizgisine getirdiği eleştiriler, bu noktada çok dikkat çekicidir. Artık "sistem"le savaş istenmemekte, onun yenilmezliği tescil edilmektedir. Türkiye'nin başka çıkar yolu olmadığı da bu mazeret zincirine eklenmektedir.

Burada Yenilikçilerin yaptığı, aslında sadece "sistem"e boyun eğmek için mazeret üretmektir. Mesele bir kez "sistem"le bütünleşmeyi kabul etmekle başlayınca, zaten gerekçe bulmakta hiç kimse zorlanmayacaktır. Bu gerekçenin demokrat ya da İslâmcı olmasının da sonuç

açısından hiçbir farkı yoktur. Ne denli uluslararası olursa olsun, "sistem"in de insan yapısı olduğu ve "zaaf" taşıdığı bir kenara bırakılmış ve tek çıkar yol olarak teslim olmak öngörülmüştür.

Abartılı görenler ya da komploculukla suçlayanlar olsa da Millî Görüş hareketinin 30 yıl sonraki bölünmesinin arka planı özetle bundan ibarettir ve en azından şimdilik bu söylediklerimizi haksız çıkaracak hiçbir belirti görülmemektedir.

Türkiye, "sistem" tarafından Irak ya da Yugoslavya gibi parçalanacak mıdır? Her şeyden önce böyle bir arzusu var mıdır? Varsa bu mümkün müdür ?

"Türkiye'nin Yugoslavya ya da Irak olmadığı"nı söylemek kuşkusuz içinde önemli tespitler barındırmaktadır. Öncelikle Türkiye'nin tarihi ve stratejik öneminin, Yeni Dünya Düzeni'nin ilgi odağı olmasını beraberinde getirdiğini de unutmamak gerekir. Türkiye'nin soğuk savaş dönemindeki önemi, bugün ortaya çıkan konumunun çok gerisindedir.

Bölünme Türkiye açısından ne ifade etmektedir? Bu konuya, sadece ülkenin güneydoğusunda yaşanan ve "Kürt sorunu" etiketi taşıyan gelişmeler açısından yaklaşmak ciddi ölçüde eksiklik taşıyacaktır.

Çalışmanın başından beri vurguladığımız bir hususu hatırlatarak bu konuyu ele alalım. Türkiye, şimdilik coğrafî değil, zihinsel bir parçalanma sürecini aktif olarak yaşamaktadır. 12 Eylül, Özal ve ANAP, daha sonra ortaya çıkan ve başta İslâmcılar olmak üzere tüm muhalif unsurları dönüştüren globalizm, bu parçalanmayı adım adım yürütmektedir.

Yenilikçi hareketin "merkezi doldurma" iddiasıyla ortaya çıktığı son dönemin siyasî tablosu aslında çok açık

mesajlar vermektedir. Siyasî partilerin her biri parçalanmış siyasî geleneklerin kırıntıları olarak varlıklarını sürdürmektedir. "Sistem", direneni parçalamıştır, en son örnek Millî Görüş hareketinde yaşananlardır.

Herhangi bir siyasî partinin bırakın merkezdeki boşlukları doldurmayı, varlığını sürdürmek dışında siyaset üretemediği, seçim yasasının özellikle yüzde 10 barajının aşağılara çekilmesi için yeniden ele alındığı bir ortam, zaman içinde bu parçalanmışlığın "kemikleşmesine" kadar uzanma eğilimi göstermektedir. Barajın yüzde 5'e çekildiği bir genel seçimde, en az 8 ya da 9 partinin Meclis'e girme ihtimali oldukça yüksektir.

Yenilikçi hareket de dahil, en azından mevcut siyasî oluşum ve partiler, bu parçalanmışlığı toparlayacak bir güç ve irade ifade etmekten çok uzaktır. Globalizmin, Yeni Dünya Düzeni'nin şimdilik elde ettiği sonuç budur ve bu son derece önemli bir parçalanmadır.

Tüm bunların komplo teorisi ya da komploculuk olduğu suçlamalarına gelince, "Bir komplonun ilk tedbiri, herkesi bir komplonun var olmadığı konusunda ikna etmektir."

Yeterince ikna edildiğimizi düşünüyorum. Gerisi de önemli değil zaten.

EK - 1

DÜNYAYI YÖNETENLER

Bu bölümde çalışmamızın pekçok yerinde adı geçen bazı kuruluşlar ve isimlerle ilgili daha ayrıntılı bilgileri ele alacağız.

Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül'le ilgili bölümlerde de ele alındığı gibi, bu isimlerle yapılan çok sayıda görüşme vardır. Bir bölümü ABD'de, bir kısmı Türkiye'de gerçekleşen bu görüşmelerde adı geçen kuruluş ve isimlerin hiç de göründükleri kadar masum olmadıklarını, aksine dünyayı kuşatan "sistem"in çok önemli unsurları olduğunu daha yakından göreceğiz.

Anti Defamation League (ADL)

Gerek Refahyol döneminde gerekse de daha sonraki gelişmelerde çok önemli rol oynayan ADL, son olarak Yenilikçi hareketin lideri Tayyip Erdoğan'la yaptığı görüşmeyle yeniden gündeme geldi. Erbakan hükümeti devrildiğinde "kurtulduk" diye açıklama yapan Başkan Abraham H. Foxman, bizzat Erdoğan'la görüşmek üzere Türkiye'ye gelmiş ve gizli bir görüşme yapılmıştı.

Nedir bu ADL? Bu örgütü tanımak için öncelikle yapmamız gereken onun üst yapısını ortaya koymaktır.

ADL, aslında B'nai B'rith adıyla tanınan (Ahit'in Çocukları) örgütün bir kolu olarak faaliyet göstermektedir. Onun için önce B'nai B'rith örgütünü yakından tanıyalım.

B'nai B'rith, sadece Yahudileri üye olarak kabul eden üst düzeyde bir yapılanmadır. 1843 yılında bir grup Amerikan Yahudisi tarafından kurulmuştu. Örgütün başlangıçtaki yapısı, sadece Yahudilerin oluşturduğu bir mason locasıydı. Bu anlamda B'nai B'rith, gizlilik ve ketumiyet gibi özellikleri ile, ayrıca ritüellerinin benzerliği ile masonluğa son derece yakın bir yapılanmadır. Ancak sadece masonluktan ibaret değildir. Bununla birlikte masonlarla işbirliği neredeyse kesintisiz olarak devam etmiştir.

B'nai B'rith'in adı pek çok önemli olayda geçmiştir. Ancak bunlar arasında, Başkan Lincoln'e suikastte oynadıkları rolün ayrı bir önemi vardır. Başkan Lincoln'ü vuran tetikçi ile B'nai B'rith'in o dönemki başkanı Simon Wolf arasında yakın ilişki bulunmaktadır.

B'nai B'rith'in kirli faaliyetleri arasında bir başka önemli alan Amerika'da bir dönem köle ticaretini ellerinde bulundurmalarıdır. Ayrıca ABD'de zenci karşıtı eylemlerin merkezi haline gelen Ku Klux Klan'ın en önemli finansal desteğini yine bir B'nai B'rith üyesi, ünlü Yahudi finansör Judah Benjamin sağlamıştır. Kaldı ki Klan'ın kurucuları da zaten İskoç ritine bağlı masonlardır.

B'nai B'rith, faaliyetleri nedeniyle zaman zaman ABD yönetiminin tepkisiyle de karşılaşmıştır. Özellikle yaptığı kirli işlerin açığa çıkmasının ardından, kendi bünyesinde yeni bir örgütlenmeye gitmiş ve böylece ADL doğmuştur. ADL'nin temel işlevi son derece açıktır. "Anti semitik düşüncelerle savaşmaktadır." Yani Yahudiler aleyhindeki düşünce, fikir ve haberleri takip eden, karşı

bilgi ve enformasyon üreten, gerekirse "yok eden" bir tür "düşünce polisi" gibi çalışmaktadır.ÿ

ABD tarihi boyunca, pek çok Amerikalı, bu örgütün baskı ve yıldırma yöntemleriyle karşı karşıya kalmıştır. ADL'nin ürettiği karşı suçlamalar çok tanıdıktır aslında. "Anti-semit, ırkçı, Nazi, komplocu" vs...

ADL'nin İsrail devleti ve MOSSAD'la olan ilişkileri konusunda da çok önemli iddialar bulunmaktadır. Bu anlamda örgüt adeta bir MOSSAD uzantısı gibi görev yapmaktadır. Bağlantı içinde bulunduğu bir başka örgütse, tam anlamıyla bir "terör" örgütüdür. Jewish Defence League (Yahudi Savunma Birliği).

JDL; haham Meir Kahane tarafından kurulmuş ve İsrail'de de Kach adı ile örgütlenmiştir. Başta Araplar olmak üzere tüm Yahudi düşmanlarına yönelik pek çok kanlı saldırının mimarı olmuştur. Sloganı "En iyi Arap, ölü Arap'tır" diye ortaya konulmuştur. (1994 yılında El-Halil'de İbrahim Camii'ni tarayan Baruch Goldstein da bu yapıdan geliyordu.)

JDL'nin bu eylemleri göstermelik olarak İsrail ve diğer Yahudiler tarafından kınanmıştır. Ancak bir Amerikalı gazeteci, JDL'nin kimler tarafından desteklediğini ortaya çıkarınca işin asıl yüzünü herkes gördü. Gazeteci Robert I. Freidman, JDL'nin kurulduğu ilk günden bu yana bir üçlü komite tarafından yönlendirildiğini ortaya çıkardı. Eylemlerin emirlerini bu komite vermekteydi. İşte üçlü komitenin üyeleri: Sonradan başbakanlığa kadar yükselen İzak Şamir, bir başka önemli İsrail'li politikacı Geula Cohen ve ADL'nin üst düzey yöneticisi Bernard Deucth.

JDL ve ADL arasındaki bu irtibatın üst noktası MOSSAD'dır. Tıpkı AIPAC ve diğer Yahudi örgütlerinde olduğu gibi. İşleyiş, çok basittir, ADL Yahudi düşmanlarını fiş-

lemekte, JDL "gereğini yapmakta"dır.

ADL'nin Fişleme Yöntemi

ADL'nin çalışma yöntemleri bir hayli ilginçtir. Örgüt, Yahudi düşmanlarına karşı daha etkin bir mücadele yürütebilmek için, "fişleme" yöntemi kullanmıştır. Bu yöntemi kalıcı hale getirmek için de CIA ve FBI'dan bazı görevlileri satın almıştır.

8 Nisan 1993'te ADL'nin Amerika'daki bazı şubeleri polis tarafından basılmış ve tüm evraklara el konulmuştu. Savcılığın basına dağıttığı yüzlerce sayfalık raporda inanılmaz bilgi ve iddialar bulunuyordu. Yaklaşık 100 kadar büyük kuruluş ve 10 bin kişi hakkında son derece özel bilgiler, tüm yasalar çiğnenerek bir araya getirilmiş ve dosyalanmıştı. İşin şaşırtıcı olmayan yönü bu operasyondan sonra gerçekleşti. Amerikan basını bu konuda ciddi bir haber yapmaya bile cesaret edemedi.

Oysa özellikle bu iş için kullanmak üzere çok sayıda istihbaratçıyı satın alan ve onları İsrail'e "turist" adı altında götürüp "özel eğitimler" aldıran ADL'nin dosyası her gazetecinin iştahını kabartacak düzeyde ilgi çekiciydi. Amerikan medyasının önemli bir bölümünü kontrol eden lobi, gücünü yine göstermiş ve olayın üstü örtülmüştü. Televizyonları, radyoları, gazeteleri, aktif tepki yöntemiyle sürekli tehdit altında tutan ADL'ye karşı haber yapmaya cesaret eden, zaten damgayı yiyordu. "Anti-semitik ve ırkçı."

Önemli bir isim açısından ADL'nin kimler hakkında dosya tuttuğuna ilişkin bir örnek aktaralım. Orta Doğu üzerine önemli çalışmalara imza atan Noam Chomsky, ADL'nin kendisi hakkında tuttuğu yüzlerce sayfalık raporun bir kopyasını ele geçirmişti. Yaptığı her konuşma iz-

lenmiş ve çoğu kez de "komik" biçimde çarpıtılmıştı. Chomsky bu ilginç olayı şöyle anlatıyordu:

"Bir üniversitede ya da başka yerde konuşma yaptığımda birtakım kişilerin imzasız bildiriler dağıtması olağan bir şeydir. Bu bildiriler, benim şurada söylemiş olduğum iddia edilen sözlerle (ki çoğu uydurmadır) süslenmiş, beni küçük düşürücü ve saldırgan ifadelerden oluşur. Hiç şüphem yoktur ki bunların gerisinde ADL vardır." Chomsky yanılmıyordu, ADL kendisiyle birlikte binlerce insanı fişleyen bir örgütlenmeydi.

Tüm dünyada Yahudilerin aşağılanmasını önlemek için kurulan ve bunun için her türlü yöntemi kullanmaktan çekinmeyen ADL'nin, elindeki en önemli silah kuşkusuz "anti-semitizm"dir. Yani bir anlamda varlığı, anti-semitizme bağlıdır. Bunun için de zaman zaman "yapay anti-semitizm" üretmekten de çekinmemektedir.

ABD-Panama hattındaki uyuşturucu ticaretinin de ADL'nin kontrolünde olduğu yine pek çok kaynakta yer alan bir başka önemli bilgidir. ADL'nin Kenneth Bialkin, Michael Milken ve Edgar Bronfman gibi liderlerinin bizzat bu uyuşturucu hattında isimleri geçmektedir. Bağlantılı oldukları isim ise, hepsinden önemlidir. ABD'de en önemliler listesinde her zaman ilk sıralarda yer alan eski Dışişleri Bakanı ve Yahudi Henry Kissinger.

Peki ADL'nin uyuşturucu ticaretinde ne işi vardır? Bu paranın önemli bir bölümü Kongre üyelerine İsrail lehindeki çalışmaları için rüşvet olarak dağıtılmaktadır.

İşte ADL'nin kısa öyküsü bu. Başkanlarının gelip politik görüşmeler yaptığı bir stratejik kuruluş olmaktan çok daha karmaşık ve kirli bir ilişkiler ağının parçası ADL.

Yaptığı herhangi bir işi masum kabul etmek için ise, doğrusu gerçekten saflık sınırlarını zorlamak gerekiyor.

JINSA, 28 Şubat'ı Ödüllendiren Örgüt

Kısa adıyla JINSA, yani Jewish Institute of National Security (Yahudi Ulusal Güvenlik Enstitüsü).

JINSA, İsrail'in, daha geniş anlamıyla Yahudilerin dünyadaki çıkarlarını korumak ve özellikle de güvenlik konusunda politikalar üreten bir kuruluş. ABD'nin en etkin lobi kuruluşları arasında kabul ediliyor.

Üyeleri ve yöneticilerinin çok büyük bir bölümü CIA'nin ve MOSSAD'ın içinde aktif olarak üst düzey görev yapan kişiler. Mesela CIA eski Başkanı James Woolsey gibi, MOSSAD yöneticisi Les Aspin gibi pek çok isim JINSA için çalışmışlar ve ödül almışlardır. Woolsey ABD'de sık sık İsrail adına ve MOSSAD adına çalışmakla da suçlanmıştır. JINSA böylesine iç içe geçmiş bir CIA-MOSSAD yapılanmasıdır.

Örgütün Türkiye ile olan yakın ilgisi ise özellikle Refah-Yol döneminde arttı. Türkiye'den pek çok ismin bu kuruluşla doğrudan ilişkileri bulunuyor. Kısa zaman önce öldürülen Üzeyir Garih gibi, İshak Alaton gibi isimlerin JINSA ile irtibatları bulunuyor.

Ancak JINSA'nın Türkiye'de ilişki içinde olduğu bir asıl çevre, ANAP'ın gençlik kolu olan, ancak daha sonra partiden ayrılan "Arı Grubu" Bu grubun başkanlığını Kemal Köprülü yürütüyor. Türkiye'ye gelen hemen tüm Yahudi lobilerinin organizasyonlarını Arı Hareketi gerçekleştiriyor.

JINSA Geleceğin Liderlerini Arıyor

JINSA'nın Türkiye'de ve dünyada geliştirdiği ilişkiler özellikle etkin siyasetçi ve işadamları üzerinde yoğunlaşıyor. Bunları o ülke siyasetinde söz sahibi olmak için kul-

lanıyor. Ancak son dönemde JINSA özellikle bir konu üzerinde yoğunlaştı. Bu da Türkiye gibi. "çalkantılı ülkelerde" geleceğin liderlerinin kimler olacağı.

28 Şubat'ın önde gelen ismi Orgeneral Çevik Bir ve ANAP lideri Mesut Yılmaz, JINSA'dan liderlik ödülü alanlar arasında yer alıyor. Ancak burada dikkat çekici olan verilen bu ödüllerin daha çok Yahudiler lehine üretilen politikalarla ilgili olması.

2001 Haziran ayında JINSA'nın üst düzey yönetimi yaklaşık iki hafta boyunca İstanbul ve Ankara'da üst düzey temaslarda bulundular. Bu görüşmeler arasında bazıları basına yansıdı, bir kısmı ise gizli kaldı.

Süleyman Demirel ailesinin damadı eski ANAP'lı İlhan Kesici'nin evinde JINSA için bir yemek verildi. Üzeyir Garih, İshak Alaton, Rona Yırcalı ve pek çok isim İlhan Kesici'nin evinde toplandı. Yemekle ilgili basına yansımayan, ancak kendi özel kaynaklarımızla ulaştığımız bazı bilgileri, ilk kez olmak kaydıyla burada aktaralım.

Bu toplantıda, üç önemli konu üzerinde duruldu.

1- Türkiye'deki ekonomik kriz ve nedenleri. Bu krizi aşmak için JINSA'nın uluslararası düzeyde bazı yardımlar için aracılık etmesi de gündeme geldi.

2- Türkiye'nin gelecekteki siyasî yapısı ve değişimi. Bu değişimin Fazilet Partisi (parti henüz kapatılmamıştı.) yanını Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül'ün temsil etmesi değerlendirildi. Ancak "Erdoğan'ın karşısında tıpkı onun gibi değişimci bir sosyal demokrat liderlik oluşturulması gerekir" düşüncesi tartışıldı. Bu konuda İlhan Kesici'nin önümüzdeki eylül ayı itibarıyla harekete geçerek, laik, liberal ve sosyal demokrat kesimi içine alan bir hareketin öncüsü olabileceği üzerinde duruldu.

3- Orta Doğu'da yaşanan gelişmeler ışığında Türki-

ye'nin İsrail'le yakınlaşması ve barış sürecine katkısının artırılması üzerinde duruldu.

Bu toplantılarda JINSA Başkanı Tom Neuman da bulundu. (Orta Avrupa asıllı bir Yahudi.)

Yani JINSA'nın bu son temasları, Türkiye siyasetinin Tayyip Erdoğan'ı dengeleyecek olan ayağının da oluşturulması amacını güdüyordu. Yemekte İlhan Selçuk gibi önemli bir solcu ve Cumhuriyet yazarının da bulunması dikkat çekiciydi.

Ancak JINSA'nın temasları bunlarla sınırlı değildi.

İşadamı Rahmi Koç'un evinde daha dar kapsamlı bir toplantı daha yapıldı. Burada TÜSİAD Başkanı Tuncay Özilhan da bulundu. Gündem siyasette değişim ve aktörleri olarak özetleniyordu.

Fısıltılar halinde dolaşan değir iddialara göre, Ankara'da JINSA yetkilileriyle görüşenler arasında DSP'li Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, MHP'li Devlet Bakanı Tunca Toskay, yine bir başka MHP'li Şevket Bülent Yahnici bulunuyordu.

Ayrıca MİT'ten üst düzey bazı isimlerle de görüşmeler yapıldı. Bu görüşmelerin önceliği Türkiye'de özellikle radikal akımlara karşı istihbarî işbirliğinin artırılmasının yararları olarak özetleniyor.

JINSA Ve İslamcılar

JINSA öteden beri Türkiye'deki İslâmî hareketlerle yakından ilgileniyor ve değerlendirmeler yapıyor.

Başta Tayyip Erdoğan olmak üzere, Abdullah Gül ve Melih Gökçek gibi isimlerle ABD'de önemli toplantılar yaptılar.

Bu toplantıların ortak gündemi, şöyle özetleniyordu

1- İslâmî siyaseti nasıl tanımlıyorsunuz?

2- Liberal bir İslâmî anlayışa kendinizi ve ekibinizi hazır hissediyor musunuz?

3- İslâm dünyasıyla ilişkilerde önceliğiniz nelerdir?

4- İsrail-Türkiye ilişkilerinin seyri sizce nasıl olmalı? Türkiye Orta Doğu'da nasıl daha aktif olabilir?

5- Kendi liderlik misyonunuzu nasıl tanımlıyorsunuz?

Bu sorular özellikle bu üç isme yöneltildi ve verdikleri cevaplar büyük bir dikkatle not edildi. Ayrıca sık sık temas halinde olunmasında yarar olacağı belirtildi.

JINSA'nın Türkiye Planı

JINSA'nın Türkiye üzerinde belirlediği strateji, iki ana başlıkta toplanabilir:

1- Türkiye-İsrail ilişkilerini en üst düzeye çıkarmak. İşbirliği alanlarını çeşitlendirmek.

2- Türkiye'de ortaya çıkan yeni siyasî oluşumları yönlendirmek. Bu oluşumdaki öncü isimlerle doğrudan ilişki içinde olmak.

AIPAC, Washington'un Kralı

Türkiye'deki siyasî gelişmelerle çok yakından ilgilenen bir başka önemli kuruluş, AIPAC. Aslında ona önemli demek yetersiz ve sıradan bir ifade. Bu konuyu ayrıntılı olarak inceleyen uzmanlara göre AIPAC; yani American-Israel Public Affairs Committee (Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi), gerçek anlamda "Başkentin Kralı"

Son dönemde ele geçirdiği güçle, Yahudilerin en güçlü kuruluşu haline gelen AIPAC, gerçekte bir halkla ilişkiler kuruluşu olmanın çok ötesinde bir yapılanmadır.

Findley'in ifadesiyle Kral, başkentte neyi isterse elde edecek güce sahiptir ve şu anda tarihte hiçbir lobinin elde edemediği bir güce sahiptir. Güçlü istihbaratı ile, İsrail ve Yahudiler aleyhindeki her şeyi kısa sürede duyan AIPAC için eski bir senatör olan Paul Mc Closkey şu tanımı yapıyordu: "Kongre, AIPAC'ın estirdiği bir terör fırtınası altındadır." Bir başka senato üyesi Paul Weyrich, çalışma yöntemlerini şöyle anlatıyor:

"Eğer onların hoşuna gitmeyen bir şey yaparsanız, rezil edilirsiniz. Uyguladıkları baskı, senatörlerin, özellikle de destek arayan senatörlerin bakış açısını kolaylıkla değiştirecek kadar büyüktür."

Kongrenin büyük bölümü bu baskıya boyun eğmiştir ve böylesine organize bir güçle çatışmaya girmek istememektedir. Yine bir Kongre üyesi Clarence D. Long, Findley'e şunları anlatıyordu:

"Çok uzun zaman önce AIPAC'ın benden istediği her şeyi kabul etmeye karar verdim. Onların yaptıkları baskılarla karşılaşmak istemiyordum. Bu yüzden kararımı verdim, istediklerini yapıyorum ve desteklerini alıyorum."

Aslında AIPAC Kongre üyelerinden bir tek konuda talepte bulunmaktadır. İsrail lehinde parmak kaldırmak. Yoksa, örgütün "eylem alarmı" dediği sistem devreye girer ve söz konusu kişi ya da kuruluşun hayatı "zindan"a çevrilir. Telefonlar, fakslar, tehditler, küçük uyarılar peş peşe gelir ve rakip ikna edilir.

AIPAC 'ın gücü son yıllarda öylesine artmıştır ki, 1983 yılında başkan Reagan, Kongre'ye karşı AIPAC 'dan yardım istemek durumunda kalmıştır. Örgütün ken-

di yandaşı olan siyasilere önemli maddî destekleri de vardır. Ancak bunu yine kendisinin kurduğu PAC (Politik Eylem Komiteleri) türünden farklı kuruluşlar eliyle gerçekleştirir. Örneğin 1976-1990 arasında AIPAC'ın kontrolündeki bu PAC'ler, toplam 21.9 milyon dolar seçim bağışında bulunmuştur. Bunların önemli bir bölümünün Demokrat Parti adaylarına gittiği bilinmektedir.

Paul Findley gibi AIPAC aleyhinde konuşma ya da yazma cesareti gösteren az sayıda isim, çoğunlukla cezalandırılmıştır. Sadece seçim kaybetmekle değil, sonraki hayatında da iş bulamamak dahil müthiş bir baskı çemberi oluşturulmaktadır.

Kuruluşun Türkiye'ye olan ilgisine gelince. Özellikle Refah-Yol döneminde AIPAC'tan Keith Weismann, parti yetkilileriyle, Fehim Adak ve Abdullah Gül'le görüşmeler yaparak, projeleri konusunda bilgiler almıştır.

Daha sonraki dönemde ise AIPAC yöneticileri bizzat Türkiye'ye gelerek temaslarda bulunmuşlardır. Yenilikçi hareketin önemli bir ismi, AIPAC'tan Weismann'la hayli sıcak bir görüşme yapmış, ancak bu görüşme gizli tutularak bilgi verilmemiştir. Keza AIPAC'nın son yıllarda pek çok kez ABD'ye giden Tayyip Erdoğan'la da iki kez görüşme yaptığı konusunda önemli duyumlar vardır. Ancak Erdoğan bu görüşmelerle ilgili sessiz kalmayı tercih etmektedir.

CFR (Dış İlişkiler Konseyi)

Bugün, bir "gizli dünya devleti"nden bahsetmek gerekirse, bunun CFR, yani Dış İlişkiler Konseyi olduğunu söylemek kimse için şaşırtıcı değildir.

Aslında Amerika'da CFR'nin içinde rol aldığı değil, almadığı alanlar saymak kesinlikle daha kolay olurdu.

Hatta bunu ABD sınırlarının dışında düşünmek de daha doğru olacaktır. Zira Dış İlişkiler Konseyi, gerçekten her anlamda dünya çapında bir örgütlenmedir.

Yenilikçi hareketin önemli ismi Abdullah Gül'ün de iki kez görüşmede bulunduğu ve düşüncelerini aktardığı bu dev yapının, politik, askerî, ekonomik tüm mekanizmalarda birinci derecede oynadığı belirleyici rol, neredeyse dünyadaki tüm "yükselme" adaylarının gözdesi olmasına yol açmıştır.

Uluslararası dev şirketler, askerî sanayi kuruluşları CFR'nin biçimlendirdiği ve yönlendirdiği temel alanlardır. Bu biçimlendirme, ulusal değil, global çaptadır.

1921 yılında kıta Avrupası'nın ve özellikle büyük mason dernek temsilcilerinin eliyle kurulan CFR'nin kalbi New York olmuştur. Örgüt kuruluşunda gizliydi ve bu yapısı onun gücünü zaman içinde artıran en önemli faktördü.

CFR için önce üst masonik kadroları ile dev uluslararası şirket kadroları bir araya geldi. Ardından CFR'nin altyapısı olarak, Türkiye'yle de yakından ilgilenen Bilderberg grup ortaya çıkarıldı. Böylece CFR; kendisinin Avrupa'daki alt örgütünü Bilderberg olarak şekillendirdi.

Daha sonra ise bir başka önemli yapı ortaya çıkarıldı. ABD-Avrupa-Japonya'daki sermaye ve banka tekellerinin katılımıyla, Trilateral Komisyon oluşturuldu.

İşte dünyayı yöneten, en azından önemli ölçüde şekillendiren bu inanılmaz güçlerin bileşkesi, Dış İlişkiler Konseyi olarak örgütlenmiştir.

Türkiye'yi son yıllarda yakın markaja olan örgütün üst yapısının bugüne kadar seçilen tek Türk üyesi, işadamı Rahmi Koç olmuştur. (Bu çok önemli bir gelişmedir. Zira bugüne kadar CFR'nin Avrupa örgütü olan Bilder-

berg toplantılarına Türkiye'den liderler düzeyinde katılımlar olmuş ve bunlar ülke siyasetinde önemli sonuçlar doğurmuştur. Oysa bu kez seçilen üye son derece farklı bir konumdadır. Yani ilk kez Türkiye'den tepeye bir üye girmiştir. CFR'nin ve onun ağında bulunan örgütlenmelerin, kontrol ettiği kuruluşların geniş bir araştırması, ayrı bir çalışma olarak önümüzdeki aylarda yayına sunulacaktır.)

Sonuç itibarıyla, Türkiye ile ve özellikle de Yenilikçi hareketle yakından ilgilenen bu yapılar, görünüşlerinin çok ötesinde, farklı yüzlere ve özelliklere sahiptir. Attıkları hiçbir adım ve yaptıklar hiçbir eylem masum ya da sıradan kabul edilemez.

Böyle kabul edenlerin sonu gerçekten hiç beklemedikleri gibi olmuştur.

EK - 2

GRAHAM FULLER'LE SÖYLEŞİ*

YŞ- Globalleşme süreci bir yandan büyük bir hızla devam ediyor. Ama bu süreçle birlikte sorunlar çözülmüyor, hatta giderek artıyor. Türkiye ve Orta Doğu bu sorunların en önemli parçaları arasında yer alıyor. Acaba global süreç, yerel ve millî tepkileri de birlikte düşündüğümüzde daha ne kadar devam edecek ? Bu çatışmada sizin öngörüleriniz neler ?

Fuller- Her şeyden önce globalleşme sürecinin hem iyi, hem kötü tarafları var. Her zaman kazananları ve kaybedenleri var. Zannediyorum, globalleşme süreci içinde pek çok iç çelişkiler de var. Bir taraftan yerlilik var, bir yandan hepimiz aynı zamanda global vatandaşlığın bir parçasıyız. Ama yerlilik de güç kazanıyor. Bir anlamda hepimiz global vatandaş olamıyoruz, çünkü bu tatmin edici bir kimlik değil. İnsanlarda daha yakın ve sıcak olan bir kimliğe ait olma isteği ağır basabiliyor. Hatta şunu da söylemek mümkün. Globalizm, yerelliği adeta kışkırtıyor.

YŞ- Deniliyor ki, Yugoslavya, dünya için kötü bir örnek oldu. Global süreç dünyada ulus devletleri, bütünlük-

---

* Nasuhi Güngör (28-29 Eylül 1998, Yeni Şafak)

leri parçalıyor. Ama bu dünyayı içinden çıkılmaz sorunlara sürükledi. Acaba demokratik sistem içinde ve ülke bütünlükleri bozulmadan azınlık sorunları ya da benzeri çatışmalar çözülebilir mi? En azından bu yönde bir arayış var mı?

Fuller- Mutlaka var. Ama genel olarak dünya ülkelerinin çoğu bence çok karamsar bir gelecekle karşı karşıya. Çünkü bilhassa soğuk savaştan sonra dünyanın her yerinde yeni bir milliyetçilik rüzgarı çıktı. Yerellik güç kazandı. Burada önemli olan nokta şu. Geçmişte insanlar, topluluklar, içinde yaşadıkları ülkenin dışında bir kimlik arayışında değillerdi. Bu mümkün de değildi zaten. Bütün tarih sürecinde böyleydi. Ama sanıyorum ilk kez, bu yeni dünyada, bu anlamda değişiklikler göreceğiz. Kısmen görüyoruz da. Bunun nedenlerine bakmak gerekiyor.

Öncelikle soğuk savaş bitti. ABD'nin elbette büyük çıkarları devam ediyor. Ama artık hayati dediğimiz oranda çıkarları yok, ya da tartışmalı hale geldi. Artık dünyanın herhangi bir yerindeki bir soruna ABD'nin müdahalesi tartışılıyor. Bizzat ABD içinde çok tartışılıyor. İnsanlar, buna artık razı olmuyorlar. Para vermek ve kandırılmak istemiyoruz diyorlar.

İkincisi insan hakları var. Yani şimdi insan hakları için yeni bir vurgu ve tanım var. Etnik kökenli ya da daha değişik temellerde.

Üçüncüsü iletişim sonucunda herkes, Tibet'te ya da Türkiye'nin Kürt bölgesinde olsun dünyayı daha yakından izliyor. Kendi geleceği ile ilgili tartışmaları, benzer gelişmeleri takip ediyor. Bu çok önemli bir süreç. Ekonomik değişikliklerde de bu gelişmeler çok önemli pay sahibi. Bugün ulus devlet önemini yavaş yavaş yitiriyor. Ülkeler arasındaki ilişkiler hudud tanımıyor. Sınırlar zayıfli-

yor, bazen de yok oluyor. Bilhassa Avrupa'da.

Demek ki şimdi, eğer herhangi bir azınlık bulunduğu ülkenin şartlarından memnun değilse, artık karar vermek durumunda. Ya ayrılmak, ya iç savaşta bulunmak ya da yeni taleplerde bulunmak gibi. Şimdi dünyadaki devletler için yeni bir tehdit var. Yeni bir meydan okuma var. Bu ülkeler yeni bir durumla karşı karşıya kalacak ve yeni bir sorunla yüzleşecek.

Eğer bir azınlık şartlarından memnun değilse, bazı seçenekleri var. Mevcut konumunu olduğu gibi kabul edebilir. Ama artık bu pek mümkün değil.

Eğer ortada bir ayaklanma varsa, o ülke yönetimi bunu bastırabilir. Ya da haklarının tanınmasını sağlayabilir, istemeyerek de olsa. Eğer devlet bu talepleri kabul etmezse, bir Saddam Hüseyin modeli bulmak zorunda. İstenmeyen, dünyadan kopuk, yalnız bırakılan bir model ve tabi kimsenin saygı göstermediği bir yönetim.

Devletlerin önündeki seçenekler belli. Ya talepleri kabul edecek, ya da bastırmaya çalışacak. Eğer bastırmaya çalışırsa, bunun bedeli de ağır olacak. İçeride demokrasiyi kaybedecek. Kendi halkıyla problemler yaşayacak. Uluslararası düzeyde de bedel ödeyecek.

SSCB'nin çöküşünden önce, demokrasiyi isteyen güçler dediler ki, eğer biz bu ayrılmak isteyen cumhuriyetlerin ayrılmasına izin vermezsek, onlar mutlaka bizden kopacaklar. O zaman biz kendimizi de koruma hakkımızı kaybedeceğiz. Ama onların demokratik bir çerçevede ayrılmalarına izin verirsek, biz de rahatlarız.

YŞ- Bunlar devletler için çok tehlikeli seçenekler.

Fuller- Evet, doğru. Devletlerin önündeki bu çeşit seçenekler çok tehlikelidir. Bu yeni bir tehdittir. Belki dünya devletlerinin çoğunun önünde böyle bir tehdit du-

ruyor ve belki de pek çoğu parçalanacak. Afrika'nın büyük bir bölümü bu durumdadır. Zira sınırlarının büyük bir bölümü yapaydır. Dünyanın pek çok yerinde de sınırlar yapaydır. Ama bilhassa Afrika'da bu durum çok belirleyicidir. Sınırlar kabileleri birbirinden ayıracak şekilde çizilmiştir. Bu durum daha fazla devam edemez.

YŞ- Bu konsept içinde örneğin Avrupa'nın şu andaki sınırlarıyla ilgili tartışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Avrupa Birliği bu anlamda bir çözüm müdür?

Fuller- Genel olarak iyimserim. Avrupa'nın şu anda bulduğu çözüm, yani AB gerçekçi bir çözümdür. Onun dışında da bazı noktalara dikkatinizi çekmek istiyorum. Mesela şimdi İspanya'da, Katalonya'da önemli ölçüde bir otonomi var. Onların çok ilginç bir ifadesi var. "Biz İspanya'daki bir ülkeyiz." Bu Türkiye için uygun bir ifade değil, böyle bir öneride bulunmuyorum. Ama Avrupa için önemlidir.

Çin'de mesela Uygurlar 8-9 milyon kişi. Çok baskı gördüler. Onları baskı altında tutan, bir Müslüman güç değildir. Bu yüzden ayrılık ihtimali orada büyük. Afganistan da yine öyle. Rusya'da bile Çeçenlerle aynı gelişme olabilir. Yani ayrılıkçılık tüm dünyada problem olabilir. Hatta az bir ihtimalle ABD'de bile.

YŞ- Orta Doğu'da pek çok yönetimin bölünme ya da rejim değişikliği sorunu var. İktidarı ellerinde tutanlar bu korku ile yaşıyorlar. Türkiye için de benzeri tartışmalar söz konusu. Orta Doğu'da çok da uzak olmayan bir gelecekte harita değişikliği bekleyenler de var. Siz buna ihtimal veriyor musunuz ?

Fuller- Yakın gelecekte böyle bir ihtimal görmüyorum. Bunun tek istisnası Irak olabilir. Irak'ın durumu her bakımdan çok kötü. Sadece din farkı, ya da Şiîlik-Sünnî-

lik gibi mezhep farkları değil de, etnik yapısı da problemli. Saddam dünyadaki en kötü yöneticilerden birisi. Değilse bile şartlar onu bu hale getiriyor. Demokratik süreç hiç işlemiyor. Ülkeyi parçalanmasın diye müthiş bir baskı altında tutuyor. Saddam ortadan kalkınca Irak'ın geleceği ne olacak. Bunlar önemli sorular. Irak'ın durumu Türkiye için de son derece önemli ve tehlikeli.

YŞ- Türkiye'de demokrasi tartışmaları sürüyor. Orta Doğu'ya baktığınızda kendi problemlerini demokratik süreç içinde çözecek ülkeler görüyor musunuz ?

Fuller- Türkiye'nin gerçekten büyük fırsatları var. Demokratik süreç içinde etnik sorunlarını ve diğer problemlerini çözebilir. Çok kolay demek istemiyorum. Ama bir hayli kolayca çözebilir. Özellikle diğer ülkelere kıyasla. Ancak demokratik süreç zordur. Mesela Irak'ta azınlık rejimi var. Suriye'de de öyle. Bahreyn'de yine öyle. Suriye'de yüzde 12'lik Alevî rejimi var. Bahreyn'de yine azınlık Sünnî rejim var. Orada da bir ayaklanma var dört yıldır.

Bu rejimler eğer demokratik bir sürece girerse, eski yönetimler tamamen biter. O zaman azınlıklar ülkeyi yönetemez. Bence bu yönetimler, demokratik sürecin önüne bir set germişler. Kötülük ve baskı arttıkça, bu rejimler kendi ayakta durma şanslarını yok ediyorlar. Mesela Kuveyt'te hala geç değil. Ama bazı ülkelerde işin sonuna gelinmiş durumda.

YŞ- Global sürecin en büyük motoru ABD.

Fuller- Ama biz de o sürecin kurbanıyız. Ve globalleşmeyi biz kontrol etmiyoruz.

YŞ- Şöyle diyelim, bu süreçte en fazla sözü geçen ve sesi duyulan ABD. Dünyanın tek hakimi değil, ama en önemli gücü. Örneğin 28 Şubat süreci, MGK kararları,

RP'nin kapatılması. O zaman Türkiye'de ABD'nin ne söylediğini dikkatle izleyenler vardı. ABD'nin resmî ve gayr-ı resmî kanallardan söyledikleri önemsendi. Belirleyici kabul edildi. ABD, RP'nin kapatılmasının doğru olmayacağını ifade etti. Hatta siz, İslâmî partilerin birden fazla olmasının daha doğru olacağını savundunuz. Ancak RP kapatıldı ve ABD adeta Türkiye'deki gelişmeleri daha sessiz ve iktidarda kim varsa onunla uyum içinde oluruz mantığı ile izledi. Ya da durum bizim gördüğümüzden daha mı farklı?

Fuller- Ben İslâmî partileri sevdiğim için bunları söylemedim. Görüşlerine bazen katılıyorum, bazen katılmıyorum. Ama zannederim, İslâm nedir, şeriat nedir, bunlar nasıl tatbik edilir... Bu konuda söz söyleyen birden fazla partinin olmasının daha doğru olacağını söyledim. Bunların tek merkezden söylenmesini tehlikeli buluyorum. Birden fazla İslâmî partiyle bu konularda zengin tartışmalar olur ve farklı görüşler ortaya çıkar. Bu demokratik süreç için daha iyi olur.

Bu konuda bir de espri aktarayım. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransız bir diplomat dedi ki "Biz Almanya'yı seviyoruz. O kadar çok seviyoruz ki, iki tane Almanya olsun istiyoruz."

YŞ- ABD'nin söyledikleri bu süreçte önemsendi. Özellikle İslâmî kesim, bunları dikkatle izledi.

Fuller- Bunda şaşılacak bir şey yok.

YŞ- Ancak ABD'nin aslında RP'ni kapatılması ve benzeri sonuçları üreten süreci aslında desteklediği yolunda tezler de var. Aslında demokratik süreci de sanıldığı kadar önemsemediği de bu teze eklenebilir. Böyle mi, yoksa ABD'nin istedikleri ve söyledikleri aslında sanıldığı kadar önemli değil mi ?

Fuller- Elbette. ABD, RP'nin çok fazla güçlenmesinden hoşlanmazdı. Çok güçlensin, mutlaka iktidara gelsin diye de bir isteği olamazdı. Hatta iktidara geldikten sonra ABD bu duruma biraz tepki de gösterdi. Ancak RP iktidarında ABD'nin çok korktuğu gelişmeler olmadı. ABD ondan sonra biraz daha rahatladı.

Ancak şu da var. Türkiye'de demokrasi için bir partinin kapatılması hiç de iyi bir gelişme değil. Bu bakımdan ben ABD siyasetini oluşturanları sık sık eleştirdim. Bundan da doğrusu gurur duyuyorum. Çünkü ben bir ilke üzerinde duruyordum. "Bu partiyi sevmiyoruz, ama siyasal süreçte demokratik sürecin gelişmesinde kalmalıdır. Eğer oyla iktidara geliyorsa, oyla iktidardan gitsin." dedim.

YŞ- Askerlerin etkin olduğu politikalar Türkiye'de devam ediyor. Acaba ABD, biz Türkiye'nin bu haliyle de uyumluyuz mesajını mı verdi Türkiye'ye. Şu anki gelişmeleri nasıl açıklıyorsunuz?

Fuller- Türkiye bizim için çok önemli bir müttefiktir. Türkiye'nin istikrarında ordu geçmişte büyük rol oynuyordu. Modern Türkiye'nin en önemli mimarıdır. Bu bakımdan gerçekçi olarak orduyla iyi geçinmek de önemlidir. Ama aynı zamanda zannederim ABD, bazı hususlarda da rahatsızdır. Hoşnutsuzdur. Çünkü eninde sonunda asıl tam anlamıyla işleyen bir demokraside ordunun yeri yoktur. Ordu bu sürece yalnız sivil bireyler olarak iştirak eder. Kimse gidip zaten ordulara oy vermiyor.

Burada şu nokta dikkatinizi çekmek istiyorum. Amerikan düşüncesi biraz muğlaktır. Bu nedenle çelişkili gibi algılanabilir. Ayrıca biz bir kriz yaratmak da istemiyoruz. Bunların geçici bir süreç olmasını istiyoruz. Yumuşak bir geçiş olmasını da arzu ediyoruz.

YŞ- Güçlü müttefik Türkiye bizim için önemli diyorsunuz. Ama bu güçlü bu müttefiğin ittifak yaptığı ülkeler başına dert açıyor. Özellikle de bir tanesi, İsrail. Türkiye-İsrail ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Fuller- Şimdi genel olarak bakıldığında Türkiye ile İsrail ilişkileri niçin iyi olmasın diyebiliriz. Ancak tarihin bu anında, İsrail'de en sert yönetimin olduğu bir dönemde, bu yakınlaşma biraz zamansız görünmektedir. İsrail'in en sert unsurlarını teşvik etmektedir. Aynı zamanda bu yakınlaşma Türkiye'deki sert unsurları da tahrik etmektedir. Kimi kastettiğimi söylemek istemiyorum.

YŞ- Ancak Türkiye-İsrail ilişkileri büyük bir hızla gelişiyor. Türkiye başta Arap dünyası olmak üzere, İslam dünyasından tepkiler alıyor. Adeta bu ülkeler tarafından terk ediliyor. İsrail'le yakınlaşma Türkiye'yi yalnızlaştıran bir politika. Bu da Türkiye için çok sayıda sorun anlamına geliyor. Örneğin komşularıyla sorunları bitmek bilmiyor.

Fuller- Bu yakınlaşma, barış sürecini de donduruyor. İsrail şu anda genel olarak barış sürecini boğuyor. Türkiye ile yakınlaşması İsrail'in barışı boğmasını daha da kolaylaştırıyor.

YŞ- O zaman ABD, Türkiye-İsrail yakınlaşmasını niçin istiyor. Ya da gerçekten istiyor mu? Kendisi için kontrol dışı olan alanlar var mı?

Fuller- Bu oldukça iyi ve önemli bir soru. Genel olarak ABD, İsrail'i yeni Orta Doğu'nun içine dahil etmek istiyor. Yani İsrail içine alınsın diye çalışıyor. Belki Türkiye ile yakınlaşmayı ikinci bir adım olarak görüyor. Aynı zamanda Amerikan yönetimi biliyor ki, şu anda kongrenin müdahalesi yüzünden istediği silahları Türkiye'ye satamaz. Bu dengeler önemli ve dikkate alınıyor.

Türkiye'nin yalnız ABD ve İsrail'e bağlı olması güçlü bir dış politika değildir. Sanıyorum, Türkiye bir yalnızlaşma tehlikesi ile karşı karşıya. Mutlaka ABD ve İsrail'le yakın olmak Türkiye için önemlidir, ama tek başına yeterli değildir. Türkiye kendi bulunduğu ortama göre bir dış politika üretmelidir.

YŞ- Türkiye'nin dış politikasında ABD çok önemli bir etken. Ama ABD'nin yakın müttefiki olan Türkiye'nin örneğin komşularıyla çok ciddi sorunlan var. Avrupa Birliği ile sorunları var. ABD, Türkiye'nin bu alanlarda sorunlarını çözmesi için yardımcı mı? Yoksa sorunlarını çoğaltan, gerginliklerini tırmandırıp istediğini alan bir konumda mı? Örneğin Türkiye'yi yalnızlaştırıp tamamen İsrail'e mahkum mu ediyor?

Fuller- Bu siyah beyaz bir seçim değil elbette. Bir geniş yelpaze var. Türkiye diğer komşularıyla daha iyi ilişkiler kurabilir ve dostluğunu ilerletebilir. Mesela İran'la. Biz İran'dan pek hoşlanmıyoruz, ama yeni bir döneme doğru da ilerliyoruz. Türkiye ve İran ilişkileri hayati önem taşıyan ilişkilerdir. Hatta Suriye ile bu imkansız değildir. Türkiye kendisi bunları üretmek zorundadır. Müslüman ülkelerle iyi ilişkiler kurabilir. Bunlar kendi elindedir.

YŞ- Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerinin sorunlu olması, ABD'yi Türkiye'ye karşı avantajlı kılmıyor mu?

Fuller- Sanmıyorum, en azından şimdilik. Bunlar zamanla değişir mi bilemiyorum. Ama Türkiye'nin genel olarak iyi ilişkiler geliştirmesini ister.

YŞ- Örneğin Yunanistan'la olan sorunları ya da diğer sorunları ABD kışkırtıyor ve Türkiye'yi kendi istediği eksene mahkum ediyor. Bir diğer benzer örnek Türkiye'nin bizzat ABD tarafından Avrupa'dan uzaklaştırıldığı şeklinde. Bu teze ne diyorsunuz ?

Fuller- Kesinlikle böyle bir şey olamaz. Büyük devletlerin düşünme biçimi biraz farklıdır. Onları bir fil gibi düşünmek gerekiyor. Fil, çok kurnaz değildir. Ama istediği yere yavaş yavaş gider ve yapmak istediğini yapar. Küçük devletler daha kurnaz davranmak zorundadır. Daha komplocu düşünmek zorundadır. Çünkü buna ihtiyacı vardır. En azından hayatta kalabilmek için. Çok güçlü bir devlet bu türden oyunlar yapmaz, yapamaz.

Bizde gizlilik yoktur. Böyle bir gizli plan olsaydı, onu beğenmeyen bir başkası hemen basına sızdırırdı. Şimdi bu söylediğime sizin okuyucularınızın yüzde 99'u inanmayacaktır. Benim takiyye yaptığımı düşünecektir.

YŞ- Yeri gelmişken, İran'la son dönemde kurulan ilişkiler sizin için ne ifade ediyor ve geleceğini nasıl görüyor musunuz? Örneğin zamanla İran, ABD için, Türkiye kadar önemli bir konuma gelebilir mi?

Fuller- Bu karşılaştırmayı yapmak istemiyorum. Türkiye'nin hayati önemi Türkiye'ye özgüdür ve vazgeçilmezdir. İran'la olan ilişkiler ise son derece yavaş ilerliyor. İran'ın konumu çok başka. İkisinin yapabilecekleri çok farklı. Jeopolitik konumları çok farklı.

YŞ- Türkiye ile Suriye arasındaki gerginlik şu günlerde yeniden tırmandı. İki ülke arasında bir savaş ihtimali görüyor musunuz?

Fuller- Sanmıyorum. Yani savaş düzeyinde bir çatışma beklemiyorum. Gerginlik, sınırda küçük çaplı çatışmalar olabilir. Ama savaş hiç sanmıyorum.

YŞ- Peki İran'la Taliban arasındaki gerginlik için öngörünüz nedir?

Fuller- Bu sıcak bir gelişme. Özellikle Rusya, Orta Asya cumhuriyetlerinin bazıları ve hatta Hindistan'ı ya-

kından ilgilendiren bir gelişme. Ama Türkiye'yi o kadar yakından ilgilendirmiyor. Sözünü ettiğim ülkeler içinse büyük önem taşıyor. Onların bu konuda müdahil olacaklarını sanıyorum. Afganistan'ın parçalanmasını büyük bir ihtimal olarak görüyorum.

YŞ- Teşekkür ediyoruz.

Fuller- Ben de teşekkür ediyorum.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul 1998.

Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, Zürcher, Erik Jan, İletişim Yayınları, İstanbul 1995.

Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi, Kara, İsmail, Risale Yayınları, c. 3, İstanbul 1994.

Siyasal İslam'ın İflası, Roy, Oliver, Metis Yayıncılık, İstanbul 1994.

Hangi Laiklik, İlhan, Attila, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1995.

Düzenin Yabancılaşması, Küçükömer, İdris, Bağlam Yayınları, İstanbul 1995.

ABD'de İsrail Lobisi, Findley, Paul, Pınar Yayınları, İstanbul 2000, 2. baskı.

Stratejik İttifak, Dursunoğlu, Alptekin, Anka Yayıncılık, İstanbul 2000.

Gerges, Fawaz, Amerika ve Siyasal İslam, Anka Yayıncılık, İstanbul 2000.

Terörün Perde Arkası, Yahya, Harun, Vural Yayıncılık, İstanbul 1998.

Kuşatılanlar, Fuller ve Lesser, Sabah Kitapları, İstanbul 1996.

Tekelistan, Küçük, Yalçın, YGS Yayınları, İstanbul 2000.

"Tayyip", Yılmaz, Turan, Ümit Yayıncılık, İstanbul 2001.

Yasaklı Umut R. Tayyip Erdoğan, Pamuk, Muhammed, Birey Yayıncılık, İstanbul 2001.

Şeyh Efendi'nin Rüyasındaki Türkiye, Kara İsmail, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1998.

Biraz Yakın Tarih, Biraz Uzak Hurafe, Kara, İsmail, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1998.

Hatırladıklarım, Sertel, Zekeriya, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000.

Hangi Sağ, İlhan, Attila, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1996.

Musa'nın Evlatları Cumhuriyetin Yurttaşları, Bali, Rıfat N., İleşitim Yayınları, İstanbul 2001.

Yahudilik ve Dönmeler, Araştırma Yayıncılık, Yesevizade, İstanbul (tarihsiz).

Dönmeler Tarihi, Küçük, Abdurrahman, Hamle Yayıncılık, İstanbul 1997.

GAZETE VE DERGİLER

Hürriyet
Milliyet
Yeni Şafak
Cumhuriyet
Aydınlık
Zaman

DİĞER

CFR
ADL
AIPAC
adlı kuruluşların internet sayfaları.

A

Abromowitz, Morton 62, 82, 83 84, 85, 86, 112, 118, 122.
Adak, Fehim 51, 52, 53, 153.
ADL 52, 53, 54, 98, 99, 100, 101, 143, 146.
Ağar, Mehmet 69
AIPAC 52, 118, 145, 151, 152, 153.
Akarcalı, Bülent 87, 88.
Aksu, Abdülkadir 59, 65, 70.
Akşener, Meral 70.
Akyol, Taha 101.
Alamoudi, Abdurrahman 44.
Altındal, Aytunç 39, 41.
AMC 44.
Arınç, Bülent 120.
Aslan, Ali Halit 73, 93, 94.
Atar, Erol 69.
Atatürk, Mustafa Kemal 15, 16, 17, 19, 27, 107.

B

Barkley, Henry 111.
Bayar, Celal 17, 18.
Bayraktar, Erdoğan 93.
Bediüzzaman, Said Nursi 27.
Berger, Sandy 122.
Berker, Feyyaz 88.
Bir, Çevik 46, 51, 92, 93, 149.
Birdal, Akın 94.
Boucher, Richard 94.

C

Carnegie Endowment 85, 112, 122
Cennetî, Ayetullah 126.
CFR 102, 113, 114, 115, 153, 154, 155.
Clinton, Bill 49.
Coşan, Esad 28, 37.
Coşkun, Ali 59, 61, 62, 65, 70.

Ç

Çakır, Ruşen 43, 83, 122.
Çandar, Cengiz 120.
Çiçek, Cemil 59, 61, 65, 67, 70.
Çiller, Tansu 32, 50, 57, 109, 113, 114.

D

Dağdaş, Gürcan 64.
Deal, Dean 109.
Demirel, Süleyman 24, 27, 40, 41, 50, 58, 59, 114, 124.
Denizongun, Ahmet Arif 35.
Deutch, John 109.

E

Eczacıbaşı, Bülent 88.
Edibali, Aykut 66.
Emre, Süleyman Arif 24, 26.
Erbakan, Necmettin 12, 24, 26, 28, 31, 34, 37, 39, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 57, 60, 65, 67, 70, 78, 82, 84, 90, 94, 118, 128.
Erdoğan, Recep Tayyip 43, 63, 68, 69, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 119, 120, 122, 123, 131, 137.

Erez, Yalım 87, 88, 109.
Evren, Kenan 31, 114.

F

Foley, James 91.
Foxman, Abraham H. 53, 54, 98, 99, 100, 101, 143.
Fuller, Graham 73, 74, 76, 82, 157.

G

Gökçek, Melih 66, 67, 68, 69, 70, 108.
Göksel, Erhan 68.
Gönül, Erdoğan 88.
Gönül, Vecdi 70.
Grossman, Marc 109, 116, 118.
Gül, Abdullah 35, 45, 52, 53, 68, 95, 96, 97, 98, 101, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 143, 149, 153.
Gülen, Fethullah 34, 35, 36, 59, 67, 89, 90.
Gülle, Akif 95, 96.
Gültekin, Fehmi 87.
Gürdoğan, Ersin Nazif 37.
Güzel, Hasan Celal 69.

H

Hatipoğlu, Ömer Vehbi 66.
Holbrooke, Richard 48.
Huggins, Caroline 91.

I

Ilıcak, Nazlı 62, 70, 87, 102.
Işık, Metin 64.

İ

İlhan, Attila 29.
İlkorur, Korkmaz 88.
İnci, Münci 87, 88, 93.
İnönü, İsmet 17, 18.

J

Jewish Committe 92, 93, 116, 122.
JİNSA 46, 92, 93, 148, 150, 151.

K

Kara, İsmail 34.
Karataş, Şaban 59, 64.
Kavakçı, Merve 65.
Kaynak, Mahir 127.
Keçili, Nail 88.
Kesici, İlhan 118, 149.
Kıyat, Atilla 93.
Koç, Mustafa 102.
Koç, Rahmi 101, 102, 154.
Koraltan, Refik 18.
Koru, Fehmi 37, 89, 90, 114.
Köprülü, Fuat 18.
Kutan, Recai 65.
Külahlı, Cemal 59, 64, 65.

L

Larson, Alan 51.

Laudal, Jan 122.
Lavasani, Hüseyin 124.
Lawrence, Silver 95, 96.
Levy, David 52, 53, 61, 98.
Lewis, Bernard 86.

M

Makovsy, Alan 47, 49, 69.
Mango, Andrew 107, 108.
Menderes, Adnan 18, 19, 27.
Menderes, Aydın 35, 59, 63, 64, 65, 70.
Mercan, Murat 108, 117.
Metiner, Mehmet 83.
Miloseviç, Slobodan 138, 139.
Mütercimler, Erol 87.

O

Okyar, Fethi 17.

Ö

Önkibar, Sabahattin 98.
Özal, Korkut 59.
Özal, Turgut 20, 31, 32, 44, 46, 49, 87, 89, 109, 114, 130, 131, 136, 140.
Özalp, Kazım 17.
Özdemir, Ali Talip 88.
Özel, İsmet 20.
Özfatura, Burhan 59.
Özilhan, Tuncay 88.
Özkan, Tuncay 103.

P

Paker, Can 88.
Paris, Mark 82.
Pearson, Robert 68.
Perle, Richard 86.
Peterson, Scott 120.

R

RAND 73.
Rhode, Harold 86.

S

Sabancı, Sakıp 102.
Saddam, Hüseyin 138.
Savaş, Vural 65, 92.
Sazak, Derya 45.
Schertz, Kate 87.
Sertoğlu, Sedat 52, 110.
Sevi, Sebatay 63.
Short, Roger 96, 97.
Sultan, David 97.

Ş

Şekerci, Vahit 122.
Şener, Abdüllatif 120.

T

Tarnoff, Peter 112, 122.
Taşgetiren, Ahmet 37.
Tekdal, Ahmet 31.
Tito, Josef 137.

Tunahan, Süleyman Hilmi 35.
Türkeş, Alparslan 109.
Türkeş, Tuğrul 87.

U-Ü

USIP 117, 118, 119, 20.
Ünür, Esen 91.

W

Weisman, Ezer 86, 124.
Weisman, Keith 52, 153.
WİNNEP 47.

Y

Yaramancı, Tezcan 87.
Yarar, Erol 118.
Yazıcıoğlu, Muhsin 132.
Yılmaz, Ayfer 118.
Yılmaz, Mesut 32, 53, 54, 59, 62, 68, 149.

Z

Zapsu, Cüneyt 88.
Zimmerman, Herriet 118.